

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŪⁿ APÓSTOL LUCAS

Yeⁿe cáávā chí idingúuⁿ yā carta 'cūū

1 Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ s'uuúⁿ neⁿ'é yā idingúuⁿ yā dendú'ū chí chii, chíiⁿ chi s'uuúⁿ deenu yú chi nduudu cuaacu.
2 Tíicā tan'dúúcā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā tanducuéⁿ'ē ndíí taachí chi nga'a, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chi'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ candée yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu miiⁿ. **3** 'Úú, Lucas, idingúuⁿ yeⁿ'é díí Teófilo cáávā chí deenú chi díí ní n'dai di. 'Tíicá ntúúⁿ 'úú ní nadicádiinúúⁿ chi idinguúⁿ yeⁿ'é di tanducuéⁿ'ē chí chii. Diiⁿncā n'diichí tanducuéⁿ'ē ndúúcū cuidado ndíí taachí nga'a. **4** 'Túúcā idinguúⁿ ní tuumicadíinuuⁿ di chee chí nduudu cuaacu yeⁿ'é dendú'ū chi 'iiⁿ'yāⁿ chí'cueeⁿ yā dii.

Yeⁿe chi ángel yaa'vi yā chí ch'iindiyaāⁿ Juan

5 Tiempo miiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ Herodes miiⁿ chí chii yā rey yeⁿ'e yáⁿ'ää Judea, canéé 'áámá chiiduú chi nguuví yā Zácarías. Chiiduú miiⁿ ní yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Abías. Ní n'daataá yeⁿ'e Zácarías ní nguuvi tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata

yeⁿ'e Aarón. **6** Ndúú 'uuví yā ní n'dai taaví yā nanááⁿ Ndyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngueé de'ē vee diíⁿ yā chi ngueé n'daacā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ caati s'neeⁿ veéⁿ yā nducuéⁿ'ē nduudu chi nga'a 'iivú Ndyuūs. **7** 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngueé daiyá yā, ti Elisabet miiⁿ ngueé taaví yā daiyá yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'ää ndiicú yā.

8 'Áámá nguuvi, taachi tuneeⁿ turno yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Zácarías chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú chi dichíí've yā na yáacū templo yeⁿ'é Ndyuūs, 'tíicā diiⁿ Zácarías ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú nanááⁿ Ndyuūs. **9** Ní tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e chiiduú s'eeⁿ, tuneeⁿ Zácarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacū templo yeⁿ'é Ndyuūs ní 'neeⁿ yaⁿ'a yā incienso. **10** Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snée yā cuaaⁿ chuvalái yáacū templo ní ngaⁿangua'á yā ne^m'e chi ngiichi incienso cheeti yaacū templo. **11** Zácarías miiⁿ canee yā na yaacū. Ní che'enaääⁿ yeⁿ'e Zácarías miiⁿ 'áámá ángel chi Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel míⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yeⁿ'é nátai naachi n'giichi incienso miiⁿ. **12** Ní taachi Zácarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'ää ntéé deenú yā de'ē chi diiⁿ yā ní dii'yā

taaví yā chiī. ¹³Naati ángel miiⁿ ní caⁿa yā: N'diī Zacarías, nguéé 'va'á nī, ti Ndyuūs ní ch'iindiveéⁿ yā chí caⁿ'angua'á nī. Ní 'cuündiyááⁿ 'áámá daiya n'daataá yeⁿ'é nī Elisabet miiⁿ, ní cu'neéⁿ nī nguuvi sa Juan. ¹⁴Ní cuuvi yeenu taaví nī cáávā saⁿ'á 'lííⁿ. Ní 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ cuuvi yeenú yā cáávā chi 'cuundiyaāⁿ dacua'ā miiⁿ. ¹⁵Caati daiyá nī miiⁿ ní cuuvi ch'eete sa nanááⁿ Ndyuūs. Nguéé cu'u sa vino ndíí nguéé ndúú cu'u sa dē'ē vee chi cuuvi cuū'ví sa. 'Áā canee sa ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachi 'áā cuéé 'cuundiyaāⁿ sa. ¹⁶Saⁿ'á miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'yaaⁿ taavi ca daiyá 'iiⁿyāⁿ Israel ngueecuneé yā ní i'téénu yā Ndyuūs yeⁿ'e yú. ¹⁷Daiyá nī, Juan 'cūú, ní caⁿa sa vmnaaⁿ yeⁿ'é Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúcū espíritu ndúúcū poder tan'dúúcā chi canee profeta Elías ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Saⁿ'á miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'cueetinéé n'daacā 'iiⁿyāⁿ chi n'geete ndúúcū daiya yā. Níicuⁿ 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téénu yā tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā chi cu'téénu yā, ní tan'dúúcā tanáñ'á 'iiⁿyāⁿ chi n'dai i'téénu yā. Ní 'tíicá caⁿa sa diiⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cueetinéé yaáⁿ yā chi cuuvi cu'téénu yā Señor Jesús taachi ndaa yā.

¹⁸Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguunéeⁿ yā ángel miiⁿ: 'Táácā cu'teenú chi ngaⁿa nī? caati 'úú ní 'áā ndiicúú 'úú, 'tiicá ntúúⁿ n'daataá yeⁿ'é.

¹⁹Angel miiⁿ n'gueecútáⁿa yā ní caⁿ'á yā: 'Úú ángel chi nguuvi Gabriel chi caneé chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú yaa'ví n'dii ní cuuví

nduudu n'dái 'cūú n'diī. ²⁰Maaⁿ ní cuuvi 'dí'i'mi nī ní 'áā ntéé cuuvi caaⁿ'máⁿ ní ndii chó'oo chúú taachi cunuuⁿ ca'ā tiempo yeⁿ'é, ti nguéé chi'teenú nī nduudu yeⁿ'é taachi ngaⁿ'á chi chuū chí cuuvi.

²¹Neⁿe chí chiī chuū, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi snée yā chuva'ai yáacū templo chi snéé ngiinu yā Zacarías miiⁿ cueⁿe yíínú yā chí Zacarías miiⁿ ní chi'naáⁿ yā cheeti yaacū templo yeⁿ'é Ndyuūs. ²²Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dáa yā cheeti yaacū 'áā ntéé ngii ngaⁿa yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tuumicadíínuuⁿ yā chi véeé 'áámá visión chi n'diichí Zacarías miiⁿ taachí canée yā cheetí yaacū templo. Zacarías miiⁿ dítáá yā dē'ē chi neⁿe caaⁿ'máⁿ yā ti chiī 'dí'i'mí yā.

²³Taachí ch'iínú turno chi 'áámá ndeete yeⁿ'e servicio chi diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ cheeti yaacū templo Zacarías miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā. ²⁴Cho'ō tiempo 'cūú ní n'daataá yeⁿ'é yā chi Elisabet miiⁿ ní ch'iindi dácua'a yeⁿ'é yā ní 'áámá canúuⁿ ta na vaacu ta nyuⁿu 'iiyū. Ní neené nacadiínuuⁿ ta. Ní ngaⁿa ta maaⁿ ta: ²⁵Chuū chi Señor Ndyuūs miiⁿ ní diiⁿ yā nduucú na nguuví 'cūú ní diiⁿ yā chi 'áā ntéé 'cuinaáⁿ nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ.

Angel caⁿ'á yā chi 'cuündiyááⁿ Jesús

²⁶Cuayiivi chí ch'íínú jaaⁿ 'iiyū chi Elisabet miiⁿ ch'iindi dácua'a yeⁿ'e tá ní Ndyuūs dichó'ó yā ángel Gabriel taama vmnēⁿ'é. Ní cueⁿ'é yā na 'áámá yáāⁿ chi nguuvi Nazaret chi yeⁿ'é yáⁿ'áa Galilea. ²⁷Ndyuūs dichó'ó yā ángel Gabriel miiⁿ nanááⁿ 'áámá n'daataá chi

cuiinú chi nguivi tá Maríá. Maríá miiⁿ ní caⁿá yā chi 'caandavaacú yā ndúucū 'aama saⁿā chi nguivi José. Saⁿá 'cuū ní yeⁿe ndaata yeⁿe rey David chi ndíi tiempo chi 'āā chό'oo. ²⁸Angel miiⁿ ní sndaa yā naachi canéé Maríá ní caⁿa yā: N'diī, Maríá, yeenú taavi ní chi Ndyuūs neⁿe taaví yā n'diī. Señor Ndyuūs caneé yā ndúucū n'diī. Ndyuūs di^viicu cá yā n'diī nguaanⁿ nducyaaca n'daataá yeⁿē iⁿyeeⁿdí 'cūū.

²⁹Taachi Maríá miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cueⁿē yiinú yā ní chistaⁿa vaadī cadíínuuⁿ yeⁿé yā yeⁿe nduudu yeⁿe ángel miiⁿ. Ní nadicádiinuuⁿ yā: ¿Dé^ē neⁿe caaⁿmaⁿ nduudú 'cūū? ³⁰Tuu'mí ángel miiⁿ ní caⁿa yā: N'diī, Maríá, ngueé 'va'a ní, ti véé taavi favor yeⁿé ní nanááⁿ Ndyuūs, ti Ndyuūs dineⁿé yā n'diī. ³¹Ní cuuvi daiyá ní ní 'cuündi 'áamá saⁿā daiyá ní, ní cuuvi nguuví yā JESÚS.

³²Daiyá ní cuuvi ch'eete n'daí yā ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yā chi daiyá ní ní Daiyá Dendyuūs chi ch'eete taavi ca. Ní Señor Ndyuūs caⁿa yā diíⁿ yā chi daiyá ní ní cuuví yā rey lado yeⁿe rey David tan'dúucā nguivi chí 'āā cho'oó. ³³Ní caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ní naachi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā ní 'áamá cūnee.

³⁴Tuu'mi ní Maríá caⁿá yā chii yā ángel: ¿Taaca cuuví chuū, ti 'úú ní ngueé isaⁿā yeⁿé?

³⁵Angel miiⁿ ní nan'gueecútaⁿá yā: Ndúucū poder yeⁿé Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguivi Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ní ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿé n'diī. Ní cu'neéⁿ yā

'daaⁿnúⁿ yā tan'dúucā meeééⁿ vmnaaⁿ yeⁿé n'diī ní 'iicu cuuvi chό'oo yeⁿé ní chí dacua^a 'lífⁿ chi 'cuundiyaāⁿ miiⁿ 'tíicā cunée yā yeⁿé Ndyuūs ní cuuvi nguuví yā 'iiⁿyāⁿ chi dēeve chi Daiya Dendyuūs 'iiⁿyāⁿ. ³⁶Ní n'diichi ní. Prima yeⁿe ní chí nguuví Elisabet miiⁿ, 'cuundii ntúuⁿ 'áamá daiyá yā maaⁿ chí 'āā ndiicú yā. 'Āā jaanⁿ 'iiyu daiyá yā cheetí yā, n'daataa miiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā chi nguee 'cuündi daiya yā. ³⁷'Tíicā diiⁿ Ndyuūs caati 'iivú Ndyuūs cuuvi diíⁿ yā tanducuéⁿé chi neⁿé yā diíⁿ yā.

³⁸Tuu'mi ní Maríá miiⁿ ní caⁿá yā: 'Úú criada chi ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿé. Maaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā nduucú tan'dúucā chí caⁿa yā chi diíⁿ yā. Taachi ch'iiniu caⁿa yā chuū, ángel miiⁿ ní cunaⁿa yā.

Maríá miiⁿ cheⁿé yā n'diichi yā Elisabet

³⁹Nguuví s'eeⁿ Maríá miiⁿ nūuⁿ cueⁿé yā na yúúní ní ndāa yā na yáaⁿ Judá. ⁴⁰Ní ndāa yā na vaacu Zacarías miiⁿ ní yaa'ví yā Elisabet.

⁴¹Taachi Elisabet miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Maríá dacua^aá miiⁿ ní nuⁿu cheeti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet míⁿ chiiu Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs táⁿā. ⁴²Ní caⁿa yā ndúucū nduudu diítuú: De^ē chúúcā n'dai n'diī nguaanⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá ní chí 'cuündi yā. ⁴³¿Du'ū 'úú chí ndaā cheecu Señor Ndyuūs yeⁿé chí yaa'ví yā 'úú? ⁴⁴Ti taachí ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe ní, dacua^a yeⁿé nuⁿu cheetí tan'dúucā chi yeenu taavi yeⁿē. ⁴⁵De^ē chúúcā n'dai dii chí chi'téenu di caati cùúví

cuaacu tan'dúúcā chi Señor Ndyuūs caⁿa yā.

46 Tuu'mi María ní caⁿa yā:
Alma yeⁿ'é i'teenú taavi Ndyuūs
ní dich'eeté Ndyuūs.

47 Ní staava yeⁿ'é ní yeenú n'dai
chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs
nadinguáⁿai yā 'úú yeⁿe
nuuⁿndi yeⁿ'é.

48 Ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú chi
pobre 'úú ní dichii'vē Ndyuūs,
ti ndíi maaⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ
caaⁿmaⁿ yā yeⁿe 'úú: De'e
chúúcā n'dai 'úú.

49 Ti Ndyuūs chi vée taaví poder
yeⁿ'é yā diíⁿ yā nduucú cosas
chí ch'eete n'dai. Ní Ndyuūs ní
deévē taaví yā.

50 Ní Ndyuūs ya'ai i'inu taaví yā
caavā nducyaca 'iiⁿyāⁿ chi
i'téenu yā yeⁿ'e yā tiempo chi
chó'oo, 'tiicá ntúúⁿ tiempo maaⁿ,
ní 'tiicá ntúúⁿ tiempo chi cuchií.

51 Dendyuūs 'āā diiⁿ yā vaadī
n'dai ch'eete ndúúcū poder
yeⁿ'é yā, níícú diíⁿ yā ganar
yeⁿe staava yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chi
dich'eeté yā maáⁿ yā.

52 Ndyuūs divíi yā 'iiⁿntyéⁿ'é chi
ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe trono
yeⁿ'é yā, ní dich'eeté yā 'iiⁿyāⁿ
ndiicúúⁿ.

53 Ndyuūs ca'a yā cosas chi n'dai
taavi 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveéⁿ
yā yeⁿe yā. Ní nguéé diíⁿ yā
de'ē vee cáávā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi
nguéé neⁿ'é yā chi Ndyuūs
nneé yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

54 Ndyuūs chinneé yā s'uuúⁿ chi
'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel ti dichí'vē
yú 'iiⁿyāⁿ. Ní nn'gaacú yā
yeⁿe s'uuúⁿ ní nduuví ya'áí
taaví yā yeⁿe s'uuúⁿ.

55 Ndyuūs cueⁿe daāⁿmaⁿ idííⁿ yā
tan'dúúcā chi caⁿa yā 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe ndaata yeⁿe yú, ní
ndúúcū chiida yú Abraham
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é yā ndíi
cuaaⁿ vmnaaⁿ.

'Túúcā ngaⁿa María miiⁿ.

56 Tuu'mi ní María miiⁿ canée yā
ndúúcū Elisabet tan'dúúcā 'íínú 'iiyū.
Cuayiivi ní cunaⁿá yā na vaacu yā.

**Yeⁿ'é chí ch'iindiyaāⁿ Juan
chi cheedínuūⁿniⁿ**

57 Taachí snuū ca'ā 'iiyū yeⁿ'e
dacua'ā miiⁿ, Elisabet miiⁿ
ch'iindiyaāⁿ 'áámá daiya yā chi saⁿā.
58 'Iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āī ndúúcū
'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é yā yeenú n'dai yā
ndúúcu yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chi
Ndyuūs ní ya'ai taaví yā Elisabet
miiⁿ. **59** Ch'iinū dacua'ā 'lííⁿ niiⁿniⁿ
nguuvi, ní 'iiⁿyāⁿ ndāa yā na vaacú
Elisabet chi diiⁿ yā circuncidar
dacua'ā miiⁿ. Níícú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é
yā cu'neeⁿ yā chi cuuvi nguuvi
sá Zacarías tan'dúúcā chi nguuvi
chiida sa Zacarías. **60** Naati cheecu
sa míiⁿ caⁿa yā: Nguéé 'tíicā. Juan
cuuvi ngúúví sá.

61 Tuu'mi caⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí yā
cheecu sá miiⁿ: ¿Dé'e cáávā? Mar
'áámá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ní nguéé nguuvi
yā 'tíicā.

62 Ndúúcū chi ditá'a yā
ntiinguunéeⁿ yā chiida sa taacā
néⁿ'e yā chi cuuví ngúúví sá.

63 Zacarías miiⁿ ní 'neeⁿ ta'á yā
naachi canee 'áámá caaca ní
dingúúⁿ yā chuū: Chí Juan duuchi
sa. Tuu'mi ní nducyaca 'iiⁿyāⁿ ní
cueⁿe yiinú yā. **64** Caati hora míiⁿ
nuuⁿ, Zacarías miiⁿ nacan'dáá
nduudu yeⁿe yā. Níícú tuu'mi tuca'a

yā caⁿa yā: Dē'ē chūúcā ch'eete Dendyuūs. ⁶⁵Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ niiⁿnuúⁿ va'aí 'dii'ya taavi cá yā chiī. Ní yeⁿe chi chóōo, chuūní caⁿa nducyáácá 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿ chi snúúⁿ cuaaⁿ yaⁿāⁿ yeⁿe chi snéé na yiīcū s'eeⁿ yeⁿe yáⁿāa Judea. ⁶⁶Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi cadiinuuⁿ yā yeⁿe chuūní nacádiinuuⁿ yā na staava yeⁿe yā. Ní caⁿa yā 'áámá yā ndúúcū taama yā: ¿Dē'ē cuuvi ndúúcū dacua'a lííⁿ chi 'tífcā? Caati 'tífcā Dendyuūs miiⁿ ní canéé ndúúcū dacua'ā miiⁿ.

Zacarías caⁿa yā yeⁿe chi Dendyuūs caⁿá yā diiⁿ yā ndúúcū dacua'āa miiⁿ

⁶⁷Zacarías, chiídāa dacua'āa miiⁿ, chiitúú 'iiⁿyāⁿ ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ní caⁿa Zacarías nduudu chí caⁿa Ndyuūs chí caaⁿmáⁿ yā. Ní caⁿa yā tan'dúúcā 'áámá profeta chi candee nduudu yeⁿe Ndyuūs:

⁶⁸Dē'ē chūúcā n'dai Señor Ndyuūs yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chi ndāa yā nanaaⁿ s'uúúⁿ chi nadinguáⁿai yā s'uúúⁿ, ní yeⁿe yā s'uúúⁿ.

⁶⁹Ní tee yā s'uúúⁿ 'áámá 'iiⁿyāⁿ chi nééné vee poder yeⁿe yā chi nadinguáⁿai yā s'uúúⁿ chi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ yeⁿe ndaata yeⁿe rey David chi dichí^v Ndyuūs ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

⁷⁰Ní Ndyuūs diiⁿ yā chí cuaacu tan'dúúcā chi caⁿa yā cáávā nduudu yeⁿe profetas chí caⁿa yā tiempo chi 'láa' naaⁿ n'dai.

⁷¹Ní caⁿa yā chi Ndyuūs nadinguáⁿai yā s'uúúⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi taáⁿ yā yeⁿe yú. Ní nadinguáⁿai yā s'uúúⁿ yeⁿe

nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi nguéé ngii n'diichí yā s'uúúⁿ.

⁷²Ní neene ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yú ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, ní nan'gaacú yā yeⁿe chi caⁿa yā chi diiⁿ yā chi n'daacā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

⁷³Chuūní compromiso chi Ndyuūs caⁿā cuaacu yā ndúúcū chiida yú Abraham chi tee yā s'uúúⁿ.

⁷⁴Taachi Ndyuūs nadanguáⁿai yā s'uúúⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi nduuvi tááⁿ yā yeⁿe yú, diiⁿ yā 'túúcā caati dichí^v yú Ndyuūs ní nguéé nduūcū vaadī 'va'a.

⁷⁵Tanducuéⁿ vida yeⁿe yú ní dichí^v yú Ndyuūs, ní diiⁿ yú tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi dēeve ní n'dai nanááⁿ Ndyuūs.

⁷⁶Díí, saⁿā lííⁿ chi daiyá, cūnee chí dūúchí dí profeta yeⁿe Ndyuūs chi ch'eete n'dai chi canéé na va'ai cheeti nguuví caati caⁿā di cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe Señor Jesucristo. Ní 'cuūndiyáaⁿ di 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'cueetinéé ngiinu yā taachi ndaa Jesús.

⁷⁷Ní diiⁿ di chi 'iiⁿyāⁿ cadiinúúⁿ yā yeⁿe chí nguaⁿai yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā ní Ndyuūs nadich'eeecú yā yeⁿe yā.

⁷⁸Ní cucáávā Ndyuūs yeⁿe yú nééné ya'ai 'iinú yā s'uúúⁿ tee yā 'áámá dēeve yeⁿe yā s'uúúⁿ, dēeve chí chiicā yeⁿe va'ai cheeti nguuví.

⁷⁹Ní chí dēeve miiⁿ chí Ndyuūs ní cuuvi dēevé yā yeⁿe nducyaca 'iiⁿyāⁿ chi snée yā na maáiⁿ ndúúcū nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní Ndyuūs nacandéé

yā s'uuúⁿ na yúúní yeⁿ'e vaadī 'diiín.

8 Ní saⁿ'ā 'lííⁿ ní ch'iita sa ní 'āā deenū sa ní ditiinú sa na espíritu yeⁿ'e sa. Ní taachi 'āā ch'eete sa, saⁿ'ā miiⁿ ní cueⁿ'e sa cueeti ní canee sa miiⁿ ndii ndaa tiempo taachi caⁿ'a sa nduuudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel.

Yeⁿ'e chi ch'iindiyáaⁿ Jesús
(Mt. 1.18-25)

2 Nguuvi s'eeⁿ emperador Augusto César caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi 'cueetinéé nguūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ yáⁿ'aa naachi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. **2** Ní taachi Cirenio ní gobernador yā yeⁿ'e yáⁿ'aa Siria, 'āā diíⁿ yā chuū chí n'geetinéé nguuⁿ yā. **3** Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snaⁿ'a yā na yáⁿ naachi ch'iindiyáaⁿ yā ní ca'a yā chi ngúuví yā. **4** Tíicá chiī José miiⁿ ní n'dāa yā na yáⁿ Nazaret miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa Galilea ní ndaaá yā na yaⁿ Belén yeⁿ'e yáⁿ'aa Judea. Yáⁿ miiⁿ ní duuchi Yáaⁿ yeⁿ'e David caati José miiⁿ ní na ndaata yeⁿ'e rey David miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. **5** Cueⁿ'e José miiⁿ ndúúcū María ti chiida tá ndúúcū cheecu tá diíⁿ yā prometer chi 'caandavaacu tá ndúúcū José miiⁿ. María miiⁿ ní véé daiya tá cheeti tá. Miiⁿ ní ndaaá yā ca'a yā ngúuví yā. **6** Taachi miiⁿ snée yā, snuū ca'a nguuví yeⁿ'e María miiⁿ chi 'cuundiyaāⁿ daiya yā. **7** Miiⁿ ch'iindiyáaⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, daiya tá chi vmaáⁿ vmaaⁿ, ní cheecu yā tímūnⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, ní sn'diití yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ naachi snúúⁿ 'iti. Ní ch'eetinee yā miiⁿ caati nguéé ndaacá yā va'āi chi n'dai.

Angeles ndeeé yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ cuidado 'iti cuuchī

8 Ná campo yeⁿ'ē yáāⁿ Belén miiⁿ véé 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuidado 'iti cuuchī. Ní n'geetí nduuchí yā n'gaaⁿ na cueeti cucáávā 'iti cuuchī miin. **9** Ní n'gaāⁿ miiⁿ 'áámá ángel chi Señor Ndyuūs dichō'o yā che'enaáⁿ yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi snéé cuidado 'iti cuuchī. Ní chi deevee ch'eete n'dai yeⁿ'e Ndyuūs chiiya nanááⁿ yā ní 'dii'yā n'dái yā chii. **10** Angel miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī, nguuee 'va'á ní ti 'úú nindéé 'áámá nduudu chí n'dai nífcú cuuvi yeenu taavi ndís'tiī ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. **11** Tí maaⁿ ní na yáāⁿ yeⁿ'e David ch'iindiyáaⁿ cááva ndís'tiī 'áámá saⁿ'a 'lííⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Saⁿ'a 'lííⁿ mííⁿ ní CRISTO chi Señor chi Ndyuūs dicho'ó yā. **12** Ní deenú ní chi cuaacu ndúúcū señal 'cūū. Ndís'tiī ní nndaaca ní dacua'ā mííⁿ ndeeecu tíinūu ní candiiti sa na lugar naachí snúúⁿ 'iti.

13 Hora mííⁿ nūuⁿ n'deeee n'dái ángeles yeⁿ'ē va'ai cheeti nguuvi che'enaáⁿ yā naachi canéé ángel miiⁿ. Angeles ní ngaⁿ'a yā chi ch'eete n'dai Ndyuūs miiⁿ. Tíicá ngaⁿ'a yā:

14 Ch'eete n'dái Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. Ni véé vaadī 'diíⁿ na yáⁿ'aa nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cunéé n'daacā n'dai ti snée yā ndúúcū favor yeⁿ'e Ndyuūs.

15 Cho'oo chūū ní ángeles s'eeⁿ cunaⁿ'á yā va'ai cheeti nguuvi. Saⁿ'a chi snéé cuidado 'iti cuuchī miiⁿ

caⁿa sa chii sa vi^ī: Cú'u yú maaⁿ na yáān Belén ní n'diichi yú chuū chi Señor Ndyuūs miiⁿ chii yā s'uūuⁿ.

¹⁶Maaⁿch'eeeté nūuⁿ cueⁿe yā. Ní ndaacá yā María ndúúcū José, ndúúcū saⁿā 'lííⁿ dacua'a miiⁿ cándiiti sa na lugar naachi snúuⁿ 'iiti. ¹⁷Ní taachi n'diichí yā saⁿā 'lííⁿ mííⁿ, caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ tan'dúúcā ángel caⁿa yā chii yā maáⁿ yā yeⁿé dacua'a miiⁿ. ¹⁸Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā chuu chí caⁿa 'iiⁿyāⁿ chi snéé cuidado 'iiti cuúchī cueⁿé yiinu taaví yā yeⁿé chuū. ¹⁹Naati María miiⁿ ní nguain'dai yā nducuéⁿé chuū na staava yeⁿé tá. Ní nacadíínuuⁿ yā dē'ē cuuvi. ²⁰'Iiⁿyāⁿ chi snéé cuidado 'iiti cuúchī cuínaⁿa yā ní ngaⁿa yā chi ch'eete n'dai Dendyuūs. Ní s'téenu yā Ndyuūs yeⁿé tanducuéⁿé chi ch'iindiveéⁿ yā ní n'diichi yā ti tan'dúúcā chi ángel miiⁿ caⁿá yā chii yā 'iiⁿyāⁿ.

Yeⁿé saⁿā chi nguivi Simeón ní yeⁿé 'áamá n'daataá chi nguivi tá Ana

²¹Ch'iiniu dacua'a miiⁿ nííⁿnííⁿ nguivi ní ndaā nguivi chi diíⁿ yā circuncidar dacua'a miiⁿ. Ní s'nééⁿ yā chi nguivi JESÚS, tan'dúúcā chi caⁿa ángel miiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ ndíí taachi 'āā cuéé sa cheeti María.

²²Taachí snuū ca'a niiⁿniⁿ nguivi chi 'aama n'daataá ní canéé déeve taachi véé dacua'a 'lííⁿ yeⁿé tá tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿé Moisés, tuu'mi ní José ndúúcū María candéé yā dacua'a miiⁿ na yáān Jerusalén. Candéé yā chi diíⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. ²³Tíicá caⁿa

yā diíⁿ yā ti canéé nguūⁿ na ley yeⁿé 'iiví Ndyuūs chi tanducuéⁿé dacuá'āa, chi vmnaaⁿ chi 'cuundiyááⁿ yeⁿé chéécūu chi sáⁿā canéé lado yeⁿé Ndyuūs. ²⁴Ní cheⁿe yā ca'a yā ofrenda yeⁿé 'áamá n'daataá chi 'cuundiyááⁿ daiya tá tan'dúúcā chi ngaⁿa ley yeⁿé Señor 'iivú Ndyuūs. Ofrenda miiⁿ ní ná 'uūvī 'yaada palomas o na 'uūvī 'yaada pichones.

²⁵Na yáān Jerusalén miiⁿ canee 'aama saⁿā chi nguivi sa Simeón. Sáⁿa 'cūu ní néené n'dai sa ní chiⁿi chí itéénu sa Ndyuūs, ní yeⁿé Ndyuūs saⁿā. Canéé Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ndúúcū sa. Ní cánéé ngiinu sa 'áamá 'iiⁿyāⁿ chi nadanguáⁿāi 'iiⁿyāⁿ yeⁿé ndaata Israel. ²⁶Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs chii yā saⁿā 'cūu chi nguéé canéé chi 'cuúvī sa neⁿé chí 'āā cuéé n'diichi sá Cristo chi Señor Ndyuūs dichó'ó yā fíyeeⁿdí 'cūu. ²⁷Ní Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs canéé ndúúcū Simeón miiⁿ. Ní díiiⁿ guiar Simeón miiⁿ. Ní cueⁿé yā na yaacū templo taachi José miiⁿ ndúúcū María ndāa yā na yaacū templo ndúúcū saⁿā 'lííⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'ífcú cuuvi diíⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chi ngaⁿa ley miiⁿ. ²⁸Tuu'mi ní Simeón miiⁿ ca'nuúⁿ yā Jesús ní caⁿa yā chi ch'eete n'dai Dendyuūs. 'Túúcā caⁿa yā:

²⁹Maaⁿ ní n'dií Señor Ndyuūs, diíⁿ ní chi cuaacu tan'dúúcā chi ngaⁿā ndiuudu yeⁿé ní. Maaⁿ ní diíⁿ ní chí cuuví 'cuúvī nduucú n'dai, 'úú chí dichiⁿvé n'dií.

³⁰Caati 'āā n'diichí ndúúcū nduutinaáⁿ 'iiⁿyāⁿ chi dichó'o ní chi inadanguáⁿāi nús'uu.

- 31** 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chíⁿ chí s'néeⁿyaáⁿ
nī chi cáavā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ
chí nadanguáⁿai yā 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿe nuuⁿndí yeⁿé yā.
32 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí deeve ní cuuví
deeve yeⁿē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ
chi nguéé yeⁿē ndaata Israel.
Ní ca'a yā honor 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe
nī chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel yā.

33 José ndúucū María ngeⁿe yiinu
yā yeⁿe chi Simeón ngaⁿa yā yeⁿe
saⁿā 'lííⁿ Jesús miiⁿ. **34** Simeón miiⁿ
di'viicú yā María ndúucū José. Ní
caⁿa yā chii yā cheecu sa María:
'Caandiveéⁿ nī. Saⁿā 'lííⁿ 'cūū ndaā
sa chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na yāⁿāa
nguéé i'téenu yā ní 'tiicá ntúūⁿ
'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cu'téenu yā. Ní saⁿa
'lííⁿ 'cūū 'áamá seña ti néené 'yaaⁿ
'iiⁿ'yāⁿ caaⁿmaⁿ yā contra yeⁿē sa.
35 Chuū ní diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi
cádiinuuⁿ yā yeⁿe ca'áamá cā'aama
'iiⁿ'yāⁿ taacā nadicádiinuuⁿ yā na
staava yeⁿe yā. Chuū ní tan'dúúcā
'áamá machete 'uūvī lados 'caāiⁿ chi
choōo alma yeⁿe n'dii María.

36 Ná yaacú templo 'cūū, míⁿ
ntúūⁿ canee 'áamá n'daataá n'dai chi
nguuvi Ana. Ní ngaⁿa tá dendu'ū
chi cuchiī. N'daataá miiⁿ ní daiya
Fanuel, chí yeⁿe ndaataá yeⁿe
Aser. Ní Ana miiⁿ 'āā neené ndiicúú
ta. Ch'iindivaacu tá taachi 'lííⁿ tá
nī ndeēchē ndúuyū nūuⁿ cánée
tá ndúucū isaⁿā yeⁿe tá. Maaⁿ ní
'āā n'daataá nguaⁿā tá. **37** Áā cuūuⁿ
ngeecú cuūuⁿ nduuyúū chi nduuví
tá n'daataá nguaⁿā. 'Áamá canee
tá na yáacú templo yeⁿé Ndyuūs
ní canée tá ndíí nguuvi ndii n'gaaⁿ
ní dichíⁿve tá Ndyuūs. Ní ndii
nguee nga'diinu tá ti dámāaⁿ chí
ngaⁿāngua^a tá. **38** Hora míⁿ nūuⁿ

Ana miiⁿ cheⁿe tá yaacū templo
ní ndee tá nduucú Dendyuūs,
'tíicā ngaⁿa ta: N'dii, Ndyuūs teé
gracias n'dii cáavā dacua'a 'lííⁿ
miiⁿ. Cuayiivi ní caⁿa ta chii ta
nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nadinguáⁿai yā
'iiⁿ'yāⁿ Israel yā yeⁿē saⁿā 'lííⁿ miiⁿ.

**José ndúucū María ndúucū dacua'a
'lííⁿ nandaá yā na yáaⁿ Nazaret**

39 Taachi José ndúucū María
ch'iinu diiⁿ yā nducuéⁿē chi ngaⁿa
ley yeⁿe Señor Dendyuūs, tuu'mi ní
cueⁿe ntuúⁿ yā ndúucū saⁿā 'lííⁿ na
yáaⁿ vaacú yā chi nguovi Nazaret
yeⁿe yáⁿāa Galilea. **40** Saⁿā 'lííⁿ
Jesús miiⁿ ngiita sa ní ngii ditiinu
sa. Néené deenu sa. Ní Ndyuūs
di'viicú taavi cá yā saⁿā 'lííⁿ miiⁿ.

**Saⁿā 'lííⁿ Jesús cheeti yáacū yeⁿe
Ndyuūs ndúucū maestros**

41 Nduuyu nduuyu taachi ndaa
tiempo yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua, tuu'mi
ní chiida Jesús ndúucū cheecu sa
ngeⁿe yā yáaⁿ Jerusalén. **42** Ní taachi
Jesús chii yā ndiichúúví nduuyu,
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿe ntúuⁿ yā na yáaⁿ
Jerusalén ndúucū Jesús miiⁿ tan'dúúcā
chi 'āā ngeⁿe yā nduuyu nduuyu cáavā
'viicú mííⁿ. **43** Choōo 'viicú miiⁿ, ní
José ndúucū María miiⁿ ní cunaⁿa yā.
Nguéé tuumicadíinuuⁿ yā chi saⁿā 'lííⁿ
Jesús miiⁿ canee sá na yáaⁿ Jerusalén.
44 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nadicadíinuuⁿ yā
chi Jesús miiⁿ ní cunaⁿa sa ndúucū
'iiⁿ'yāⁿ parientes yeⁿe yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
núúⁿmáⁿ nguuvi ní chiica yā. Tuu'mi
nan'nuúⁿ yā Jesús nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe
yā ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai nduucú
yā, **45** naati nguee ndaacá yā saⁿā 'lííⁿ
Jesús miiⁿ. Ní ngueecunée yā snaⁿa yā

na yáān Jerusalén miiⁿ chi n'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ.

⁴⁶ Ndíi ch'iinu 'iinū nguivi ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúucū maestros chí ngi'cuéeⁿ yā ley. Jesús miiⁿ ní f'neeⁿ veeⁿ sa chí ngaⁿa yā ní tiinguuneeⁿ sá maestros yeⁿe chí ngaⁿa yā. ⁴⁷ Nducyáácá 'iinⁿyān chí n'giindiveéⁿ yā chí ngaⁿa saⁿa 'líiⁿ Jesús miiⁿ ngeⁿe yíinú yā yeⁿe sa chí déenu sa ní nan'gueecútaⁿá sa chí ítiingúúneeⁿ yā saⁿa 'líiⁿ miiⁿ. ⁴⁸ Taachi chíidá sá ndúucū cheecu sa n'diichí yā Jesús miiⁿ cueⁿe yiinú yā yeⁿe sa. Tuu'mi ní cheecu sa ní caⁿa yā chiī yā saⁿa 'líiⁿ: Díi, daiyá, ¿deⁿe cuuvi chí 'tífca diiⁿ di nduuucú 'nū? Cuin'díichí dí. Chiida di ndúucū 'úu ya'āi n'dai staava yeⁿe 'nū 'íicú chiicá 'nū in'nuúⁿ 'nū dii.

⁴⁹ Tuu'mi ní nan'gueecútaⁿá sa yeⁿe yā: ¿DÉÉ veer? ¿DÉÉ cútív chi in'nuúⁿ ní 'úú? ¿Áá nguéé deenu ndís'tii chi 'úu ní canéé chí cūneé ndúucū denduⁿ yeⁿe Chiidá?

⁵⁰ 'Líⁿyān s'eeⁿ ní nguéé tuūmicadiinúúⁿ yā nduuudu chí caⁿa daiyá yā Jesús miiⁿ chii sá 'iiⁿyān.

⁵¹ Tuu'mi ní cunaⁿa Jesús nduuucú yā na yáān Nazaret miiⁿ ní 'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿe yā. Cheecu sa miiⁿ ní nadacadiinúúⁿ yā tanducuéⁿé na staava yeⁿe yā. ⁵² Jesús miiⁿ ní n'giita sa ndúucū n'deee n'dái vaadi deenu, níicú véé favor yeⁿe sa nanááⁿ Nduyūs ní nanááⁿ 'iiⁿyān na iⁿyeeⁿdí 'cūu. Níicú 'āā ngeéenū nduuyu yeⁿé sa.

**Juan chi ngeedínuūⁿní sa ngaⁿa
sa chi ndaacadaamí 'iiⁿyān yeⁿe
nuuⁿndi yeⁿe yā**

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 Saⁿa chi nguivi Tiberio César, 'āā ndíitiiⁿyuⁿ nduūyū chi

ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā chi emperador yā. Ní saⁿā chi nguivi Poncio Pilato, ní gobernador yā yeⁿe yáⁿāa Judea. Saⁿā chi nguivi Herodes ní rey yā yeⁿe yáⁿāa Galilea. 'íicú 'diinū Herodes miiⁿ chi nguivi Felipe ní rey yā yeⁿē yáⁿāa Iturea ndúucū yáⁿāa Trachonite Ní saⁿā chi nguivi Lisanias ní rey yā yeⁿe yáⁿāa Abilinia. ²Ní saⁿa Anás ndúucū Caifás, saⁿā s'uuⁿ ní chiiduú n'geete ca yeⁿe yaacū yeⁿe 'iiⁿyān Israel. Tiempo miiⁿ ní Nduyūs ní ca'á yā 'áámá nduuudu n'dai Juan, chí daiya Zácarías. Juan miiⁿ canee sa na yáⁿāa cuuⁿmáⁿ naachi nguéé ch'eetinéé 'iiⁿyān. ³Juan miiⁿ ní cachii ca sa nducuéⁿé yáⁿāa chi snéé niiⁿnuúⁿ ná yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ chii sá 'iiⁿyān chí canéé chi cueedínuūⁿní yā níicú ndaacadaamí yā yeⁿē nuuⁿndi yeⁿé yā, níicú Nduyūs nadich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿé yā. ⁴Chuū ní chii tan'dúucā chi profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿe Nduyūs yeⁿé:

'Caandiveeⁿ yú nduuudu yeⁿē
'áámá 'iiⁿyān chí caaⁿmáⁿ yā
yuudū na yáⁿāa cuuⁿmáⁿ
naachi nguéé ch'eetinéé 'iiⁿyān
ní caⁿa yā 'tuuca: Cuundiyaáⁿ
ní yúúní yeⁿe Señor Nduyūs
caati cuchii yā; nan'guáaⁿ ní
'aama yúúní cuaacu caavá
yā. Dideevé ní staava yeⁿé ní
ní cuuvi 'cuaáⁿ ní 'iiⁿyān miiⁿ
taachi ndaa yā.

⁵ Naachi yaanúú ní nduūtī, núúⁿmáⁿ
icyaⁿā ndúucū nducyaca
yiicū nduuví neⁿe, yúúní 'cueé
nduuví cuaacu, yúúní chí nguéé
neⁿe ní nduuví neⁿe.

6 Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ snaaⁿ yā
 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Nduyūs, 'iiⁿyāⁿ
 chí nadinguáⁿai yā nducyaaca
 'iiⁿyāⁿ.

7 Juan miiⁿ ní ngaⁿa sá ngii sa
 'iiⁿyāⁿ chí ndaaá yā chí cueedínuūⁿníⁿ
 sa 'iiⁿyāⁿ: Ndís'tii ní tan'dúúcā cúú
 'tíicā ndís'tii. ¿Du'ú chi 'cueeⁿ ndís'tii
 chi cuuvi cáánu ní yeⁿe castigo
 taaⁿ chí cuchií? **8** Diíⁿ ní dendu'ú
 chi n'dáacá maaⁿ nífcu 'cuuⁿmí
 ní 'iiⁿyāⁿ chí 'áá ndaaacadaamí ní
 yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé ní. Nguée tucá'a
 ní caaⁿmaⁿ ní nguaaⁿ maaⁿ ní chi
 Abraham miiⁿ ní chiidá ní caati
 'úú ngaⁿá ngii ndís'tii chi Nduyūs
 ní cuuvi diíⁿ yā chi tuúu s'eeⁿ ní
 chi cuuvi daiya Abraham. **9** Ní
 cutiíiⁿ mííⁿ ní 'áá canéé na dii'yu
 yáⁿá. Nducyaaca yáⁿá chi nguéé
 ngii n'gui'i n'daacá yeⁿé canee chi
 'caaca yáⁿá mííⁿ ní cùnuuⁿ na yaⁿá.
Tiicá ntúúⁿ Nduyūs diíⁿ yā juzgar
 nducyaaca 'iiⁿyāⁿ.

10 'Iiⁿyāⁿ s'uunⁿ ntiinguuneeⁿ yā
 Juan miiⁿ: ¿De^E cuuví diíⁿ 'nū?

11 Juan miiⁿ ní nan'gueēcútaⁿá sa:
 'Iiⁿyāⁿ chi 'uuví catecai yā, canéé
 chi ca'a yā 'áámá catecai 'iiⁿyāⁿ chí
 nguéé yeⁿe yā. 'Iiⁿyāⁿ chi véeⁿ chí
 nge'e yā, canéé chi ca'a yā 'iiⁿyāⁿ
 chí nguéé yeⁿé yā.

12 Ndaá ntúúⁿ 'iiⁿyāⁿ chi
 inn'guee yeⁿe yáⁿáa chi Juan miiⁿ
 cueedínuūⁿníⁿ sa 'iiⁿyāⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ
 s'eeⁿ caⁿa yā chii yā Juan: N'díi,
 maestro, ¿de^E cuuví diíⁿ 'nū?

13 Juan miiⁿ ní caⁿa sa chii sa
 'iiⁿyāⁿ: Nguéé caaca ní chi mar
 'aama ndo'o tan'dúúcā chí ngaⁿa na
 ley.

14 Tuu'mi ní soldados tiinguunééⁿ
 sá Juan: Nús'uu, ¿de^E cuuvi diíⁿ

'nū? Ní Juan caⁿa sa chii sa 'iiⁿyāⁿ:
 Nguéé diduucú ní yeⁿé mar 'áámá
 'iiⁿyāⁿ. Nguéé cunncáá caaⁿmaⁿ ní
 yeⁿé tanáⁿá 'iiⁿyāⁿ. Nífcu 'cueetinéé
 ní ndúúcū vaadi yeenú ndúúcū chí
 inadíí've yā ndís'tii.

15 'Iiⁿyāⁿ s'uunⁿ snee yiinu yā Juan
 ní nducyaaca yā ní nadicádíínuuⁿ
 yā na staava yeⁿe yā chí 'áá
 nguéé Juan chí Cristo? **16** Tuu'mi
 ní Juan miiⁿ ní caⁿa sa chii sa
 nducyaacá yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ 'úú
 ní ngeedínuūⁿníⁿ ndúúcū nuūⁿníⁿ;
 naati cuayiivi cuchií taamá yā chí
 n'dáacá n'dai ca ndúúcū poder yeⁿé
 yā chí ch'eeete taavi nguéé ti 'úú. Ní
 'úú ní nguéé n'daacá ca chí cuuvi diíⁿ
 n'daatií yííⁿmáⁿ yeⁿé ndaacuúⁿ yeⁿé
 yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní cueedínuūⁿníⁿ yā
 ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿé Nduyūs
 ndúúcū yaⁿá. **17** 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ndéé
 yā ní diíⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí
 dideevé yā trigo. 'Tíicá diíⁿ yā
 ndúúcū 'iiⁿyāⁿ. Ndáa yā ndúúcū
 zaranda na ta'a yā. Naachí nadeevē
 yā trigo miiⁿ, divíi yā trigo miiⁿ ní
 nguain'dai yā cheeti díínuuⁿ. Ní 'neeⁿ
 yáⁿa yā deecú miiⁿ na nguuchí yaⁿá
 chí 'áá ntée n'tuúvi. Deecú miiⁿ ní
 tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí nguéé i'téénu
 yā Nduyūs.

18 'Túúcā ní ndúúcū n'deee n'dái
 ca chí caⁿa Juan miiⁿ, caⁿa sá chí
 'cueeⁿ sa nduudu n'dai chí ngai
 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. **19** Tiempo miiⁿ Juan
 miiⁿ ní yaa'vi neeⁿ sa rey Herodes
 miiⁿ chí canéé sá ndúúcū n'daataá
 yeⁿé 'dínū sa ní yeⁿé tanducueⁿé chí
 chí nguéé n'daacá chí diíⁿ yā.
 N'daataá miiⁿ ní nguovi tá Herodías.
20 Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ ní diíⁿ
 yā táamá nuuⁿndi chí ch'eeete ca ní
 s'nuúⁿ chiichí yā Juan vácūú.

Juan miiⁿ cheedinúūⁿniⁿ yā Jesús
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Cuayiivi taachí Juan
ngeedínuūⁿniⁿ yā n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ,
cheēdinúūⁿniⁿ ntúūⁿ yā Jesús miiⁿ.
Ní taachi Jesús miiⁿ ngaⁿ'angua'á yā
nánguubi ní nánguaāⁿ. **22** Ní ndaañ
Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs vmnaaⁿ
yeⁿ'é yā tan'dúúcā 'áamá paloma. Ní
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindivéeⁿ yā 'áamá
nduudu yeⁿ'é va'ai ch'eeti nguubi chí
ngaⁿ'á: Díí, daiyá chi neⁿe taaví ní
yeenú taavi cáavā dii.

'Iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata
yeⁿ'é Jesús
(Mt. 1.1-17)

23 Jesús miiⁿ ní chíí yā ndíícú ndiichi
ndíuyü taachí tucáa yā ntíí'nyúⁿ yeⁿ'é
yā. Ndaata yeⁿ'e Jesús ní 'tíicá: 'Iiⁿ'yāⁿ
nadícadíñuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ ní
daiya José. José miiⁿ ní daiya Elí. **24** Elí
miiⁿ ní daiya Matat. Matat miiⁿ ní daiya
Leví. Leví miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui
miiⁿ ní daiya Jana. Jana miiⁿ ní daiya
José. **25** José miiⁿ ní daiya Matatías.
Matatías miiⁿ ní daiya Amós. Amós miiⁿ
ní daiya Nahum. Nahum miiⁿ ní daiya
Esli. Esli miiⁿ ní daiya Nagai. **26** Nagai
miiⁿ ní daiya Maat. Maat miiⁿ ní daiya
Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Semei.
Semei miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ
ní daiya Judá. **27** Judá miiⁿ ní daiya
Joana. Joana miiⁿ ní daiya Resa. Resa
miiⁿ ní daiya Zorobabel. Zorobabel
miiⁿ ní daiya Salatiel. Salatiel miiⁿ ní
daiya Neri. **28** Neri miiⁿ ní daiya Melqui.
Melqui miiⁿ ní daiya Adi. Adi miiⁿ ní
daiya Cosam. Cosam miiⁿ ní daiya
Elmodam. Elmodam miiⁿ ní daiya
Er. **29** Er miiⁿ ní daiya Josué. Josué
miiⁿ ní daiya Eliezar. Eliezar miiⁿ ní

daiya Jorim. Jorim miiⁿ ní daiya Matat.
30 Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní
daiya Simeón. Simeón miiⁿ ní daiya
Judá. Judá miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ
ní daiya Jonán. Jonán miiⁿ ní daiya
Eliaquim. **31** Eliaquim miiⁿ ní daiya
Melea. Melea miiⁿ ní daiya Mainán.
Mainán miiⁿ ní daiya Matata. Matata
miiⁿ ní daiya Natán. **32** Natán miiⁿ ní
daiya David. David miiⁿ ní daiya Isaí.
Isaí miiⁿ ní daiya Obed. Obed miiⁿ ní
daiya Booz. Booz miiⁿ ní daiya Salmón.
Salmón miiⁿ ní daiya Naasón. **33** Naasón
miiⁿ ní daiya Aminadab. Aminadab
miiⁿ ní daiya Aram. Aram miiⁿ ní daiya
Esrom. Esrom miiⁿ ní daiya Fares.
Fares miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní
daiya Judá. **34** Judá miiⁿ ní daiya Jacob.
Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ
ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní
daiya Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor.
35 Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ
ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya
Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber
miiⁿ ní daiya Sala. **36** Sala miiⁿ ní daiya
Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad.
Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní
daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec.
37 Lamec miiⁿ ní daiya Matusalén.
Matusalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc
miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya
Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya
Cainán. **38** Cainán miiⁿ ní daiya Enós.
Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya
Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs.

Yááⁿ'nguiinūuⁿ neⁿ'é sá tuu'vineeⁿ sa
Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Jesús ní ndiituú yeⁿ'e Espíritu
N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ní
n'daa yā na yíicú Jordán. Espíritu
N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candée yā Jesús

na yáⁿāa cuúⁿmáⁿ naachi nguéé ch'etinéé 'iiⁿyáⁿ. ²Uúví ngeecu nguuvi canéé yááⁿn'guiinúuⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿyáⁿ. Nguéé de'ē vee che'é Jesús nguovi s'eeⁿ. Cuayiivi mííⁿ chii cuiicú yá. ³Tuu'mi ní yááⁿn'guiinúuⁿ caⁿa sa chii sa Jesús: Dii Jesús, ndúútí chi dii chi Daiya Dendyuús dii caaⁿmaⁿ dí cuuvi dí tuúu 'cúū chi nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e di.

⁴Jesús nan'gueecútáⁿa yá: 'Túucá cánée nguúⁿ ná libro yeⁿé Dendyuús: Nguéé dámaāⁿ pan che'é 'iiⁿyáⁿ ní cunduuchí yá caati ndúúcú tanducuéⁿé nduuudu chi ngaⁿá Ndyuús cunduuchí yá nduuti chi cu'téenu yá.

⁵Yááⁿn'guiinúuⁿ candéé sa Jesús na 'áamá yiícú yáácú. Maaⁿ nch'eté nñuⁿ ch'iⁿi sa Jesús tanducuéⁿé naciones yeⁿé fⁿyeeⁿdí 'cúū. ⁶Tuu'mi ní yááⁿn'guiinúuⁿ caⁿa sa chii sa Jesús. 'Úú ní teé dii nuuⁿmaⁿ iⁿyeeⁿdí 'cuúu chi cuuví yeⁿé di chi caaⁿmaⁿ ntíiⁿnyuⁿ dí yeⁿé ndúúcú nuuⁿmáⁿ ch'eté naciones 'cúū ndúúcú chi ngaⁿa ntíiⁿnyuⁿ yeⁿé caati poder 'cúū yeⁿé. 'Áá du'ú nñuⁿ chi neⁿé chíⁿ chí ca'á. ⁷Ndúútí chi caantiiⁿya di nanaáⁿ níicú cu'téenu di 'úu cuuví yeⁿé di tanducuéⁿé chuú.

⁸Jesús caⁿa yá chii yá saⁿá miin: Dii yááⁿn'guiinúuⁿ cuvíi di nanaáⁿ caati 'túucá canéé nguúⁿ na libro yeⁿé Dendyuús: Cu'téenu di Señor Ndyuús yeⁿé di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿé 'iiⁿyáⁿ mííⁿ nñuⁿ.

⁹Cuayiivi candéé yááⁿn'guiinúuⁿ Jesús miiⁿ na yááⁿ Jerusalén ní cucheeⁿ sá ndúúcú yá na yáácú yeⁿé

yáacú templo. Ní caⁿa sa: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuús dii, cáává di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿaa. ¹⁰Caati 'túucá canéé nguúⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿé Ndyuús:

Ndyuús dichó'o yá ángeles yeⁿé yá chi diíⁿ yá cuidado yeⁿé di.

¹¹Ní ángeles cundéé yá dii ndúúcú ta'á yá, ní nguéé cuuvi ya'ai ca'a di na tuúu.

¹²Jesús miiⁿ nán'gueecútaⁿa yá: 'Tuucá ntúúⁿ canéé nguúⁿ na libro yeⁿé Ndyuús: Nguéé diiⁿ di mar 'áamá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuús yeⁿé di.

¹³Taachí ch'iinu chi diiⁿ yááⁿn'guiinúuⁿ chi n'diichineeⁿ sa Jesús divíi sa yeⁿé yá 'áamá tiempo.

Jesús tucá'a yá ntíiⁿnyuⁿ yeⁿé yá na yáⁿaa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Jesús miiⁿ nngueecúnée yá na yáⁿaa Galilea ní canéé poder yeⁿé Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuús ndúúcú yá. Nducyáacá 'iiⁿyáⁿ chicadínuuⁿ yá na nuuⁿmáⁿ na yáⁿaa cuaanⁿ 'diituú yeⁿé chi n'daácaⁿ n'dai idíiⁿ Jesús. ¹⁵Ní Jesús ngi'lcueeⁿ yá na yaácu sinagogas yeⁿé 'iiⁿyáⁿ Israel yeⁿé nducuéⁿé yááⁿ ní nducyaaca 'iiⁿyáⁿ idich'eté yá Jesús.

Jesús canee yá na yááⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Ndaá Jesús na yááⁿ Nazaret naachí ch'iita yá. Ní tan'dúúcú chi costumbre yeⁿé yá, nguovi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyáⁿ yeⁿé ndaata Israel ndáa yá na yaácu sinagoga miiⁿ ní Jesús chééndii yá ní ch'eeⁿ yá yeⁿé libro yeⁿé Ndyuús. ¹⁷Ní nan'guáaⁿ yá libro miiⁿ naachi

nga^{n'a} ye^{n'ē} profeta Isaías. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canéé nguūⁿ chūū:

18 Espíritu ye^{n'ē} Ndyuūs canée yā nduucú, tí Espíritu N'dai ye^{n'ē} Ndyuūs ndeevē yā 'úú chi 'úú ní caa^{n'má} nduudu chí ngai ye^{n'ē} Ndyuūs nanáaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaachí sneeⁿ ndúúcū nuuⁿndi ye^{n'e} yā. Dicho'ó yā 'úú chi diiⁿ chi nduūvā yen^{n'e} 'iiⁿ'yāⁿ chi ya^{n'ai} staava ye^{n'e} yā, ní caa^{n'má} chi nángua^{n'ai} 'iiⁿ'yāⁿ ye^{n'e} nuuⁿndi ye^{n'ē} yā chi tan'duucā chi ca'a libertad 'iiⁿ'yāⁿ chi snúúⁿ vácūū, ní diiⁿ chi inaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosa chi n'daacā chi nguéé déenu yā ye^{n'ē} caati maaⁿ canee yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenáaⁿ, 'tiicá yā. Ní nadan'guái 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiiⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacā idiiⁿ ndúúcu yā.

19 Ní caa^{n'má} ye^{n'e} tiempo chi n'dai taavi chi Ndyuūs ndeevē yā chi caa^{n'má}, ye^{n'ē} vaadí n'dai taavi ye^{n'ē} yā.

20 Tuu'mi ní Jesús nan'gaadí yā libro ye^{n'ē} Ndyuūs ní nanca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ ye^{n'e} yaacū sinagoga miiⁿ. Ní cuayiivi Jesús ch'iindí yā. Nducyaca 'iiⁿ'yāⁿ snee yā n'gíínu yā ye^{n'e} Jesús.

21 Jesús tucá'a yā ca^{n'a} yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ cunuuⁿ ca'a chuū chi canee nguūⁿ cuáaⁿ vmnaaⁿ chi ye^{n'e} ndis'tii, chuū chi ch'iinu ch'iindiveéⁿ ní.

22 Nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ n'dáacā nga^{n'a} yā ye^{n'e} Jesús. Nge^{n'e} yíínú yā ye^{n'ē} nduudu chí n'dai chí nga^{n'a} Jesús miiⁿ ní nga^{n'a} yā: ¿Áá nguéé sá^{n'a} 'cūū daiya José?

23 Ní ca^{n'a} Jesús miiⁿ: Ndís'tii ní cuuví ní nduudu 'cūū 'úú. N'dií 'iiⁿ'yāⁿ chi déenu ní diiⁿ yiicú ní 'iiⁿ'yāⁿ, diiⁿ yiicú maáⁿ ní n'dií. Tanducuénⁿ chi ch'iindiveéⁿ 'nū chi diiⁿ ní na yáaⁿ Capernaum, 'tiicá ntúúⁿ diiⁿ ní 'muuⁿ yáaⁿ vaacú ní.

24 Naati 'uu ní ca^{n'á} chíi ndís'tii: Cuaacu níiⁿ'nyuⁿ mar 'áamá profeta ní nguéé ngíí inee yā na yáaⁿ vaacú yā. **25** Cuaacu níiⁿ'nyuⁿ nga^{n'á} ngíí ndís'tii: Tiempo chi ch'óo neené 'yaaⁿ n'daataá nguá'aa vee tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel taachi profeta Elías cāneé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'áá ntéé cheeⁿ cuuvi 'iinu ndúuyū canéé ma'a tiempo miiⁿ. Ní ch'iidí cuiicu nuuⁿmáⁿ yáaⁿ ye^{n'e} 'iiⁿ'yāⁿ Israel. **26** Ní Ndyuūs nguéé dichó'o yā Elías miiⁿ nanáaⁿ nducyaca n'daataá nguá'aa, dámáaⁿ 'áamá n'daataá nguá'aa ye^{n'e} táamá nación. Ní canee tá na yáaⁿ Sarepta chi niiⁿnuúⁿ na yáaⁿ Sidón. **27** Ní tiempo taachi canéé profeta Eliseo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'tiicá ntúúⁿ néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ca'ai chi lepra chí in'duuti yúutē ye^{n'e} yā naati nguéé nducyaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduuva ye^{n'e} yā, dámáaⁿ sa^{n'á} Naamán ye^{n'e} táamá nación chi ye^{n'e} yáaⁿ Siria.

28 Taachí 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū nducyaca yā na yaacū sinagoga miiⁿ neené nduuvi taaⁿ yā. **29** Ní ch'eeti ndii yā tí ne^{n'ē} yā tun'daa yā Jesús cuaaⁿ chuva'āi yáaⁿ miiⁿ ní candée yā Jesús miiⁿ ndii na yaacu n'dai ye^{n'e} yiicū chi yaacú ca ye^{n'e} yáaⁿ miiⁿ. Ní 'iicu cuuví cun'dáa yā Jesús miiⁿ. **30** Naati nguéé cuuví diiⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní cho'ó yā náávtá^{n'á} ye^{n'e} 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuna^{n'a} yā na vaacu yā.

'Áámá saⁿ'ā chi canéé sa ndúúcū
espíritu chi nguee n'daācā yeⁿe
yááⁿ'guiinūuⁿ

(Mr. 1.21-28)

³¹ Cuayiivi Jesús nangua'áí yā
na yááⁿ Capernaum yeⁿe yááⁿaa
Galilea ní miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ
nguuvi sábado chi nguuvi chí
ntaavi'tuunúuⁿ yā. ³²Ní 'iiⁿyāⁿ na
yááⁿ miiⁿ ngeⁿe yiinú yā yeⁿe chi
ngi'cueeⁿ Jesús, ti ngi'cueéⁿ yā
ndúúcū poder tan'dúúcā 'áámá
'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā.

³³Ní taachi snee Jesús na yaacu
sinagoga mírⁿ canee 'áámá saⁿ'ā
ndúúcū espíritu yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ.
Espíritu miiⁿ diiⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ
neené yuudu 'caī sa. ³⁴Ní espíritu
miiⁿ ní caⁿ'ā: N'diī, Jesús, yeⁿe yááⁿ
Nazaret, cu'néeⁿ ní nús'uu. ¿DÉⁿ
canee yeⁿe 'nū nduuucú ní? ¿Áá
ndāa ní chi di'cuiinú ní nús'uu? 'Úú
n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'iiⁿyāⁿ chí
N'dai chi Daiya Dendyuūs n'diī.

³⁵ Jesús ní yaa'vineeⁿ yā ní caⁿ'a
yā: Dii espíritu n'gáadí dí cheendi
di ní nan'dáa di yeⁿe sá 'tii. Tuu'mi
ní espíritu yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ
chíndeēve sa sáⁿ'a 'cūu náávtaⁿ'ā
yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nan'daā sa yeⁿe
sáⁿ'a 'cūu. Nguéé deⁿ vee diiⁿ sa
ndúúcū sáⁿ'a 'cūu. ³⁶Nduycaca yā
ní ngeⁿe yiinú yā ní ngaⁿ'a yā ngii
yā viⁿ: ¿DÉⁿ nduudu chi 'túúca?
'iiⁿyāⁿ 'cūu ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā
espíritu yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ ndúúcū
poder tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿntyéⁿē.
Ngaⁿ'á yā chí nan'daā espíritu yeⁿe
yááⁿ'guiinūuⁿ ní nacan'daā.

³⁷ Ní nduycaca 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'a yā
yeⁿe Jesús miiⁿ nducuéⁿē cuaaⁿ
nducuéⁿē yááⁿ cuááⁿ 'diituú.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe indáⁿ'a
Simon Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'dáa
yā yaācū sinagoga miiⁿ ní ndaa yā
va'ai yeⁿe Simón Pedro. Ní indáⁿ'a
Simón Pedro miiⁿ ndéé 'aama 'iiⁿnūn
taaⁿ n'daataá ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe vaacu
tá di'cuíitu yā Jesús miiⁿ chi cunée
yā ní nanduūvā yeⁿē tá. ³⁹Jesús
can'dii yā naachi canéé n'daataa miiⁿ
ní caⁿ'a yā chi cuavii 'iiⁿnūn miiⁿ.
Hora miiⁿ 'iiⁿnūn miiⁿ chivii yeⁿē
tá. N'daataa miiⁿ ní hora miiⁿ ncueeⁿ
nuuⁿ tá ní diiⁿ tá mandados yeⁿē
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ca'a tá chi che'e yā.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'yaaⁿ
n'dái 'iiⁿyāⁿ chi ngiitá

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰Taachí chiiya 'yááⁿ'a, 'yááⁿ
n'dái 'iiⁿyāⁿ ndéé yā 'iiⁿyāⁿ chi
ngiitá nanááⁿ Jesús. Nééné n'dee
naaⁿ ca'ai ndii yā. Jesús miiⁿ ní
yiin'duu tá'a yā vmnaaⁿ ca'áámá
ca'áámá 'iiⁿyāⁿ ní 'tíicá nduuuvā
yeⁿe yā. ⁴¹Ní yeⁿē 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi
ngiitá yā yinan'dáā espíritus yeⁿe
yááⁿ'guiinūuⁿ chi 'caí yā ní ngaⁿ'a
yā: N'diī ní Daiya Dendyuūs n'diī.
Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vineeⁿ
yā espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ ní
ngueé 'cuúu yā chí caaⁿ'maⁿ sa ti
espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ ní
deenu sá chí Jesús miiⁿ chi Cristo.

Jesús ní caⁿ'a yā nduudu yeⁿē
Ndyuūs na yááⁿaa Judea

(Mr. 1.35-39)

⁴²Chideeve táámá nguuvi Jesús
miiⁿ ní cueⁿe yā chuvalai yááⁿ
miiⁿ na 'áámá lugar naachi ngueé

ch'eetinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yāāⁿ miiⁿya in'nuúⁿ yā Jesús ní ndaá yā naachi canéé Jesús miiⁿ. Ní di'cuiitú yā chi nguéé cuvii Jesús yeⁿe yā. ⁴³Naati Jesús miiⁿ ní ngaⁿa yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Canéé chíiⁿ chi 'úu ní caaⁿmáⁿ yeⁿe nduudu ngai yeⁿē naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā, nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe tanáⁿā yāāⁿ ti yeⁿē chúu chí Dendyuūs dicho'ó yā 'úu.

⁴⁴Ní Jesús miiⁿ cueⁿé yā yāāⁿ ndíy yāāⁿ yeⁿe yāⁿā Galilea ní ngaⁿa yā nduudu yeⁿē Ndyuūs na yaācū sinagogas naachi cueⁿé yā.

Ndúúcū vaadī n'giinu yeⁿē chi itungaáⁿ yā 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 'Áamá tiempo taachi Jesús canée yā niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿniⁿyáⁿā chi nguivi Genesaret, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanááⁿ yā ní chiitu yā chi cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Dendyuūs. ²Jesús n'diichi yā ná 'uūvī barcos chi snéé níiⁿnuúⁿ na nuūⁿniⁿyáⁿā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi itungaáⁿ 'yaācā miiⁿ 'áá nan'daá yā na barco s'eeⁿ ní cueⁿé yā naaⁿnu yā yáanā yeⁿe 'yaācā na nuūⁿniⁿyáⁿā. ³Tuu'mi Jesús sndáa yā na 'áamá barco chi yeⁿe Simón Pedro miiⁿ ní chii yā Simón Pedro chí 'áá caaⁿa rá barco miiⁿ ndíi niiⁿnuúⁿ 'diituú nuūⁿniⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús ch'iindii yā na barco miiⁿ ní chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Taachi Jesús ch'iinu chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní caaⁿa yā chii yā Simón: Cueⁿe di ndúúcū barco ndíi ná yáanuuⁿ ní 'caanuuⁿ dí yaanā yeⁿe di nguaaⁿ nuūⁿniⁿ ní tungaáⁿ dí 'yaācā.

⁵Simón miiⁿ ní nan'gueecútaⁿa yā ní caaⁿa yā chii yā Jesús: N'dii Maestro, 'áá nútúⁿmáⁿ yaaⁿ ch'eeeti nduuchí 'nū ní diíⁿ ntiiⁿnyúⁿ 'nū ní nguéé de'ē vee ndaáca 'nū; naati ndúúcū nduudu yeⁿe ní 'caanuuⁿ 'nū yaānā yeⁿē 'nū cheeti nuūⁿniⁿ miiⁿ.

⁶Taachi 'caanuuⁿ yā yaānā miiⁿ chiitu 'yaācā cheeti yaānā miiⁿ chí yaānā miiⁿ ndiituú nuūⁿ chíiteeⁿ.

⁷Tuu'mi ní dita'a yā yeⁿē tanáⁿa 'iiⁿ'yāⁿ chi snúuⁿ yā cheeti taamá barco miiⁿ chí caaⁿa yā ní cunneé yā Simón. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā ní chiitu 'yaācā nduu 'uubi barcos chí nduu 'uubi barcos neⁿe 'cueechi ndii mááⁿ nuūⁿniⁿ. ⁸Taachi Simón Pedro n'diichi yā chuū chíintii yā ní nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caaⁿa yā chii yā Jesús miiⁿ: N'dii Señor, 'úu nguéé n'daáca 'úu chí cuchií nanááⁿ n'dii, ti 'úu ní 'iiⁿ'yāⁿ nuūⁿndí 'úu.

⁹Simón Pedro miiⁿ ní nééné ngeⁿe yiinú yā. 'Tiicá ntúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā ndúúcū sa ngeⁿe yiinú yā cáavā yeⁿē chi diiⁿ Jesús chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ itungaáⁿ yā 'yaācā chí 'yaaⁿ taaví tī. ¹⁰'Tiicá ntúuⁿ Jacobo ndúúcū Juan, chi daiya Zebedeo, chí dáiámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Simón, diiⁿyá yā chii. Ní Jesús caaⁿa yā chii yā Simón: Díí, Simón, nguéé 'va'a di; ndii maaⁿ ní tan'dúúcā chí ituungaaⁿ di 'yaācā yeⁿe nuūⁿniⁿ, 'tíicá maaⁿ ní 'úu idíiⁿ chí in'nuuⁿ dí 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi caaⁿá yā nduucú.

¹¹Taachi ndaa yā ndúúcū barco miiⁿ niiⁿnuúⁿ 'diituú nuūⁿniⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ s'neeⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē yā ndúúcū barco miiⁿ ndúúcū nducuéⁿ chí snúuⁿ cheeti barco miiⁿ ní cueⁿé yā ndúúcū Jesús.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Taachi Jesús miiⁿ ndaa yā na 'áámá yáān ní canée yā miiⁿ, ndaa nanáān Jesús 'áámá saⁿ'ā chi ndii sa 'áámá ca'ai chi nguivi lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿ'ē sa. Taachí saⁿ'ā miiⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ, chíntii'ya sa can'dii sa ndii na yáān'aa nanáān Jesús miiⁿ. Ní chiica sa Jesús: N'dií Señor, ndúúti chi n'dii neⁿe nī, ní diiⁿ nī chí nduūvā yeⁿ'ē.

13 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ n'doo ta'ā yā ní tuu'ví yā saⁿ'ā ní caⁿ'a yā: 'Úú ní neⁿ'é chi nduūvā yeⁿ'ē di. Tuu'mí nūuⁿ ndúúvā yeⁿ'ē sa ní nduūvī dēeve sá. **14** Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Nguéé cuuvi di mar 'áámá 'iiⁿ'yān' chi nduuva yeⁿ'ē di. Cueⁿe di ní 'cuu'n'miⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿ'ē di nanáān' chiiduú. Ní ca'a di nanáān' Ndyuūs ofrenda yeⁿ'ē di yeⁿ'e chi nanduuvaa yeⁿ'ē di tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. Ní 'iicu cadíínuúⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yān' chi nduūvā yeⁿ'e di.

15 Yeⁿ'e chí diiⁿ Jesús miiⁿ dándoō ca, ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yān' ndaa yā chi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yān'. **16** Jesús cueⁿe yā na lugar naachi nguéé ch'eetinéé 'iiⁿ'yān' chi caaⁿ'maⁿngua'á yā.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Áámá nguivi Jesús ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yān' ní miiⁿ vēé 'iiⁿ'yān' fariseos

chi dingúuⁿ leyes ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yān' s'eeⁿ ní ngiicá yā yeⁿ'e táámá yáān ní yeⁿ'ē nducyaácá yaān yeⁿ'e yáān'aa Galilea ndúúcū yáān'aa Judea, níícú yeⁿ'e yáān' Jerusalén. Jesús miiⁿ cuuvi diiⁿ yā chí nduūvā 'iiⁿ'yān' s'eeⁿ ti poder yeⁿ'e Ndyuūs canéé nduucú yā.

18 Tuu'mi ní ndaa ntúūn' n'duuví saⁿ'ā chi n'diichi yā Jesús. Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní ndee yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na 'áámá camilla. Ní n̄diíⁿ yā chí ndaān saⁿ'ā miiⁿ cheeti va'āi nanáān' Jesús miiⁿ.

19 Nguéé ndaāca yā taacā cundáa yā ndúúcū saⁿ'a miiⁿ ti neené n'deeé 'iiⁿ'yān' snuuⁿ yā. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yān' s'eeⁿ ní cheet yā tiíⁿ va'āi ni divíi yā n'duuví táátá tiíⁿ va'āi. Ní di'cua'áí yā saⁿ'ā na yiive naachi candítí saⁿ'ā miiⁿ nanáān' Jesús. **20** Taachí Jesús miiⁿ tuūmicadíínuuⁿ yā chí vēé vaadí i'teenu yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Díí saⁿ'ā, 'úú nadach'eeecu nuuⁿndí yeⁿ'e di.

21 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yān' chí ngi'cueeⁿ ley ndúúcū 'iiⁿ'yān' fariseos tuca'a yā nadicadíínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā: 'Du'u sá'a 'cūū chi duuchineeⁿ yā yeⁿ'e Ndyuūs? 'Du'u nadich'eeecu nuuⁿndí yeⁿ'ē yú? Dámaaⁿ Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā 'tíicā.

22 Jesús tuūmicadiinúúⁿ yā chí nadicadíínuuⁿ 'iiⁿ'yān' s'eeⁿ. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yān' s'eeⁿ: Ndís'tií, 'déé'cúúví chí 'tíicā inadicadíínuuⁿ ndís'tií na staava yeⁿ'é nī? **23** 'Chee că nguéé ngí'ii chí caaⁿ'máⁿ: 'Áá nuuⁿndí yeⁿ'e di ní nch'eeecu o ndúúncueéⁿ dí ní caaca dí? **24** 'Túúcā caⁿ'á chí saⁿ'ā chi ndís'tií cuuvi déénu nī ti 'úú ní Saⁿ'a chi Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní vēé poder iⁿ'yeeⁿdí

'cūū chi inadach'ēēcū nuuⁿndi. Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā saⁿa miiⁿ: Ncueeⁿ di, nta'a di yiive yeⁿē di ní cunaⁿā di na vaacu di.

25 Tuu'mi ní saⁿā miiⁿ chí ndii chi caⁿā sa 'āā ndúúvā yeⁿē sa ní staⁿā sa yiive yeⁿē sa naachi cándiiti sa ní ngaⁿa sa: Dē'e chúúcā ch'ēete Dendyuūs. Ní cunaⁿā sa naavtaⁿā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. **26** Ndrucyáacá 'iiⁿyāⁿ cheⁿe yiinú yā ní neene dī'va'ā yā ní caⁿa yā: Dē'ē chúúcā ch'ēete Dendyuūs. Ní caⁿa yā: Maaⁿ ní n'diichi yú dendu'ū chi nguéé ta nn'diichi yú chi caⁿa yiinu yú.

Jesús yaa'ví yā saⁿā chi nguivi Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Cho'oo chúū, ní Jesús miiⁿ can'daa yā cachicá yā ní n'diichi yā 'áamá saⁿā chí inn'guee yeⁿē impuestos yeⁿe yáⁿāa chí nguivi sa Leví. Saⁿā miiⁿ ní vee sa naachí n'geeté saⁿā chí inn'guee yeⁿē impuestos. Jesús miiⁿ ní yaa'ví yā: Dii, sáⁿā, cuchií di caⁿa di nduucú.

28 Tuu'mi ní s'neeⁿ sá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē sa ndúúcū nducueⁿē dendu'ū ní ndúcueeⁿ sá ní cueⁿē sa ndúúcū Jesús.

29 Saⁿa Leví miiⁿ caⁿa ntiiⁿnyuⁿ sá chí in'nuūuⁿ 'áamá comida ch'ēete n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa miiⁿ vée 'yáá' saⁿā chí inn'guee yeⁿē impuestos ndúúcū tanáⁿā saⁿā. Ndrucyaaca yā ní vēeté yā ndúúcū Leví na mesa miiⁿ. **30** Tuu'mí maestros chi ng'i'cueeⁿ ley miiⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos chi diíⁿ yā ley cunncáa caⁿa yā yeⁿē discípulos yeⁿē Jesús ní caⁿa yā: ¿Dē'ē cúúví chí ndis'tii ndúúcū Jesús nge'é ní ní ng'i'i ní ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí inn'guee

yeⁿe impuestos ndúúcū 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi? Chuū nguéé n'daācā.

31 Jesús ní n'gueecútaⁿa yā: 'Iiⁿyāⁿ chí nguéé ngiitā nguéé neⁿe yā chi cuuvi yíicú yā. Dámaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā neⁿe yā chi cuuvi yíicú yā.

32 Úu nguéé cuchií chi yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chí nadacadiinúuⁿ yā chi n'dááca yā chi nguéé dinuuⁿndí yā naati 'iiⁿyāⁿ chí vēé nuuⁿndi yeⁿe yā ní 'íicú ndáácádáámí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe chi nguéé ca'diinú 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tiingüünéeⁿ yā Jesús: ¿Dē'ē cúúví chí discípulos yeⁿe Juan chi ngeedínuūⁿiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿe fariseos nééné n'deēe cuuvi ní ca'diiⁿnúⁿ yā ní ngaⁿangua'á yā ní discípulos yeⁿe ní ní nge'e yā ní ngi'i yā?

34 Jesús ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ: Chee yeⁿē maáⁿ ní cuuvi diíⁿ ní chí nguéé che'e 'iiⁿyāⁿ chí nandaa naachi n'giindivaacu saⁿā neⁿe chí canéé saⁿā chí n'giindivaacu sa miiⁿ ndúúcu yā? Nguéé cuuvi ní. **35** Naati ndaá nguivi chí 'cuūvī sā ní 'āā ntéé sa ndúúcu yā, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ ca'diiⁿnúⁿ yā nguivi miiⁿ.

36 Caⁿa ntúūuⁿ Jesús chii yā 'iiⁿyāⁿ táamá ejemplo chí 'tee nguëe daama: Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéé 'caaca yā 'áamá 'taaⁿ tiinūuⁿ ngai chí nguéé 'āā naaⁿnu yā chí n'dyaatá yā 'áamá catecaí yā ndicúū caati tiinūuⁿ ngai miiⁿ ní cū'teeⁿ tíinūuⁿ ndiicúū. Ní ndiicúū miiⁿ nguéé n'daacā dinááⁿ díiⁿ naachi nn'dyaatá ndúúcū chí ngai miiⁿ. **37** 'Tiicá ntúūuⁿ mar 'áamá

'iiⁿyāⁿ nguéé ca'nuúⁿ yā vino ngai cheeti bolsa díiⁿmáⁿ 'iti chi ndiicúū tan'dúucā chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ ndiicúū ti vino ngai miiⁿ ní chó'ōo yaadi yeⁿē ní diiⁿ chi 'cááncuūⁿ yíⁿmáⁿ ndiicúū. Ní vino miiⁿ ní cungéé ndíi yíⁿmáⁿ miiⁿ tuuvií. ³⁸Cáávā chuū ca'nuúⁿ yā vino ngai miiⁿ cheeti bolsa díiⁿmáⁿ ngai ní nduu 'uvi ní n'daācā canee yeⁿē. ³⁹Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ngi'i yā vino ndiicúū neⁿé yā cu'u yā vino ngai cuayiivi caati ngaⁿa yā chi vino chi ndiicúū chíⁿ chí n'dai nguéé ti vino ngai.

**Discípulos yeⁿe Jesús sta'á yā trigo
nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel**
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 'Áámá nguéé sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel, Jesús cho'ó yā ndúucū discípulos yeⁿé yā 'áámá campo naachi véé trigo. Discípulos yeⁿe yā ní sta'á yā trigo ní chii yā tiiⁿ ndúucū ta'á yā ní che'e yā trigo. ²Tuu'mi ní n'duuvi fariseos ca'n'a yā chiī yā discípulos yeⁿe Jesús: ¿De'ē cúuví chí ndís'tiī diíⁿ ní cosas chi nguéé canee chi diíⁿ ní ti contra yeⁿe ley yeⁿe nguuvi chi cánée chí ntaavi'tuunúúⁿ?

³Jesús nan'gueecútaⁿa yā: ¿Áá nguéé n'geéⁿ ndís'tiī na libro yeⁿé Ndyuūs tan'duuucā chi diiⁿ rey David ndúucū 'iiⁿyāⁿ chi snéé ndúucu yā taachi cuíicu yā? ⁴David sndáa yā yaācū ndúucū 'iiⁿyāⁿ chi snéé ndúucu yā ní David sta'a yā pan chi cánée nátaī yeⁿe Ndyuūs ní che'e yā ní ca'á yā chi che'e 'iiⁿyāⁿ chi snéé ndúucu yā. David miiⁿ nguéé canee chi che'e yā pan ndúucū 'iiⁿyāⁿ chi snéé ndúucu yā ti dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ canee chi che'e yā pan miiⁿ.

5Ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní Saⁿā chi Daiya Dendyuūs ní 'úú ngií ngaⁿá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ.

**Jesús diiⁿ chi nduuvā yeⁿe saⁿā chi
ndíi cheechi ta'ā sa**
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6Táámá nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel, Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaācū sinagoga ní chí'cueen yā 'iiⁿyāⁿ. Míiⁿ canee 'áámá saⁿā chi ntí'i ta'a sa ta cuaacú sa. ⁷Maestros yeⁿe ley ndúucū 'iiⁿyāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿe yā n'diichi yā nduuvi chi idiiⁿ Jesús chí nduuva yeⁿe sa nguuvi chi intaavi'tuunúúⁿ yā, ni 'tícā cuuvi caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁸Naati Jesús miiⁿ déénu yā yeⁿē chi nadicádiinuuⁿ 'iiⁿyāⁿ ní caⁿa yā chii yā saⁿā chi ntí'i 'áámá ta'ā sa: Dií saⁿā, nducueeⁿ dí ní cuééndii di náávtaⁿā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Saⁿā miiⁿ ní cuééndii sa náávtaⁿā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú intiinguineeⁿ ndís'tiī. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ? ¿Áá diiⁿ yú cosas chi n'daacā o cosas chi nguéé n'daacā? ¿Áá n'daacā chí nanguaⁿāí yú vida yeⁿe 'iiⁿyāⁿ o 'caaⁿnuⁿ yú 'iiⁿyāⁿ?

¹⁰Jesús ch'iinu yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi snéé yā cuaaⁿ 'diitú yā ní caⁿa yā chii yā saⁿā: N'doo di ta'ā di. Saⁿā miiⁿ ní n'doo ta'ā sa ní ta'ā sa míiⁿ 'āā nduūvā yeⁿē sa. ¹¹'Liⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'duuvi taaⁿ n'dái yā ní yaa'vi yā vi'i: ¿De'ē diiⁿ yú chí cuuvi tun'daa yú nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ?

Jesús ndeeve yā ndu'u chí ndiichúúví discípulos yeⁿe yā
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

12 Nguuvi s'eeⁿ Jesús cueⁿe yā 'áamá yiicū chi caaⁿ'maⁿngua^á yā ní Jesús miiⁿ ní nútú'máⁿ yaaⁿ caⁿ'angua^á yā. **13** Ní taachí chideeve Jesús yaa^vi yā discípulos yeⁿe yā ní ndeeve yā ndiichúúví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe nguaaⁿ discípulos s'uunⁿ ní caⁿ'a yā chi ndiichúúví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi apóstoles. **14** 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'túucā nguuvi yā: Simón chi nguuvi ntúuⁿ yā Pedro; ndúucū Andrés chi 'dínū Simón Pedro miiⁿ, ndúucū Jacobo, ndúucū Juan, ndúucū Felipe, ndúucū Bartolomé, **15** ndúucū Mateo, ndúucū Tomás, ndúucū Jacobo chi saⁿ'a daiya Alfeo, ndúucū Simón chi nguuvi sa Zelote, **16** ndúucū Judas chi 'dínū Jacobo ndúucū Judas Iscariote chi cuayiivi chíⁿ'i sá duⁿ chí Jesús miiⁿ chi cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā yā.

Jesús chi'cuéeⁿ yā 'yaaⁿ tááví 'iiⁿ'yāⁿ
(Mt. 4.23-25)

17 Jesús nangua^á yā yeⁿe yiicū miiⁿ ndúucū apóstoles yeⁿ'e yā ní ndúucū n'deēe n'dái discípulos yeⁿe yā ní cueⁿe yā 'áamá yāⁿ'aa chi yúudū. Ní canee ntúuⁿ nduucú yā n'deēe n'dái 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāⁿ'aa Judea ndúucū yáaⁿ Jerusalén ní yeⁿe yáaⁿ s'eeⁿ 'diituú nuū'níⁿ'yáaⁿ'aa ní yeⁿe yáaⁿ Tiro ndúucū yáaⁿ Sidón. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'áa ndāa yā chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e chi ng'i'cueeⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíita yā neⁿ'e yā chi Jesús diiⁿ chi nduūvā yeⁿe yā. **18** Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúucū espíritu yeⁿe yáaⁿ'nguiinūu

ní Jesús diiⁿ yā chi nacan'dáa yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'eeenuu chí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduuvā yeⁿ'e yā. **19** Ni nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiítā neⁿ'e yā tuu'vi yā Jesús miiⁿ ti vée cá poder yeⁿ'e yā chi diiⁿ yā chi nanduūvā yeⁿ'e yā.

Yeⁿ'é vaadi yeenú ndúúcu yeⁿ'ē chi nguéé vaadī yeenú
(Mt. 5.1-12)

20 Tuu'mi ní Jesús n'diichí yā discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Dē'ē chúucā n'dai ndís'tiī chi ngueé dé'ē veeyⁿe ní ti yeⁿ'ē ndís'tiī cuuví naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntii'nyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuvi.

21 Dē'ē chúucā n'dai ndís'tiī chi 'cueeⁿ cá ní libro yeⁿ'e Ndyuūs chi n'daācā ca canee staava yeⁿ'e ní. Dē'ē chúucā n'dai ndís'tiī chi maaⁿ ní nngueecu ní nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿ'e diiⁿ ní nducuéⁿ'ē chi cuaacu ti Ndyuūs ya'āi iinú yā ndís'tiī.

22 Dē'ē chúucā n'dai ndís'tiī taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūu ngueé cuuvi snaaⁿ yā ndís'tiī ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuví yā yeⁿ'e ndís'tiī. Ní cunncáā diiⁿ yā ndúucū ndís'tiī. Ní 'āā ntéé neⁿ'e yā 'caandiveéⁿ yā chi duuchí ní. Caaⁿ'máⁿ yā chi ngueé n'daaca ndís'tiī cucáávā 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiyá Ndyuūs. **23** Ndís'tiī canéé chí yeenú n'dai ní ní nguuvi miiⁿ cuuví yeenú n'dai ca ní caati Ndyuūs téé yā chi cuuvi yeⁿ'e ní dendu'ū chi ch'eete n'dai taachi ndaa ní na va'ai cheeti nguuvi. Ti ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tiicá ntúuⁿ idíiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosas chi ngueé n'daācā ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi candéé yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs.

24 De'e chúúcā ndaachiī yeⁿ'ē ndís'tii chi véeé cá yeⁿ'e ní caati 'áā yeenú ní yeⁿ'e nducuēⁿ'ē yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

25 De'e chúúcā ndaachiī yeⁿ'e ndís'tii chi nadacádíínuuⁿ ní chí n'daācā canee ní nanáaⁿ Dendyuūs ní nguéé n'giindiveéⁿ ní nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ti cuayiivi naachi neⁿ'é ní 'caandiveéⁿ ní ní nguéé cuuví 'caandiveéⁿ ní. De'ē chúúcā ndaachiī yeⁿ'e ndís'tii chi maaⁿ ní n'gíiⁿnyuⁿ ní ti cuayiivi ní cueecú ní ti ndaāchii ní.

26 De'ē chúúcā ndaachiī yeⁿ'e ndís'tii taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ n'daācā yeⁿ'e ní. Caati ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi falso yā ní nguéé profetas yeⁿ'é Ndyuūs, ní nguéé candee yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs.

Dineⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ yā nduucú yú

(Mt. 5.38-48; 7.12)

27 'Úú, Jesús, ní ngaⁿ'á ngii ndís'tii chi n'giindiveéⁿ ní nduudu chi ngaⁿ'á: Dinéⁿ'e ntúūn ní 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi taáⁿ yā yeⁿ'e ní. Ní diiⁿ n'daacá ní ntúūn ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi nguéé neⁿ'e yā ndís'tii. **28** Di'viicú ní 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi caⁿ'a cunncáa yā ndúúcu ní. Ní caaⁿ'maⁿngua'a ní caavā 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi nguéé n'daacá diiⁿ yā ndúúcu ní. **29** Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ duuchineeⁿ yā yeⁿ'e ní ní n'geⁿ'e yā 'áámá tiicuaa nááⁿ ní, 'cuúⁿ ní chi diiⁿ yā táámá vñménⁿ'ee nduuti chi neⁿ'é yā. 'iiⁿ'yāⁿ chi divíi yā cotón yeⁿ'e ní, caⁿ'á ntúūn ní catecai ní. **30** 'Áā du'ú nüuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaca yā cosa yeⁿ'e ní

caavā necesidades yeⁿ'e yā, caⁿ'á ní. 'iiⁿ'yāⁿ chi cutaⁿ'á yā chi yeⁿ'e ní, 'áā ntéé ngueecunée ní ndaaca ní. **31** Tan'dúúcā chi ndís'tii neⁿ'e ní chi tanáⁿ'á saⁿ'á miíⁿ n'dáacā diiⁿ sa nduucú ní, 'tiicá ntúūn diiⁿ ndís'tii ndúúcū saⁿ'á s'eeⁿ.

32 Ndúúti chi ndís'tii dinéⁿ'e ní 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e ndís'tii, ¿déⁿ'ē chi n'daacā idiiⁿ ní? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daācā, 'tiicá ntúūn idiiⁿ yā.

33 Ndúúti chi ndís'tii n'daacā idiiⁿ ní ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi din'daācā nduucú ní, ¿déⁿ'ē chi n'daacā idiiⁿ ní? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā, 'tiicá ntúūn idiiⁿ yā. **34** 'Tiicá ntúūn, nduuti chi diiⁿ ní prestar chiiⁿ chi yeⁿ'e ní 'iiⁿ'yāⁿ ní cunee ngiinú ní chi 'iiⁿ'yāⁿ miíⁿ caⁿ'á yā tee yā chiiⁿ chi yeⁿ'e ní, ¿déⁿ'ē cuuvi chi 'iiⁿ'yāⁿ téé yā gracias ndís'tii? 'Tiicá ntúūn idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguëe n'daācā. **35** Ndís'tii dineⁿ'é ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi taáⁿ yā yeⁿ'e ní. 'Tíicá din'daacá ní ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii n'diichí yā ndís'tii. Diíⁿ ní prestar cosa chi yeⁿ'e ní ní nguéé deⁿ'ē vee nadacadiinuuⁿ cá ní yeⁿ'é. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tii cosas chi dendu'ú chi ch'eete ca yeⁿ'e yā taachi caⁿ'a ní na va'ai cheeti nguovi ní cuuví ndís'tii daiyá Dendyuūs chi ch'eete taavi ca. 'Tíicá Ndyuūs téé yā cosas chí n'daaca 'iiⁿ'yāⁿ chi cunncáa chi nguéé caaⁿ'máⁿ yā: N'dii Ndyuūs gracias. **36** 'Tiicá ntúūn yá'ai iinú ní cááva 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā Chiidá ní Ndyuūs ya'áí iinú yā ndís'tii.

Nguéé caaⁿ'maⁿ ní nuuⁿndí yeⁿ'e mar
'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 7.1-5)

37 Nguéé caaⁿ'máⁿ ní nuuⁿndí yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní Ndyuūs ní nguéé

caa^{n'}maⁿ ntúuⁿ yā ye^{n'}é nī. Nguéé diíⁿ nī condenar 'ii^{n'}yāⁿ nī Nduuūs nguéé diíⁿ yā condenar ndís'tii. Nadich'eecú nī nuuⁿndi ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ nī Nduuūs nadich'eecú yā nuuⁿndi ye^{n'}e nī. ³⁸Ca'á n'daacá nī 'ii^{n'}yāⁿ chi vée necesidades ye^{n'}é yā nī 'ífcú Nduuūs téé yā ndís'tii nī dicaadi n'dááca yā chi cíuúnú chiichi ndíí tuunu cungéé na morral ye^{n'}é nī, caati Nduuūs dicaadí yā ndís'tii ndúúcū maaⁿ caadi chí dicaadí nī.

³⁹ Jesúus ngii yā 'ii^{n'}yāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo ye^{n'}e 'áámá nduuudu chi 'téé nguee daama. ¿Áá cíuúví diiⁿ 'áámá chi ngueenááⁿ candeeⁿ táámá chi ngueenáá? ¿Áá nguee cun'dáá nūuⁿ nduu 'uuví yā na yiivi yá^{n'}aa? ⁴⁰'Áámá discípulo miiⁿ ní ngueé ch'eeete cá yā ngueé ti maestro ye^{n'}e yā. 'Áá du'u nūuⁿ chí ne^{n'}e cuuvi Maestro, canee chí 'cuiinu 'cueeⁿ yā din'daaca yā ní cuuví yā tan'dúúcā maestro ye^{n'}e yā.

⁴¹ Táácá cuuví chi maaⁿ nch'eeete nūuⁿ n'gíínu nī nuuⁿndi chi diiⁿ taná^{n'}á 'ii^{n'}yāⁿ ní ngueé inaaⁿ nī nuuⁿndi ch'eeete chi diíⁿ ni. ⁴² Nguéé n'daacá chi caa^{n'}máⁿ nī 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e chi diíⁿ yā chi ngueé n'daacá nduuuti chi ndís'tii diiⁿ nī cosas chi nguee n'daacá. N'daacá ca chi ndaacadaamí nī ye^{n'}e nuuⁿndi chi diiⁿ nī ní 'ífcú cuuvi caa^{n'}máⁿ nī ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ chi canéé chí din'daacá yā.

'Áámá yá^{n'}á ní ngí^{n'}í cucáávā n'gui'i ye^{n'}é

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ N'gui'i ye^{n'}e yá^{n'}á chi n'dai, n'daacá chi cuuví n'gui'i ye^{n'}é ní yá^{n'}á chi ngueé n'dai ní ngueé

n'daacá n'gui'i ye^{n'}é. Naati yá^{n'}á chi ngueé n'daacá ngueé cuuvi n'gui'i chí n'daacá ye^{n'}é. ⁴⁴ Tíicá ti tuunu tuunu ca yá^{n'}á n'gi^{n'}i n'gui'i ye^{n'}é. Nguéé n'giichi yā yaaⁿ chi 'cuündi n'guíidii yaaⁿ nguuvi ye^{n'}é, ndíí ngueé ndúú tuuⁿmá yā uvas ye^{n'}é diiⁿ yu nduuuti yaaⁿ. ⁴⁵ Tiicá ntúuⁿ sa^{n'}á chi n'dai idiiⁿ sa dendu'ū chí n'daacá chi nadacadínuuⁿ sa na staava ye^{n'}é sa chí n'daacá. Sa^{n'}á chí cuncáá idiiⁿ sa tanducué^{n'}é chí nadacadínuuⁿ sa na staava ye^{n'}é sa caati staava ye^{n'}é sa ngueé n'daacá. Nduuudu chi nga^{n'}á sa ngiica ye^{n'}e chí ndiituu na staava ye^{n'}é sa.

**Ye^{n'}é ndúú 'uuví cimientos ye^{n'}é nduu
'uuvi va'āi**
(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ Ca^{n'}a ntúuⁿ Jesúus: ¿D'E'e cíuúví chí ndís'tii nga^{n'}á nī ngiiⁿ nī 'úú: N'dií, Señor ye^{n'}é, n'dií, Señor ye^{n'}é, ní ngueé 'caandiveéⁿ nī chí nga^{n'}á?

⁴⁷ 'Úú cuuví ndís'tii, du'u 'ii^{n'}yāⁿ chí chii nanaáⁿ ní n'giindiveéⁿ nduuudu ye^{n'}é ní n'daacá idiiⁿ yā tan'dúúcā chí nga^{n'}á, ⁴⁸ 'ii^{n'}yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá sa^{n'}á chí din'dái sa vaacu sá. Chiinú yáanuuⁿ n'daaca sá ní s'nuuⁿ sa cimiento ye^{n'}é vmnaaⁿ 'áámá yáává. Ní taachi chiiya 'áámá cuuvi na^{n'}á ní chíita yífcú ní diítuu n'dái che^{n'}é nuuⁿníⁿ miiⁿ. Ní nuuⁿníⁿ miiⁿ ngueé cuuvi diiⁿ díⁿnuⁿu va'āi miiⁿ ti n'daacá candúuu na yáává miiⁿ.

⁴⁹ Naati 'ii^{n'}yāⁿ chí ngueé ch'iindiveéⁿ yā nduuudu ye^{n'}é ní ngueé idiiⁿ yā tan'dúúcā chí nga^{n'}á 'ii^{n'}yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá sa^{n'}á chí din'dái sa vaacu sa na ya^{n'}á ndúútii ní ngueé ndúúcū cimiento. Ní díítuu n'dai che^{n'}é nuuⁿníⁿ miiⁿ ní va'āi

miiⁿ maaⁿch'eeeté nūuⁿ chindeeve ní cunncáā ntuūvii va'āī miiⁿ.

Jesús idiⁿ yā chi nduuvā yeⁿe 'áamá mozo yeⁿe capitán romano

(Mt. 8.5-13)

7 Taachí Jesús ch'íinú ngiⁿcueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní cueⁿé yā na yaāⁿ Capernaum. ²Ná yáāⁿ miiⁿya canéé 'áamá saⁿ'ā capitán romano yeⁿē soldados. Ní na vaacu capitán miiⁿ cánéé 'áamá saⁿ'ā mozo chi idiiⁿ mandado yeⁿē sa. Néené neⁿe sa mozo yeⁿē sa ni néené ya'āī iinu sa ti mozo ní neené ya'āī ngíítā sa. Āā cháā 'cuūvī sa. ³Taachi capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ diíⁿ yā vaadí n'giinu, capitán miiⁿ dicho'o sa n'dúúví 'iiⁿyāⁿ Israel chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā na yaacū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ d'i'cuíitu yā Jesús miiⁿ chi caⁿa yā na vaacu sa ní diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe mozo yeⁿē sa. ⁴'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿé yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní di'cuíitu yā Jesús, ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ: N'dii Jesús, 'caandiveéⁿ ní caati capitán yeⁿē 'nū ní neené n'dai yā chi diíⁿ ní chí nduūvā yeⁿe mozo yeⁿē yā. ⁵Caati capitán romano miiⁿ ní idinéⁿe yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yú chi yeⁿē ndaata Israel, ní din'dai yā yáacū sinagoga yeⁿē yú.

⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿé yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní taachi 'āā cháā ndaa niiⁿnuúⁿ yā ná va'ai yeⁿē sa, capitán miiⁿ dicho'o sa n'duuvi amigos yeⁿē sa chi caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā Jesús mii: N'dii, Señor, nguéé tuuviinúuⁿ ní ti 'úu nguéé neené n'dai 'úu chi cundaa ní cheeti va'ai yeⁿē. ⁷Maaⁿ ní deenú

chi mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ ní neené n'dai chi cuuvi ndaá nanááⁿ ní. Dámaāⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyun núúⁿ ní ní nduūvā yeⁿe mozo chi diiⁿ mandado yeⁿē. ⁸'Āā d'e nuuⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ ní yeⁿē tuu'mi ní cuuvi chó'oo. 'Tiicá ntúúⁿ 'úu ní véeⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿē. 'Úu ní capitán ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yeⁿē soldados chi canee maaⁿ poder yeⁿē. Ngaⁿá ngií 'áamá sa: Cunaⁿa di, ní inaⁿa sa. Ní ngaⁿá ngií taama sa: Cuchíi di, ní chii sa. Ní ngaⁿá ngií mozo chi diiⁿ mandado yeⁿē: Diiⁿ di ntiiⁿnyúⁿ cūū, ní diiⁿ sa.

⁹Ní taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿē sa chi ngaⁿa amigos yeⁿē capitán miiⁿ chéⁿé yiinu yā yeⁿē capitán. Ní ngueecundíi yā n'diichi yā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā cuaan daami yā ní caⁿa yā. 'Úu ní ngaⁿá ngií ndís'ti: 'Úu nguéé indaacá mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ yeⁿē ndaata Israel chi i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúcā capitán miiⁿ.

¹⁰Taachí ndaa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ va'ai chi capitán miiⁿ dicho'o sa, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā chí mozo miiⁿ chi néené ngíita sa ní 'āā nduuvā yeⁿē sa.

Jesús nadanduuchí yā daiya 'áamá n'daata nguáāa chi 'āā tináⁿa sa

¹¹Cuayiivi, Jesús miiⁿ cheⁿe yā na yáāⁿ Naín ndúúcū discípulos yeⁿē yā ndúúcū 'yaan n'dái 'iiⁿyāⁿ chi cueⁿé ndúúcu yā. Ní chútū chiī.

¹²Taachí Jesús ndaa yā niiⁿnuúⁿ ná cheendi va'āī yeⁿē yaāⁿ miiⁿ, n'diichí yā chi ndeeⁿ 'iiⁿyāⁿ 'áamá caja tináⁿā canuúⁿ yúúní chí cueⁿé yā cueechi yā. Tináⁿā miiⁿ 'áamá n'dyáⁿā sa yeⁿē cheecú sá. Ní

n'daata miiⁿ ní n'daataá ngua'a yā. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāáⁿ miiⁿ snee yā ndúúcu yā. ¹³Taachí Jesús n'diichi yā n'daataá miiⁿ, néené ya'ai 'iinú yā n'daataá ní caⁿa yā chii yā n'daataá miiⁿ: Nguéé cueecú di.

¹⁴Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cueⁿe ndaa yā ní tuu'ví yā caja yeⁿe tinaⁿā. Ní 'iiⁿyāⁿ chi ndéé yā caja miiⁿ ch'etindii yā. Ní Jesús caⁿa yā: Saⁿā 'dííⁿ 'úú yaa'ví dii, nducueeⁿ di.

¹⁵Tuu'mi ní 'nuūⁿndi saⁿā 'dííⁿ chi n'dii ní tucá'a sa ndeē sa. Ní Jesús miiⁿ ní nca'á yā saⁿa 'dííⁿ cheecu sa. ¹⁶Nducyaca 'iiⁿyāⁿ di'va'á yā yeⁿe chi n'diichi yā ní caⁿa yā: De'ē chúúcā ch'eete Ndyuūs. Ní caⁿa yā chi 'áamá profeta ch'eete ndāa yā nguaaⁿ nús'uu chí Ndyuūs dichó'o yā caati ya'ai 'iinú yā yeⁿe s'uuúⁿ chi nación yeⁿé yā.

¹⁷Tíicā ngaⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní caⁿa yā chuū núúⁿmáⁿ na yáⁿā Judea ndúúcū nuuⁿmáⁿ yáⁿā cuaaⁿ 'diituú.

Juan chi ngeedínuūⁿiⁿ dichó'o yā nduuu 'uuvi 'iiⁿyāⁿ nanáaⁿ Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸Discípulos yeⁿe Juan chi ngeedínuūⁿiⁿ caⁿa yā chii yā Juan miiⁿ yeⁿé tanducuéⁿē dendu'ū chi diiⁿ Jesús. Tuu'mí Juan miiⁿ yaa'vi yā 'uuvi discípulos yeⁿe yā nanáaⁿ yā. ¹⁹Ní dichó'o yā discípulos s'eeⁿ chí ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ chuū: ²⁰¿Áá n'dii Cristo chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínú 'nū taama yā? ²⁰Discípulos yeⁿe Juan miiⁿ cueⁿe yā ní ndaá yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā Jesús: N'diī Señor, Juan chí ngeedínuūⁿiⁿ

dichó'o yā nús'uu chí ntííngúúneenⁿ 'nū n'dii: ²¹¿Áá n'diī chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínú 'nū taama yā?

²¹Tiempo miiⁿ Jesús diíⁿ yā chi nnduúvā yeⁿe 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿyāⁿ yeⁿē ca'ai chi ndíi yā ní yeⁿe ca'ai chi vée espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu yā. 'Ticá ntúúⁿ diíⁿ yā chi snaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi ngueenááⁿ.

²²Tuu'mi Jesús nán'gueecútaⁿa yā yeⁿe nduuu 'uuvi discípulos yeⁿe Juan miiⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tii, cunaⁿa ní ní cuuvi ní Juan miiⁿ yeⁿe nducuéⁿē chi n'diichi ní ndúúcū chi n'giindiveéⁿ ní. 'Iiⁿyāⁿ chi ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chi lepra yā, 'iiⁿyāⁿ chí ndíi ca'ai chí lepra chi in'duuti yuūtē yeⁿé yā ní nduuva yeⁿé yā, 'iiⁿyāⁿ chi cheetúuⁿ ní n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chi n'díi ní nnduuchí yā yeⁿé nguaaⁿ tináⁿā, ní 'iiⁿyāⁿ chi ndaachíi snee yā 'úú ní ngaⁿā nanáaⁿ yā nduudu yeⁿé Ndyuūs, nduudu ngai chí yeⁿē chí nanguaⁿāi 'iiⁿyāⁿ. ²³De'ē chúúcā n'dai 'iiⁿyāⁿ chi ngueé cunncáā ch'eenú yā 'úú ndúúcū nduudu yeⁿé.

²⁴Taachi cueⁿe discípulos yeⁿe Juan chi dichó'o Juan miiⁿ, tuu'mí ní Jesús tucá'a yā caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ chi snee yā ndúúcu yā yeⁿe Juan chi ngeedínuūⁿiⁿ miiⁿ: ²⁵¿De'ē cheⁿe ní n'diichi ní na yáⁿā cuuⁿmaⁿ naachi ngueé ch'etinéé 'iiⁿyāⁿ? ²⁶¿Áá 'áamá ndúú chí idin'núⁿu 'yúúné? Nguéé 'tíicā. ²⁷¿Du'ú cheⁿe ní n'diichi ní tuu'mi? ²⁸¿Áá 'ama saⁿā chi canáuⁿ sa catecai n'dai sa? Deenu ní chi 'iiⁿyāⁿ chi n'daācā catecai yā ngueé n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai

yeⁿ'ē rey. ²⁶ ¿Du'ú cheⁿ'é nī n'diichí ni tuu'mi? ¿Aá 'áamá profeta chí ngaⁿa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tii chi 'tícā. Cheⁿ'é nī n'diichí nī 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ ch'eeete ca yā nguéé ti tanáⁿ'á profetas. ²⁷ Chuū canéé nguūⁿ yeⁿ'e Juan miiⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ:

Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'o
'áamá saⁿ'á chi caaⁿ'maⁿ sā
nduudu cuaacu yeⁿ'é nanááⁿ
dii. Ní saⁿ'á miiⁿ ní 'cuundiyaáⁿ
sa yúúní cáávā dii.

²⁸ 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tii chi
nguuaⁿ nducyaaca saⁿ'á chi
ch'iindiyaáⁿ sa na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū
nguéé táámá saⁿ'á chi ch'eeete ca sa
ti 'áá Juan miiⁿ chí cheedínuūⁿiⁿ
sa. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicuúⁿ ca yā
naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā
ní ch'eeete cá yā nguéé ti Juan miiⁿ.

²⁹ Neené n'dai 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū
'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guee yeⁿ'é yáⁿ'aa
ch'iindiveéⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a
Jesús. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí téenu yā
nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ ní diíⁿ yā
tan'duucā Ndyuūs neⁿe yā. Ní
Juan miiⁿ cheedínuūⁿiⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.
³⁰ Naati 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ ndúúcū
maestros yeⁿ'e ley, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé
neⁿ'e yā Juan ndíí nguéé s'téénu
yā nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ. Ní
nguéé cheedínuūⁿiⁿ yā. ³¹ Jesús
miiⁿ caⁿ'a yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Dé^é
cuuví nadidaamá ndúucu tan'dúúcā
'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū
maaⁿ? ¿Dé^é tan'duucá yā? ³² Iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ tan'dúúcā saⁿ'á ngaiyáā chí
n'geetee sa niiⁿvéé ní duuchí sa
ndúúcū viⁿ'i ní n'gai sa compañeros
yeⁿ'e sa. Ní ngaⁿ'á sa ngii sa viⁿ'i:
Tiiví 'nū flauta cáávā baile ní nguéé

nde'í nī. Ngiiita 'nū canciones chí
ndaachií ní nguéé cheecu nī. ³³ Ní
ndaā Juan chí ngesdínuūⁿiⁿ chí
'aama 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé che'e yā pan
ní nguéé chí'i yā vino ní ndís'tii
ní ngaⁿ'a ní yeⁿ'e yā: Juan miiⁿ ní
cánée yā ndúúcū espíritu yeⁿ'e
yááⁿ'guiinuuⁿ. ³⁴ 'Úú ní ndaá, 'úú
Saⁿ'á chi Daiya Dendyuūs 'úú. Ní
nge'é ní ngií ní ndís'tii ngaⁿ'a ní
yeⁿ'e 'úú: 'Cuin'díichí nī, 'iiⁿ'yāⁿ chí
n'deēe nge'é yā ní yaāⁿ n'dái ngií
taaví yā vino. Ní ngaⁿ'a ntuúⁿ ní
chi 'úú 'áamá amigo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí
ínn'guee yeⁿ'e yáⁿ'aa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ
chi diiⁿ nuuⁿndi. ³⁵ Caati nducyaaca
'iiⁿ'yāⁿ deenu yā chi vaadí deenu
miiⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ
ch'iⁿ'í yā vaadi deenu miiⁿ cáávā
dendu'ū chi n'daācā chí diiⁿ yā ti
yeⁿ'e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús cueⁿ'e yā na vaacu Simón chi saⁿ'á fariseo

³⁶ 'Áamá saⁿ'á fariseo di'cuíitu
sa Jesús chi chí'e yā ná váácu sá.
Tuu'mi ní Jesús sndaa yā ná va'ai
yeⁿ'e saⁿ'á fariseo miiⁿ ní chí'indi
yā na mesa ndúúcū sa. ³⁷ Tuu'mi
ní 'áamá n'daataá chí vée nuuⁿndi
yeⁿ'e ta chí canee tá yeⁿ'e yááⁿ miiⁿ,
taachí chicádínuuⁿ tá chí Jesús miiⁿ
canée yā na va'áí yeⁿ'e saⁿ'á fariseo
ní vee yā na mesa, n'daataá mííⁿ
ndaa ta ní ndéé ta 'áamá caja yeⁿ'é
aceite perfume. ³⁸ N'daataa mííⁿ
chíintii'ya tá na ca'a Jesús ní ngeecu
tá. Ní ndúúcū nuūⁿiⁿ nduutinááⁿ
tá naaⁿnu tá ca'a yā ní nadideevé
tá ca'a yā ndúúcū yuüdū tiiⁿ tá. Ní
'nee'cheendi ta ca'a yā ní chíi tá
aceite perfume ca'a yā. ³⁹ Taachí
saⁿ'á fariseo miiⁿ n'díichi sa chí diiⁿ

n'daataá miiⁿ, tuu'mi nadicádíínuuⁿ sa ní caⁿ'ā sa nguáaⁿ maāⁿ sa 'tííca: Ndúuti chi sáⁿ'a 'cūū profeta sa, tuu'mi ní deēnū sa du'ū n'daātaa 'cūū chi ituu'vī tá saⁿ'ā ti véeé nuuⁿndi yeⁿ'ē tá. ⁴⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a fariseo miiⁿ: Dii, Simón, véeé dē'ē chi cuuví dii. Simón miiⁿ ní n'gueecútaⁿa sa ní caⁿ'a sa: Maestro, caaⁿ'maⁿ ní.

⁴¹Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū: 'Uūvī 'iiⁿyāⁿ can'díícu yā yeⁿe 'áamá saⁿ'ā. 'Áamá yā ní can'díícu yā nyuⁿu ciento caadi, taama yā ní 'uūvī ngueecu ndiichi caadi. ⁴²Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé tuūmí miiⁿ yeⁿe yā chí nadííve yā. 'Áā ntéé ndaaca yā tuūmí. Sáⁿ'ā chí chinnee miiⁿ ní nadach'eeecu sa yeⁿ'ē ndúú uuvi sa. Maaⁿ ní cuuvi di 'úú, 'cheeé cá saⁿ'a s'eeⁿ neⁿe cá yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ.

⁴³Simón miiⁿ nan'gueecútaⁿa yā: 'Úú inadacádiinuúⁿ chi dinéⁿe ca yā saⁿ'ā chí n'deē ca can'díícu miiⁿ. Jesús nan'guaacútaⁿa yā: N'daācā inadacádiinuúⁿ di.

⁴⁴Tuu'mi ní nguëecundíí Jesús naachi canéé n'daataá mííⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Simón: 'Áá ínaaⁿ di chi diiⁿ n'daātāa 'cūū? 'Úú indaá na vaacu di ní nguéé tee di nuū'níⁿ chi naaⁿnú ca'á tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē yú naati n'daātāa 'cūū ní cheendáa tá nuū'níⁿ nduutinaaⁿ tá ca'á ní nadideeve té ca'á ndúúcū 'yuūdū tiiⁿ ta. ⁴⁵Taachi ndaá ní nguéé 'neeⁿcheendi di 'úú tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē yú naati n'daātāa 'cūū 'áamá i'neeⁿcheendi té ca'á, ndíí taachi sndaá. ⁴⁶Ndíí nguéé ndúú cheendáa di aceite perfume tiifⁿ tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē yú naati n'daātāa 'cūū cheendaá té aceite

perfume na ca'á chi diiⁿ tá honrar 'úú. ⁴⁷Chuū ngaⁿ'á ngií, dii Simón; ti tanducuéⁿe nuuⁿndi chi n'deē n'dái yeⁿe tá nadach'eeecu yeⁿ'ē tá caati neené neⁿe ta 'úú, ní diiⁿ tá 'túúcā cáávā chi nadach'eeecu yeⁿ'ē tá. Ní 'iiⁿyāⁿ chí duū'vī neⁿe yā 'úú ní duū'vī nadich'eeecu yeⁿ'ē yā.

⁴⁸Tuu'mi Jesús caⁿ'á yā chii yā táⁿ'ā: Díí n'daataá 'úú nadich'eeecu nuuⁿndi yeⁿ'ē di.

⁴⁹'Iiⁿyāⁿ chi veeté yā na mesa miiⁿ tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā viⁿi: ¿Du'u sáⁿ'ā chuū chi nadicadíínuuⁿ sa chí cuuvi nadich'eeecu sa nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ?

⁵⁰Tuu'mí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā n'daataá míí: Cáávā chi i'téenu di 'úú, ndííⁿ chí nanguáⁿ'ai di. Maaⁿ ní cunaⁿ'ā di ndúúcū vaadiⁿ 'diiíⁿ.

N'daataa s'eeⁿ chí chinnee yā Jesús

8 Cuayiivi miiⁿ, ní cheⁿe Jesús nuuⁿmáⁿ yáaⁿ n'geete ndúúcū nuuⁿmáⁿ yáaⁿ 'lííⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'ē Nduuūs yeⁿe naachí Nduuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní ndu'u ndiichiúúví apóstoles yeⁿ'ē Jesús miiⁿ cueⁿe yā ndúúcū yā. ²Tiicá ntúúⁿ n'duovi n'daataa chi Jesús diiⁿ yā chi nanduūvā yeⁿe ca'ai yeⁿ'ē yā ní chi diiⁿ yā chi nacan'dáa espíritu yeⁿe yáaⁿnguiinuúⁿ yeⁿ'ē náⁿ'ā n'daataa s'eeⁿ. Ní nguuaⁿ n'daataa s'eeⁿ canee María yeⁿ'ē yáaⁿ Magdala. N'daata miiⁿ ní Jesús diiⁿ yā chi nán'dáa ndeēchē espíritus yeⁿ'ē yáaⁿnguiinuúⁿ yeⁿ'ē ta. ³Cueⁿe ntúúⁿ Juana chi n'daataa yeⁿe saⁿ'ā chi nguovi Chuza chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sá yeⁿ'ē cosas yeⁿ'ē rey Herodes, ndúúcū táⁿ'ā Susana,

ndúúcū 'yaaⁿ n'dái ca n'daataá chí ca'a tá tuumí yeⁿē tá ní cuaí tá 'āā de'ē nūuⁿ chi neⁿe Jesús.

**'Áámá ejemplo chi nguivi parábola
chi yeⁿe 'áámá saⁿā chí ngiinū sa
ndaata**

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Taachí nduuvidaama 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ chi chiica yā yeⁿe 'yaaⁿ n'dai yāāⁿ tuu'mi ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. Ní Jesús yaa'vi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'áámá ejemplo tan'dúúcā 'áámá dendu'ū chi vée iⁿyééⁿdi 'cūū. Ní caⁿa yā 'tíicā: **5** 'Áámá saⁿā chí cuūnū ndaata míⁿ cuéⁿe sa cuūnū sa. Taachí chiinū sa 'áámá duutu ndaata chiiya 'diitúu cyúúní ní ch'iinca'a 'iiⁿyāⁿ ní 'yaada ní che'e tī. **6** Duutu ndaata ní chiiya naachi vée n'deee n'dái tuuū. Taachí can'daā, ní t'i ti nguéé ya'ai yeⁿē. **7** Duutu ndaata ní chiiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ chi dáámá ch'iita ndúúcū yaatá ní di'vaachí yeⁿē vi'i. **8** Náⁿā duutu ndaata ní chiiya na yáⁿāa n'dáacā ní taachí can'daā n'deee n'dái cosecha chii yeⁿē. Ní yeⁿe 'áámá ndaata ní chii 'aama ciento ndaata yeⁿē. Taachí Jesús caⁿa yā nduudú 'cūū, yuūdū n'dái caⁿa yā, ní caⁿa yā: Ndís'tiī chi vée veéⁿ ní, ní 'caandiveéⁿ ní.

**Jesús caⁿa yā yeⁿe chí neⁿē caāⁿmāⁿ
ejemplo miiⁿ**

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

9 Tuu'mi ní discípulos yeⁿē Jesús caⁿa yā chii yā Jesús: ¿DÉⁿ néⁿé caaⁿmaⁿ nduudú 'cūū?

10 Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tiī ní maaⁿ ní cuuvi déénu ní chí cánuuⁿ n'de'ei yeⁿe Ndyuūs naachi

ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā naati 'úú ní ngaⁿá ndúúcū nduuudu chí 'tee nguee dáámá. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā nguéé cuuvi snaaⁿ n'daaca yā, ní taachí 'caandiveeⁿ yā nguéé tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿē.

11 Chuū chí neⁿe caāⁿmāⁿ ejemplo miiⁿ. Ndaata miiⁿ ní chííⁿ chí tan'dúúcā nduuudu yeⁿe Ndyuūs.

12 Duutu ndaata chí chiiya ná 'diitúu cyúúní, chííⁿ chí tan'dúúcā nduuudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs chí 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Daacá nūuⁿ ndaa yááⁿnguiinuuⁿ miiⁿ ní divíi sa nduuudu miiⁿ na staava yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ti nguéé cuuvi cu'téénu yā ní nguéé ndúú cuuví nnguaⁿai yā. **13** Ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuuū chí nguéé dii'yu yeⁿē ni tan'dúúcā nduuudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs chí 'iiⁿyāⁿ n'giindiveeⁿ yā ní yeenú taavi yā. Cánéé yā tan'dúúcā 'áámá milpa chi nguéé vée dii'yu yeⁿē. 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ni 'áámá tiempo nūuⁿ i'téénu yā ní taachí ndaa nguivi chí chíⁿnyúⁿnééⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yā chí 'cuináaⁿ yā cáávā nduuudu miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ divíi yā nduuudu miiⁿ na staava yeⁿe yā. **14** Dúútú ndaata chí chiiya nguaaⁿ yááⁿ tan'dúúcā nduuudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs chí 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ damáaⁿ nadacadiinúuⁿ yā yeⁿe vaadi 'cuiica ndúúcū dendu'ū chí idí'vaachí yeⁿe iⁿyee'dí 'cūū ndúúcū dendu'ū chí vicio yeⁿe yā. Nducuéⁿē di'vaachi nduuudu miiⁿ ní diiⁿ chí nguéé dichíí've nduuudu miiⁿ na vida 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. **15** Duutu ndaata chí chiiya na yáⁿāa n'dáacā chííⁿ chí tan'dúúcā nduuudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs chí 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveeⁿ yā ní din'daacá yā ndúúcū 'viich'eetíínuuⁿ.

Ní i'téenu yā nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'e yā. Ní ch'iⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā nduudu cuaacu miiⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'áámá lámpara

(Mr. 4.21-25)

¹⁶Ní Jesús chi'cueeⁿ yā 'túúcā: 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ngi'i yā 'áámá lámpara ní cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áámá 'cuéétēe o cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áámá cama ti cu'nuuⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cundáa yā ní snaaⁿ yā. ¹⁷Tiicá ntúuⁿ, nducuéⁿ'ē chi nguéé deenu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi cunúuⁿ n'de'ei nguéé cunee chi nguéé snaaⁿ yā. Ní nguéé chi cunúuⁿ n'de'ei chi nguëe cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē.

¹⁸'Caandiveeⁿ n'daacá ní cáávā chi cuuvi deenu ní ti 'iiⁿ'yāⁿ chi vée yeⁿ'e yā ní Nduuūs ca'a cá yā ní n'deée cá cuuvi yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā 'áará chi dúu'ví nūuⁿ chi nadacádiinúuⁿ yā chi vée yeⁿ'e yā, chuū ní Nduuūs divii yā yeⁿ'e yā.

Chéecu Jesús miiⁿ ndúúcū 'díínu yā chi ndaa yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Tuu'mi ní 'díínu Jesús ndúúcū cheecú yā neⁿ'e yā ndaa yā nanááⁿ Jesús naati nguéé cuuvi ndaa yā caati neené 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ snéé yā miiⁿ. ²⁰Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús ní caⁿa yā: N'dii Jesús, cheecú ní ndúúcū 'díínu ní snéé yā cuaaⁿ chuva'āí ní neⁿ'e yā snaaⁿ yā n'dii.

²¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee: 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Nduuūs ní i'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí chéecú ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'diinú.

Jesús chin'neeⁿ 'diíⁿ yā 'yúúné ndúúcū nuūⁿniⁿ'yāⁿ'ā
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²²Chúū chii. 'Áámá nguuvi Jesús miiⁿ sndaa yā na 'áámá barco ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee: Cho'o yú táámá 'díítuú nuūⁿniⁿ'yāⁿ'ā. Ní cueⁿ'e yā. ²³Taachí chiica yā na barco miiⁿ, Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taaⁿ ní diiⁿ chí chindaā nuūⁿniⁿ cheeti barco miiⁿ ti barco miiⁿ neⁿ'e 'cueechi nguááⁿ nuūⁿniⁿ. Ní discípulos 'va'a yā. ²⁴Tuu'mi ní discípulos s'eeⁿ ndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní nadin'duuchí yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿa yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cueechi yú nguááⁿ nuūⁿniⁿ. Taachi Jesús miiⁿ nduuchi yā, tuu'mi ní caⁿa yā chi cúnéé 'diiⁿ 'yúúné miiⁿ ndúúcū nuūⁿniⁿ, ní canéé 'diiⁿ. Tuu'mi ní 'āā ntéé chéenū 'yúúné miiⁿ ní canéé 'diiⁿ ní n'daacá cueⁿ'e yā ndúúcū barco miiⁿ. ²⁵Jesús ní caⁿa yā: ¿De'e cúúvī chi nguéé cu'téenu cá ní? Discípulos ní 'va'a n'daí yā ní cheⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā viⁿ: ¿Du'u sáⁿ'a c'üü chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'yúúné ndúúcū nuūⁿniⁿ ní n'giindiveéⁿ yeⁿ'ē sa?

Jesús diíⁿ yā chi nanduūva 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinúuⁿ
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'e yā na yáⁿ'āa Gadara. Yáⁿ'āa miiⁿ ní canee 'díítuú nuūⁿniⁿ'yāⁿ'ā Galilea. ²⁷Taachí Jesús nacan'dáa yā na barco miiⁿ ní ndaa yā na yáⁿ'āa,

ndaa niiⁿnuúⁿ Jesúus miiⁿ 'áamá saⁿā yeⁿe yáⁿāa miiⁿ. Áā 'naaⁿ tiempo canéé sa ndúucū espíritus yeⁿe yáⁿn'guiinūuⁿ. Nguéé catecai sa ndíí nguéé ndúú canúuⁿ rá sa va'āti na yiivi yáává cānuuⁿ sa. Ní ndaa sa ní ndaāca sa Jesúus miiⁿ. ²⁸Ní taachi sáⁿa 'cūu n'díichi sa Jesúus miiⁿ chiintii'ya sá nanáaⁿ yā ní 'caí yiicú sa: N'dii Jesúus, Daiya Nduyūs chi ch'eete n'dai poder yeⁿe ní, ¿de'ē diíⁿ ní nduucú? Úú dícuítu n'dii chi nguéé diíⁿ ní chi diíⁿ sufrir.

²⁹Túúcā caⁿa sa ti Jesúus caⁿa ntiiⁿyúⁿ yā chí nan'daā espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿe sáⁿā miiⁿ. Áā nééné 'naaⁿ tiempo chi espíritus ichéé ndúucū saⁿā miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní ngaa chichí yā saⁿā miiⁿ ndúucū cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ candéé sa saⁿā naachi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁰Tuu'mi ní Jesúus tiinguunéeⁿ yā saⁿā miiⁿ: ¿Dé'ē nguuvi di? Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: Legión nguuví. 'Tíícā ngaⁿa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe sa ti neené 'yaaⁿ espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ canee ndúúcu sa. ³¹Ní espíritus idícuítu Jesúus chi nguéé dichó'o yā na abismo chi canéé cuaaⁿ maaⁿ yáⁿāa. ³²Ní niiⁿnuúⁿ ná snéé yā nééné n'deéee cuuchí vee tī 'cueeti miiⁿ chi in'nuúⁿ ti chi ché'e ti. Ní espíritus di'cuítu Jesúus miiⁿ chí ca'a yā lugar chi cundáa cheéti cuuchí s'eeⁿ. Jesúus miiⁿ ní 'cuúⁿ yā. ³³Tuu'mi ní espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿe saⁿā miiⁿ ní sndaā na cuerpo yeⁿe cuuchi s'eeⁿ. Ní 'iiti s'eeⁿ ní chéénu tī na yiivi yaavā yeⁿe yiicú miiⁿ ní chingéé nuúⁿ ti nguaaⁿ nuúⁿníⁿ ní ch'íi nuúⁿ tī nguaaⁿ nuúⁿníⁿ miiⁿ.

³⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado cuuchí s'eeⁿ taachí n'diichi yā chuū, cueⁿ'é yā ngéénu yā ní cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na 'cueeti nducuéⁿé chi chií. ³⁵Iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní cheⁿe yā n'diichi yā chi chii. Ndaá yā nanááⁿ Jesúus miiⁿ ní n'diichi yā saⁿa chi nacan'daā espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ. Saⁿā miiⁿ ní vée sa na ca'a Jesúus. Canúuⁿ sá catecai sa ní 'āā n'daāca idiiⁿ sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní diíⁿyá yā chii. ³⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diichi yā nducuéⁿé chi chó'ōo caⁿa yā 'iiⁿ'yāⁿ chi caama ndaa yā táácā espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿe saⁿā miiⁿ. ³⁷Tuu'mi ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yáⁿāa Gadara di'cuítu yā Jesúus chi cueeví yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti neené 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesúus ndaa yā barco miiⁿ. ³⁸Ní saⁿā chí nān'daa espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ di'cuítu sa Jesúus miiⁿ chi cundáa sa na barco miiⁿ ndúúcu yā. Jesúus yaa'vi yā saⁿa miiⁿ ní caⁿa yā: ³⁹Cunaⁿā di ná vaacu di ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ dendú'ū chí ch'eete n'dai chí Nduyūs diíⁿ yā ndúucū di. Saⁿā miiⁿ ní cunaⁿa sa ní caⁿa sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ núúⁿmáⁿ na yááⁿ dendú'ū chi ch'eete n'dai chí Jesúus diíⁿ yā ndúucū sa.

Yeⁿe daiya Jairo chí ngíitā ní yeⁿe n'daataá chí tuu'vi tá catecai Jesúus
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Taachí Jesúus cueⁿ'é yā cho'o yā támá 'diituú nuúⁿníⁿ'yāⁿā, ní ndaa yā yááⁿ miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ 'cuúⁿ yā Jesúus ndúucū vaadí yeenú ti n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ní snee ngiinu yā Jesúus miiⁿ. ⁴¹Miiⁿ cánéé 'aama saⁿa chí nguuvi

sa Jairo. Sa'n'a mii'n nga'n'a ntii'nyu'n sa ye'n'ē yaācū sinagoga ní ndaā sa nanáá'n Jesú斯 ní chiintii'yā sa na ca'a Jesú斯 mii'n. Ní di'cuíttu sa 'ii'n'yān chi cundáa yā na vaācū sa, ⁴² caati 'áamá n'dyá'nā daiya sa 'āā 'náá'n tá tan'duu ndiichúuví nduūyūn tā 'āā cháá' cuuvi tá. Taachí cue'n'e Jesú斯 mii'n neené n'dee'e 'ii'n'yān cue'n'e yā ndúúcu yā ní ndii tuunúú'n nḡe'enúú chiichi yā.

⁴³ Nguua'n 'ii'n'yān s'ee'n canéé 'áamá n'daataá chí 'āā ndiichúuví ndúuyū canee tá ndúúcu 'áamá ca'āi chi ngéé yuuu'n ye'n'e cuerpo ye'n'ē ta. 'Āā dii'n tá gastar ndúúcu médicos tanducué'n chi vee ye'n'ē tá. Mar 'áamá médico nguéé ngii diyiicú yā tā'nā mii'n. ⁴⁴ Ndaā nii'nu'n tá cuaa'n daami Jesú斯 ní tuū'vi tá naachi n'dee tiif ye'n'e catecai Jesú斯 mii'n. Tuu'mí nūu'n canéé naa'n chi ingéé yuuu'n ye'n'e cuerpo ye'n'e tá.

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesú斯 mii'n ca'n'a yā: ¿Du'u tuū'vi 'úú? Nducyáacá 'ii'n'yān ní ca'n'a yā: Nguéé 'úú. Pedro mii'n ní ca'n'a sa: N'dii Maestro, 'ii'n'yān mii'n ní i'nuu'n chiichí yā n'diī ní táacá chi nga'n'a ní: ¿Du'u tuū'vi 'úú?

⁴⁶ Jesú斯 ca'n'a yā: Véé du'ū chi tuū'vi 'úú. 'Úú ní deenú chi ndúúcu poder ye'n'ē nduūvā ye'n'e 'áamá 'ii'n'yān.

⁴⁷ Taachi n'daataá míí'n tuumicádiinuu'n tá chi Jesú斯 deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanáá'n Jesú斯 mii'n ní chiintii'yā ta nanáá'n yā. Ní ca'n'a cuaacu tá nanáá'n nduicyáacá 'ii'n'yān dē'ē cáavā chí tuū'vi tá catecai Jesú斯. Ní hora míí'n nūu'n chí tuu'vi ta nduūvā ye'n'ē tá. ⁴⁸ Jesú斯 mii'n ní ca'n'a yā: Díí, daiyá, cáavā chi i'teenú di 'úú, ní nduūvā

ye'n'ē di. Maa'n ní cuna'n'a di na vaacu di ndúúcu vaadi 'dii'n.

⁴⁹ Ní taachi Jesú斯 nga'n'a yā chuū ndaā 'áamá sa'n'ā ye'n'e na vaacu sa'n'ā chí nga'n'a ntii'nyu'n ye'n'ē yaācū sinagoga. Ndaā sa nanáá'n Jairo ní ca'n'a sa: 'Āā ch'ii daiya di. 'Āā ntéé yaa'vi di Maestro.

⁵⁰ Jesú斯 mii'n ch'iindiveé'n yā nduudu 'cūu ní ca'n'a yā: Nguéé 'va'ā di. Cu'téenu di 'úú ní nanduūchi ta ye'n'ē nguaa'n tiná'nā.

⁵¹ Tuu'mi ní Jesú斯 sndaa yā na vaacu Jairo. Nguéé 'cūu yā chi nducyaaca 'ii'n'yān sndaá yā ndúúcu yā cuaa'n cheeti va'āi mii'n, dámaā'n Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu cheecu n'daata 'líi'n, ndúúcu chiida tá. ⁵² Nducyáacá yā cuaa'n chuva'āi ch'etinée yā ní nḡe'ecu yā ní n'gai yā ti ya'áí yā caavá tá. Ní Jesú斯 ca'n'a yā: Nguéé cuaeé ní. Nguéé n'dii tá ti cyaadu tá.

⁵³ 'Ii'n'yān s'ee'n ní taachi n'giindiveé'n yā nduudu ye'n'e Jesú斯 mii'n ch'íí'nyu"nee'n yā ye'n'e Jesú斯 mii'n ti 'āā deenú yā chí 'āā n'diī tá. ⁵⁴ Tuu'mi ní Jesú斯 ndaa yā cuaa'n cheeti va'āi ní sta'á yā ta'ā tá ní ca'n'a yuuudú yā: Dii, ta'díi'n, nducuee'n di.

⁵⁵ Hora míí'n nūu'n espíritu ye'n'ē ta'díi'n míí'n nngueecunéé ndúúcu ta. Tuu'mí nūu'n nducuee'n tā. Jesú斯 ca'n'a ntii'nyu'n yā chí ca'á yā chi che'e tá.

⁵⁶ Chiida tá ndúúcu cheecu tá neené nge'n'e yiinu yā ní Jesú斯 ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yān s'ee'n chi nguéé cuuví ní chi nduuchi tá ye'n'e nguaa'n tiná'nā.

Jesú斯 dichó'o yā ndu'u ndiichúuví discípulos ye'n'e yā
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Jesú斯 yaa'ví yā ndu'u ndiichúuví discípulos ye'n'ē

yā ní ca'a yā poder. Ní ca'n'a yā chí tun'dáa yā espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūn' ye'n'e 'ii'n'yān' ní dií'n yā chí nduūvā ye'n'é 'ii'n'yān' chi ngítā. ²Ní Jesú斯 dichó'o yā discípulos chí caa'n'ma'n yā nduudu n'dai ye'n'e naachí Nduyūs nga'n'a ntii'nnyú'n yā ní dií'n yā chí nduuvā ye'n'e 'ii'n'yān' chi ngítā. ³Ní ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: Ndís'tií nguéé de'ē vee candée ní cuaa'n cyúúní. Nguéé ndúú in'daacuú, ndíí nguéé ndúú morral, ndíí nguéé ndúú pan ra, ndíí nguéé ndúú tuūmīra, ndíí nguéé nduu candée ní 'uūvī catecai. ⁴Ní 'āa tií nūn' va'ai naachi ndaa ní 'cueetinée ní mii'n ní ndíí taachi ndaaá ní ndíí taachi nan'dáa ní ye'n'e yaā'n' mii'n. ⁵Ní naachi ndaa ní 'áamá yáā'n' ní 'ii'n'yān' nguéé 'cuaá'n yā ndís'tií, tuu'mi ní nan'dáa ní ye'n'e yáā'n' mii'n ní n'dáadi ní yaācāa ye'n'e ca'a ní. Chuū ní 'áamá señal chi 'cuu'mí'n ní chi nguéé n'daacā idíí'n yā ti contra ye'n'é ní.

⁶Discípulos ican'dáa yā ní che'n'é yā nuu'má'n' cuaa'n yáā'n' s'ee'n' ní nduu cuáá'n' ní nga'n'a yā nduudu ngai ye'n'é Nduyūs, nduudu chi nangua'n'ā'i 'ii'n'yān'. Ní dií'n yā chí nduūvā ye'n'é 'ii'n'yān' chi ngítā.

Rey Herodes nguéé s'teenu yā ye'n'e Jesús

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ch'iindivee'n' rey Herodes tanducué'n' chí Jesú斯 mii'n idíí'n yā ní 'āa nteé déénu yā de'ē nadicadíínuu'n yā. Ní véeé 'uūvī vandiicadíinúu'n yā caati ná'ā 'ii'n'yān' ní nga'n'a yā chí Jesú斯 chi Juan mii'n chí nduuchi yā ye'n'é nguaa'n tiná'n'ā. ⁸Ná'n'a yā ní nga'n'a yā chí profeta

Elías mii'n ní 'āa che'enaá'n yā. Ná'n'a yā ní nga'n'a yā chí 'áamá profeta chí n'díí yā ndíí ye'n'e tiempo chí 'āa 'naa'n nandúúchi yā ye'n'é nguaa'n tiná'n'ā. ⁹Ní rey Herodes mii'n ní ca'n'a yā: 'Úú ca'n'ā ntii'nyú'n chí 'chiitá daandu sa'n'ā chi Juan chí cheedínuu'n' ní sa. ¿Dú'ū chí sa'n'ā mii'n chí chí iindivee'n' tanducué'n' è ye'n'é sa? 'Úú ne'n'é cadiinúu'n ní ne'n'é snaá'n sá'n'a 'cūú.

Jesús ca'a yā che'e nyu'n'u mil 'ii'n'yān'
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰Taachi discípulos ndaaá yā naachi canee Jesú斯, tuu'mi ní ca'n'a yā Jesú斯 tanducué'n' chí dií'n yā. Cuayivií ní Jesú斯 cue'n'é yā ndúúcū discípulos ye'n'e yā níí'nuú'n na yáā'n Betsaida ní cue'n'é yā cueetti ye'n'é yáā'n' mii'n'ya. ¹¹Taachí 'ii'n'yān' cadíínuu'n yā ye'n'e Jesú斯 mii'n, cue'n'é yā n'dáa yā 'ii'n'yān'. Ní Jesú斯 'cuu'n yā 'ii'n'yān' s'ee'n' ní ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yān' s'ee'n' ye'n'e naachi Nduyūs nga'n'a ntii'nyú'n yā. Ní dií'n yā chí nduūvā ye'n'é 'ii'n'yān' chí ngiita yā.

¹²Taachí chí chiíñu, ndu'u chí ndiichúúví yā ndaaá yā nanáá'n' Jesú斯 ní ca'n'a yā chii yā Jesú斯: Yaa'vi ní 'ii'n'yān' s'ee'n' chí ca'n'a yā cuaa'n yáā'n' s'ee'n', ní cuaa'n yáā'n' líí'n' naachi snéé 'ii'n'yān' ní véeé naachi 'cueetinée yā ní ndaaca yā chí che'e yā, ti nguéé de'ē vee naachi snéé yú.

¹³Jesú斯 ca'n'a yā chii yā discípulos: Ndís'tií ní ca'a ní chí che'e yā. Discípulos ní ca'n'a yā: 'Āa ntéé n'deéee ye'n'é 'nū véeé ti táá nyu'n'u nūu'n pan ndúúcū 'uūvī 'yaācā. Nguéé cuuvi dií'n 'nū cuái 'nū chí che'e nducyaaca 'ii'n'yān' s'tíí.

¹⁴Mii'n ní snéé taanduu nyu'n'u mil sa'n'ā. Tuu'mi ní Jesú斯 mii'n ca'n'ā yā

chii yā discípulos yeⁿe yā: Caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'cueeté yā 'uūvī ngeecu ndiichí yā 'aama 'áamá cuaaⁿ.

¹⁵Tíicā diíⁿ discípulos ní ch'eeté nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sta'á yā ndu'u nyuⁿ pan ndúucū nduuu 'uuví 'yaācā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'á yā gracias Dendyuūs cáavā pan ndúucū 'yaācā miiⁿ. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúucū 'yaācā ní ca'a yā discípulos yeⁿe yā. Ch'iinu ní discípulos ca'a ntúuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi che'e yā. ¹⁷Che'e nducyaaca yā ní chiituu 'iiⁿyāⁿ. Cuayiivi ní discípulos nan'gaáⁿ yā chí ningaavā ní chiituu tá ndiichuuvi 'cueetée chí ningaavā.

Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā cuaacu sa chi Jesús miiⁿ chi Cristo yā
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸Áamá nguuvi taachí Jesús ndúucū discípulos yeⁿe yā canée yā 'aama lado ní ngaⁿāngua'á yā, tuu'mi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'uú ngaⁿa 'iiⁿyāⁿ?

¹⁹'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'gueecútaⁿa yā: Náⁿa yā ní ngaⁿa yā chi díí Juan chi cheedínuūⁿiⁿ sa díí. Náⁿa yā ní ngaⁿa yā chi díí ní profeta Elías díí; ní náⁿa yā ní ngaⁿa ntuúⁿ yā chí díí ní 'aama profeta chi 'aa' 'naa' tiempo chi n'dii ní nnduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿā.

²⁰Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tii, tuu'mi, ¿du'ū 'uú ngaⁿa ní? Tuu'mi ní Simón Pedro nan'gueecútaⁿa yā ní caⁿ'a yā: N'dii chí Cristo yeⁿe Ndyuūs.

²¹Jesús chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi ngueé cuuvi yā chuū mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿē chí taācā 'cuūvi yā

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²²Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: Cánéé chí 'úú chí Saⁿ'ā chi Daiyá Ndyuūs n'deeé n'dái 'cueenú cuuvi ní 'íicú saⁿ'ā ndiicúu chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē yaācū ndúucū chiidúu n'gēete chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā ndúucū maestros yeⁿe ley ní ngueé neⁿe yā snaaⁿ yā 'uú chí Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs. Ní canéé chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'uú. Ní 'uú nduuchí yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā ndii 'cuíinú 'iínū nguuvi.

²³Cuayiivi ní Jesús ngaⁿa yā ngii yā nducyáacá 'iiⁿyāⁿ: Ndúutí chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ neⁿe yā caⁿ'a yā nduucú, canéé chí cu'nééⁿ maáⁿ yā tanducuénⁿē dendu'ū chi véé yeⁿe yā, ní nguuvi nguuvi cuta'á yā cruz yeⁿe yā chí tan'dúucā chi 'cueenu taaví yā cuuvi cucáavā 'uú ní caⁿ'a yā ndúucú. ²⁴Caati nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi neⁿe cá yā nadanguáⁿai yā vida yeⁿe maaⁿ yā na iⁿyeeⁿdí 'cūū dindaí yā táamá vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi dindaí yā vida yeⁿe yā cucáavā 'uú ndaāca yā táamá vida yeⁿē yā nanááⁿ Ndyuūs. ²⁵¿D'e' dichíi'vē saⁿ'ā ndúuti chi diiⁿ sa ganar nducueⁿē chí vée na iⁿyeeⁿdí 'cūū ní diiⁿ sa chi dindaí sa vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chi táamá vida yeⁿe yā ní idituuví sa maāⁿ vida yeⁿe sa? ²⁶Ní 'iiⁿyāⁿ chi cuuvi 'cuináaⁿ yā yeⁿē 'uú nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ ndúucū nduudu yeⁿē tuu'mi ní 'uú chí Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs cuuví 'cuinaáⁿ yeⁿē 'iiⁿyāⁿ 'cūū taachi 'uú ndaātaama vmnéⁿēe tan'dúucā Rey ndúucū poder yeⁿē Chiidá ndúucū

poder yeⁿ'ē maáⁿ ní ndúúcū ángeles. ²⁷'Úú ngaⁿ'a cuaacú ndúúcū ndís'tii, chi vee náⁿ'a ní chi snee ní 'muuⁿ chi nguéé 'cuūvi ní taanduvéé ndíí snaaⁿ ní yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ní'daaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸Ch'íinú níⁿníⁿ nguivi chí Jesús caⁿ'a yā nduuudu 'cūū, Jesús cueⁿ'e yā ndúúcū Pedro, ndúúcū Juan ndúúcū Jacobo ní chee yā na yiicū chí caaⁿ'maⁿngua^{'a} yā. ²⁹Ní taachi Jesús ngaⁿ'angua^{'a} yā, n'dáaⁿ naaⁿ yā ní catecai yā nduuuví cuéé ní ngii n'gaī. ³⁰Ní tuu'mí nūuⁿ che'enaāaⁿ na 'uubi saⁿ'a ndúúcū Jesús. Saⁿ'a s'eeⁿ chiiⁿ Moisés ndúúcū profeta Elías chí 'āā' naaⁿ tiempo chi n'dii yā. ³¹Nduu 'iinú yā ní na chideevē chi ngíí n'gai yeⁿ'ē va'ai cheeti nguivi snée yā. Ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē chí 'cuūvi Jesús ní 'cueenu taaví yā na yáaⁿ Jerusalén. ³²N'dáá rá chí cyaadu Pedro ndúúcū Juan ndúúcū Jacobo nadacueéⁿ yā ní n'diichi yā chí ngíí n'gai naaⁿ Jesús ndúúcū saⁿ'a s'eeⁿ chi canee ndúúcu yā. ³³Ní taachí Elías ndúúcū Moisés chiví yā yeⁿ'e Jesús ní 'āā cuéé caⁿ'a yā, tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'díí Maestro, d'e' chúúcā n'daācā yeⁿ'e yú chi 'cueetinée yú 'muuⁿ. Ní din'dái 'nū 'iinú va'ai n'gaiyáa; 'áamá yeⁿ'e ní, 'áamá yeⁿ'ē Moisés, ni 'áamá yeⁿ'ē Elías. Pedro miiⁿ ní nguéé déenú yā d'e' chí ngaⁿ'a yā. ³⁴Ní neⁿ'e chi ngaⁿ'a Pedro miiⁿ ndaa 'áamá meēeⁿ ní sn'díí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'va'a yā chi ndaa meēeⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵Tuu'mi ní chi'iindiveéⁿ yā 'áamá nduuudu chí

ngaⁿ'ā nguaaⁿ meēeⁿ: Sáⁿ'a 'cūū ní Daīyá chí neⁿ'e taaví. Cu'neeⁿ veéⁿ ní nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a sa.

³⁶Ch'íinú ch'iindiveéⁿ yā nduūdū miiⁿ ní discípulos n'diichi yā chí Jesús miiⁿ caneé yā dámaaⁿ yā nduucú yā. Ní discípulos ch'eeetinee 'diīⁿ cheendí yā nguivi s'eeⁿ ní nguéé chii yā mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē chí n'diichi yā.

Jesús diíⁿ yā chí nanduūvā yeⁿ'e 'áamá saⁿ'a 'lííⁿ yeⁿ'e espíritu yeⁿ'e yááⁿ'guiinūuⁿ
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷Táamá nguivi cuayiivi, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nangua^{'a} yā yeⁿ'e yiicū miiⁿ ní néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ can'dáa yā na yáaⁿ ní cueⁿ'é yā chí ndaacá yā Jesús. ³⁸Tuu'mi ní 'áamá saⁿ'a chí canéé ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caí sa: N'díí Maestro d'i'cuíítuu n'díí chí snaaⁿ ní daiyá tí 'áamá n'dyáⁿ'ā daiyá. ³⁹Tí 'áamá espíritu yeⁿ'e yááⁿ'guiinūuⁿ ita'a saⁿ'a ní ndááca naāaⁿ nn'gaī sa ní 'caí diitú sa ní ican'daā yáíⁿ cuaaⁿ cheendi sa ní n'deee n'dái tiempo chi néené taaⁿ idiiⁿ espíritu yeⁿ'e yááⁿ'guiinūuⁿ ndúúcū sa ní nguéé ngii vii espíritu yeⁿ'e yááⁿ'guiinūuⁿ yeⁿ'e sa. ⁴⁰Ní 'āā diíⁿ 'cuíítuu discípulos yeⁿ'e ní chí divií yā espíritu miiⁿ yeⁿ'ē daiyá naati nguéé cuuvi diíⁿ yā.

⁴¹Jesús nan'gueecútaⁿ'a yā: Ndís'tii, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téénu ní ndíí nguéé ndúú idiiⁿ n'daacá ní. ¿Áá 'naaⁿ tiempo canéé chí cuneé ndúúcū ndis'tii? ¿Áá 'naaⁿ tiempo ní canéé chí cuchéé ndúúcū ndis'tii? Ní ngaⁿ'a yā ngii yā sáⁿ'ā miiⁿ: Cuchíi di nanaáⁿ ndúúcū daiya di. ⁴²Taachí saⁿ'a 'dííⁿ miiⁿ ndaa niiⁿnuúⁿ sá nanááⁿ Jesús miiⁿ,

espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinuuⁿ
 miiⁿ chindéevé saⁿā 'díí miiⁿ ní
 ch'eecundáā saⁿā. Ní Jesús
 yaa'vinéeⁿ yā espíritu yeⁿe
 yááⁿn'guiinuuⁿ chí divíí yeⁿe
 saⁿa 'dííⁿ miiⁿ, ní nanduūvā yeⁿē
 sa. Tuu'mi ní Jesús nca'á yā saⁿā
 'dííⁿ miiⁿ chiida sa. ⁴³Nducyáácá
 'iiⁿyāⁿ ngeⁿe yiinu yā yeⁿē poder
 yeⁿe Dendyuūs chí ch'eete n'dai. Ní
 taachi nducyaaca yā cheⁿe yiinu yā
 yeⁿe tanducueⁿē chí diiⁿ Jesús miiⁿ,
 Jesús caⁿa yā.

**Jesús caⁿa yā táámá cuuvi yeⁿē chi
 'cuuvi yā**

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

⁴⁴Ní chii yā discípulos yeⁿe
 yā: 'Caandiveéⁿ ní n'daācā yeⁿe
 tanducuéⁿē nduudu chi caaⁿmáⁿ
 ní nguéé cuuvi naáⁿ ní yeⁿē. 'Úú
 Saⁿā chi Daiya Ndyuūs 'úú ní 'iiⁿyāⁿ
 canee chí naca'a yā 'úú taāⁿ 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁵Discípulos ní nguéé
 tuumicádiinuuⁿ yā nduudu chi
 ngaⁿa Jesús. Canúúⁿ n'de'ei
 nduudú 'cūū yeⁿe yā. Ní nguéé
 túumicádiinuuⁿ yā. Ní 'va'á yā chi
 ntiinguuneeⁿ yā Jesús deⁿe neⁿe
 caaⁿmaⁿ nduudú 'cūū.

Nduudu yeⁿe du'ū chi ch'eete ca
 (Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶Tuu'mi ní discípulos yeⁿe yā
 tucá'a yā caⁿa yā ndúúcū viⁿi: ¿Du'ū
 ca chi ch'eete ca nguaaⁿ s'uūú?
⁴⁷Jesús tuumicadíínuuⁿ yā táácā
 chi discípulos nadicádiinuuⁿ yā na
 staava yeⁿe yā ní sta'á yā 'áámá
 saⁿā 'lífⁿ ní s'neeⁿ yā saⁿa nanáaⁿ
 yā. ⁴⁸Ní caⁿa yā chii yā discípulos
 yeⁿe yā: 'Áā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí
 'cuaaⁿ yā saⁿā 'lífⁿ 'cūū ndúúcū chi

duuchí 'cuaáⁿ yā 'úú. 'Áā du'ú nūuⁿ
 'iiⁿyāⁿ chí 'cuaáⁿ yā 'úú 'cuaáⁿ yā
 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o yā 'úú. 'Iiⁿyāⁿ chí
 ndiicuuⁿ ca yā nguaaⁿ ndis'tiī ní
 'iiⁿyāⁿ 'cūū, ní ch'eete ca yā nguaaⁿ
 ndis'tiī.

**'Iiⁿyāⁿ chí nguéé contra yeⁿē yú ní
 snée yā favor yeⁿē yú**
 (Mr. 9.38-40)

⁴⁹Tuu'mi ní Juan caⁿa yā chii yā
 Jesús: N'dií, Maestro, 'áā n'diichí
 'nū 'áámá saⁿā chí divíí sa espíritus
 yeⁿē yááⁿn'guiinuuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ
 ndúúcū chi duuchí ní; ní nguéé cuuⁿ
 'nū ti nguéé canee sa ndúúcu yú.

⁵⁰Jesús caⁿa yā chii yā Juan:
 'Cuaáⁿ ní chí diiⁿ sa 'túúcā; tí 'iiⁿyāⁿ
 chí nguéé diiⁿ yā contra yeⁿe s'uūúⁿ,
 'iiⁿyāⁿ miiⁿ snée yā favor yeⁿē yú.

**Jesús yaa'vineeⁿ yā 'uūvī
 discípulos yeⁿe yā**

⁵¹Taachi snuū ca'a nguuvi miiⁿ
 chí Jesús miiⁿ canéé chí caⁿá yā
 na va'ai cheeti nguuvi, Jesús 'áā
 deenú yā deⁿe chí diiⁿ yā ní cueⁿe
 yā ndúúcū valor na yááⁿ Jerusalén.

⁵²Ní dicho'o yā na 'úúví saⁿā
 vñnaáⁿ yeⁿe yā. Saⁿā s'eeⁿ ní
 cueⁿē sa ní sndaā sa na 'áámá yááⁿ
 yeⁿe yáⁿaa Samaria chi in'nuuⁿ sa
 náachí 'cueetinée yā. ⁵³Ní 'iiⁿyāⁿ

samaritanos nguéé 'cuuⁿ yā Jesús
 miiⁿ ti chicadiinuuⁿ yā chí Jesús
 caⁿa yā yááⁿ Jerusalén. ⁵⁴Taachí
 discípulos yeⁿe yā n'giindiveéⁿ yā
 chuū, Jacobo ndúúcū Juan caⁿa
 yā: N'dií, Señor, 'áá neⁿe ní chí
 caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yú chí cun'geēⁿ
 yaⁿā yeⁿē nanguuvi ní d'i'cuiñú
 yú 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ tan'dúúcā chí diiⁿ
 profeta Elías miiⁿ tiempo chí chó'o

caati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé neⁿé yā
'cuaān yā s'uūú?

⁵⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ yaa'vineeⁿ
yā Jacobo ndúucū Juan ní caⁿa yā
chii yā saⁿā s'eeⁿ: Ndís'tiī ní nguéé
tuumicádiinuⁿ ní de'e espíritu yeⁿé
chi ngaⁿa nī. ⁵⁶'Úú, ní Saⁿā chi
Daiyá Ndyuūs. 'Úú ní nguéé cúc̄hi
chí dindaí vida yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
naati chí nadinguaⁿaí vida yeⁿe
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mi ní cho'ó yā yāāⁿ
miiⁿ ní cueⁿe yā táamá yāāⁿ.

Yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi neⁿe yā caⁿa yā
ndúucū Jesús
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Taachi snúuⁿ yā yúúní, 'áámá
saⁿā ní caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ:
N'dií, Señor, caⁿá nduucú ní 'āā tií
nūuⁿ naachi caⁿa nī.

⁵⁸Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā miiⁿ:
'Yuunéé ni véeé yiivi yáavá yeⁿe tī
ní 'yaada ní véeé 'déece tī; naati 'úú,
Saⁿā chi Daiya Dendyuūs, nguéé
mar 'áámá cuaaⁿ naachi cundiití tiíⁿ.

⁵⁹Ní caⁿa yā chii yā 'áámá saⁿā:
Cuchíi ní nduucú. Ní saⁿā miiⁿ ní
caⁿa sa: N'diíⁿ Señor, téé ní lugar
'úú ti caⁿá 'cuuchí chiidá ní caⁿā yú.

⁶⁰Jesús caⁿa yā: Cu'néeⁿ dí 'iiⁿyāⁿ
chi nguéé i'téenu yā chi 'cuuchí yā
tinaⁿā yeⁿe yā ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi
tan'dúucā tinaⁿā miiⁿ, 'tiicá yā. Dii
ní cueⁿe di ní caaⁿmaⁿ di nduudu
yeⁿé Ndyuūs yeⁿé naachi Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

⁶¹Tuu'mi ní táamá saⁿā caⁿa sa chii
sa Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, 'úú neⁿé
caⁿá nduucú ní naati téé ní lugar
'úú ti caⁿá yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chi snúuⁿ yā
ndavaacú chi caⁿá ndúucu nī.

⁶²Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā
miiⁿ: 'Aā du'ú nūuⁿ saⁿā chi cuündū

tá'a sa na laatú ní 'cuíínu sa cuaaⁿ
dáamí sá, nguéé dichíi'vē sa chi
cuuvi sa caⁿa sa nduucú ní diiⁿ
sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé naachi Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús dichó'o yā 'iínū nḡeeecu
ndiichí discípulos yeⁿe yā
chí ngaⁿā nduudu cuaacu

10 'Cuiinú chúú ní Jesús
ndeeevé yā tá 'iínū nḡeeecu
ndiichi discípulos yeⁿe yā ní dichó'o
yā cá'uūvī ca'uuví yā. Ní cueⁿe
yā cuáaⁿ vmnaaⁿ yeⁿé Jesús cuaaⁿ
nducyáácá yáāⁿ ndúucū nduu cuaaⁿ
naachi Jesús canéé chi cáⁿa yā.
²Ní Jesús ngaⁿa yā ngiⁿ yā 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ: 'Cuaacu níiⁿnyúⁿ chi nééné
n'deēe cosecha véeé chi nééné n'deēe
'iiⁿyāⁿ chi canéé chi 'caandiveeⁿ yā
nduudu yeⁿé Ndyuūs naati saⁿā chi
idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguéé 'yaaⁿ sa. Cáavā
chuū d'i'cuítu ní 'iiví Ndyuūs chí
dichó'o yā 'iiⁿyāⁿ chi caaⁿmaⁿ yā
nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ní
nadacuéeⁿ yā cosecha yeⁿé Ndyuūs.
Cosecha miiⁿ ní tan'dúucā 'iiⁿyāⁿ
chi cu'téenu yā Ndyuūs. ³Ndís'tiī
cueⁿe ní caati 'úú dichó'o ndís'tiī
chi ndís'tiī ní caⁿa ní tan'dúucā
'iiti cuuchí caⁿa tī nguaaⁿ lobos.
⁴Nguéé candée ní bolsa ndúucū
tuūmī, ndíí nguéé nduu morral,
ndíí nguéé ndúú ndaacuú yeⁿé
nī. Ní taachi diíⁿ ní saludar 'iiⁿyāⁿ
cuaaⁿ cyúúní, ní nguéé cuuvi 'naaⁿ
nī. ⁵Ní tanducuéⁿé va'āi chi ndaá
nī caaⁿmaⁿ ní v̄mnáaⁿ vmnaan
'túucā: Cuneé 'iiⁿyāⁿ yeⁿé va'āi 'cūū
ndúucū vaadī 'diíⁿ. ⁶Ní nduuti chi
'iiⁿyāⁿ ní ndiicúuⁿ yā na va'ai miiⁿ,
tuu'mi ní vaadī 'diíⁿ cunéé ndúucu
yā. Ní nduuti chi nguéé véeé 'iiⁿyāⁿ

ndiicúuⁿ na va'ai miiⁿ, vaadī 'diííⁿ nguéé cunéé ndúúcu yā. ⁷'Cueetinée núúⁿ ní va'āi naachí 'iiⁿyāⁿ 'cuaáⁿ yā ndís'tii. Che'é ní ní cu'u ní chi téé yā caati 'iiⁿyāⁿ chi idiiⁿ ntíiⁿnyuⁿ canéé chi nduuvi 'íí've yā. Ndís'tii nguéé caⁿa ní nduu va'āi nduu va'āi. ⁸'Āā tií nūuⁿ yáāⁿ naachi cündaa ní ní 'iiⁿyāⁿ mííⁿ 'cuaáⁿ yā, che'é ní 'āā de'ē nūuⁿ chi téé yā chi che'é ní. ⁹Idiíⁿ ní chi índuūvā yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chi nglítā chi sneé yā na yáāⁿ. Ní cuuvi ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿē naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ naachi snée yā. ¹⁰Naati 'āā tií nūuⁿ yáāⁿ naachi ndaá ní ní 'iiⁿyāⁿ ní nguéé 'cuaáⁿ yā ndís'tii, tuu'mi ní can'daa ní cuuaⁿ cyúúní ní caaⁿmaⁿ ní 'túúcā: ¹¹Ndíí yaācáá yeⁿē yáāⁿ 'cūū chí caī na ca'á 'nū n'dáádi 'nū ti nguéé cu'teenu ní yeⁿē 'nū. Naati cadíínuuⁿ ní chuū chi yeⁿē naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ naachi snée ní. ¹²'Úú, Jesús, ngaⁿá ngií ndís'tii chi nguivi taachi Ndyuūs caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿē 'iiⁿyāⁿ, castigo yeⁿē 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáāⁿ s'tíi ní diítu cá ní nguéé ti chi cuuvi yeⁿē 'iiⁿyāⁿ chi nguéé din'daācā yeⁿē yáāⁿ Sodoma.

**Yeⁿē yáāⁿ s'eeⁿ naachi 'iiⁿyāⁿ nguee i'téénu yā Ndyuūs
(Mt. 11.20-24)**

¹³Caⁿa Jesús: De'ē chuíúcā ya'ai yeⁿē 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáāⁿ Corazín. De'ē chuíúcā ya'ai yeⁿē 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáāⁿ Betsaida. Ti ndúútí chi 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿaa Tiro ndúúcū 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿaa Sidón n'diichí yā vaadī n'giinu chí chií nguaaⁿ ndís'tii, 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáāⁿaa s'eeⁿ 'āā 'naaⁿ ndaācādaamí

yā yeⁿē nuuⁿndi yeⁿē yā. Ní ch'eeetinúuⁿ yā catecai yā tan'dúúcā díinúuⁿ ní ch'eeeté yā nguaaⁿ yaiyáā tan'dúúcā costumbre yeⁿē 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ndíí vvmnaaⁿ taachi chí'i yā chi neené yaⁿai yā. ¹⁴Cáávā chuū ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáⁿaa Tiro ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáⁿaa Sidón 'duū'ví cá castigo yeⁿē yā nguéé ti yeⁿē ndís'tii taachí ndaā nguivi chí Ndyuūs caaⁿmaⁿ yā nuuⁿndi yeⁿē 'iiⁿyāⁿ. ¹⁵Ndís'tii, 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáāⁿ Capernaum, neⁿé ní diíⁿ ní chi maáⁿ ní n'geeté ní naati caⁿá ní na infierno.

¹⁶'Iiⁿyāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduuudu yeⁿē ndis'tii ní nduuudu yeⁿē 'úú n'giindiveéⁿ yā. 'Iiⁿyāⁿ chi nguéé neⁿē yā ndís'tii, nguee neⁿē yā 'úú. Ní nguéé neⁿē yā Ndyuūs ti 'iiⁿyāⁿ miiⁿ dichó'o yā 'úú.

Nanguéecuunéé 'iínū ngéecu ndííchí discípulos yeⁿē Jesús

¹⁷Nguéecuunéé ndu'ū 'iínū ngéecu ndííchí discípulos ndúúcū vaadī yeenú. Ní caⁿa yā: N'díí, Señor, espíritus yeⁿē yáāⁿn'guiinúuⁿ n'giindiveeⁿ sa yeⁿē 'nū chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ 'nū ndúúcū chiduuchí ní.

¹⁸Jesús caⁿa yā: Cuáácú 'úú ní inaáⁿ yááⁿn'guiinúuⁿ tan'dúúcā chi sn'daā sa yeⁿē nánguivi tan'dúúcā 'cuai. ¹⁹Ní Jesús caⁿa yā chí yā discípulos yeⁿē yā: 'Úú ní teé poder ndís'tii chí cunca'a ní cííu ndúúcū 'iti dáⁿai, níícu cuchéé ní ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi contra yeⁿē ní. Ní nguéé du'ū vee cuuvi cuchéé yeⁿē ndís'tii. Ní nguéé idiiⁿ daño ndís'tii. ²⁰Ndís'tii nguéé ngii yeenú ní taachi caaⁿmáⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē espíritus yeⁿē yááⁿn'guiinúuⁿ ní n'giindiveeⁿ

yeⁿe nī naati yeenú nī chi canéé
nguūn chi dūúchí nī na libro yeⁿé
Ndyuūs na va'ai cheeti nguuvi.

Jesús chií yeenú yā

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Hora míiⁿ nūuⁿ Jesús yeenú
n'dai yā cávā Espíritu N'dai yeⁿé
Ndyuūs ní caⁿa yā: N'dii, Chiidá,
'úu ní teé gracia n'dii chi 'iiví nī
yeⁿe va'ai cheeti nguovi ndúúcū
yāⁿaa' c'úu caati snuuⁿ n'dé'eí nī
nduudú 'cūu yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi déénu
ca yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi n'deēe n'dái
túúmícádíínuuⁿ yā. Ní ca'a nī chi
cadíínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ chi ndiicúuⁿ yā chí
ngueéé n'deēe cá déénu yā caati 'tíicá
neⁿe nī diiⁿ nī ti n'daáca.

22 N'dii Chiidá, 'āa tee nī
tanducuéⁿe 'úu. Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ
ngueéé déénu yā du'ū chi 'aama
n'dyaⁿā Daiya Dendyuūs, dámamaⁿ
n'dii Chiidá. Mar 'aama 'iiⁿyāⁿ ngueéé
déénu yā du'ū chi n'dii Chiidá
dámamaⁿ 'áamá n'dyaⁿā daiyá nī,
ndúúcū 'āa du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chi
Daiyá Dendyuūs neⁿé yā 'cuu'n'míⁿ
yā.

23 Tuu'mi ní Jesús ngaⁿa yā ngii
yā discípulos yeⁿe yā: De'e chúúcā
n'dai ndís'tii chí ngii naaⁿ nī
dendu'ū chi ndís'tii n'gíínu nī. **24** 'Úu
nī ngaⁿā ngíí ndís'tii chi neené 'yaaⁿ
profetas ndúúcū reyes chi yeⁿé ndii
cuááⁿ vmnaaⁿ néⁿe yā snaaⁿ yā chí
ndís'tii ínaaⁿ nī naati ngueéé n'diichí
yā. Ní neⁿé yā 'caandiveeⁿ yā chí
ndís'tii n'giindiveeⁿ nī naati ngueéé
chiindiveeⁿ yā.

Saⁿā samaritano chí n'dai

25 'Áamá maestro yeⁿe ley chi
neⁿe sa n'diichineeⁿ sa Jesús ndaa

sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa
Jesús: N'dií, Maestro, ¿de'e chí
canee chi diíⁿ chí ndááca vida
cueⁿe daáⁿmaⁿ?

26 Jesús nan'gueecútaⁿa yā: ¿Taacá
canéé nguuⁿ na ley yeⁿé chuū? ¿De'e
tuumicadiinuuⁿ di yeⁿe ley yeⁿe
chuū?

27 Maestro yeⁿe ley miiⁿ
nan'gueecútaⁿā sa: 'Túúcā canéé
nguūn: Dinéⁿe di Señor Ndyuūs
yeⁿé di ndúúcū núúⁿmáⁿ staava
yeⁿé di, ndúúcū núúⁿmáⁿ alma yeⁿé
di, ndúúcū tanducuéⁿē fuerzas
yeⁿé di, ndúúcū tanducuéⁿē vaadí
cadíínuuⁿ yeⁿé di. Ní dinéⁿe di
nducyaaca 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuuⁿ va'āi
yeⁿe di tan'dúúcā chí neⁿe di maáⁿ
di.

28 Jesús nan'gueecútaⁿa yā:
N'dááca nan'gueecútaⁿā di. Diiⁿ
di chuū, ní cunduúchi di cueⁿe
daáⁿmaⁿ.

29 Saⁿā miiⁿ neⁿe sa cunéé n'daáca
sa ní caⁿa sa chii sa Jesús: ¿Dú'ū
chi 'iiⁿyāⁿ chi canéé chí neⁿé chi
niiⁿnuuⁿ va'āi yeⁿé?

30 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
nán'gueecútaⁿā yeⁿé sa ndúúcū
'áamá cuento chi ejemplo chi 'tíicá:
'Áamá saⁿā ngua'āi sa yeⁿé yāⁿ
Jerusalén miiⁿ ní cúnaⁿa sa na
yāⁿ Jericó. Taachi canúúⁿ sá yúúní
'iiⁿyāⁿ duucu ní sta'á yā saⁿā miiⁿ
ní divíi yā ndii catecai sa ní ch'eⁿe
yā saⁿā ndíi chi ya'āi ca yeⁿé sa ní
'tee 'téé ngueéé chí sa ní cunaⁿa yā.

31 Tuu'mi ní 'áamá chiiduú cho'ó yā
yúúní miiⁿ ní taachi n'diichi yā saⁿā
miiⁿ, divíi yā cuááⁿ diituú yúúní
ní cho'ó yā ní cueⁿé yā. **32** 'Tíicá
ntúúⁿ saⁿā levita chi chiiduú chi
diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe nátai cho'ó yā

naachi candíítí sa^{n'}ā miiⁿ. N'diichí yā sa^{n'}ā miiⁿ ní divíi yā cuaaⁿ 'diituú yúúní. Ní cho'ó yā ní cueⁿ'e yā. ³³Cuayiivi ní 'áamá sa^{n'}ā yeⁿ'e yá^{n'}āa Samaria cho'ō sa yúúní miiⁿ. Taachí ndaa niiⁿnuúⁿ sa naachi candíítí sa^{n'}ā miiⁿ, n'diichi sa sa^{n'}ā nnee ya^{n'}ā iinu sa sa^{n'}ā. ³⁴Ní ndaa sa naachi candíítí sa^{n'}ā miiⁿ ní idiiⁿ yiicú sá naachi ya^{n'}ā ndúúcū aceite ndúúcū vino ní ch'eeccu sa tíinuuⁿ naachí ya^{n'}ā yeⁿ'e sa. Ní sn'duū sa sa^{n'}ā 'yúudüu yeⁿ'e sa ní candeē sa sa^{n'}ā na yáān. Ní 'nuū sa 'áamá va'ai naachí cuuvi cu'neeⁿ sa sa^{n'}ā miiⁿ naachi 'iiⁿ'yān diiⁿ yā cuidado sa^{n'}ā miiⁿ. ³⁵Chideeve táamá nguubi, taachi neⁿ'e caⁿ'a sa tun'dáa sa na 'uūvī caadi yeⁿ'e bolsa ní caⁿ'a sa sa^{n'}ā vaacu miiⁿ. Ní caⁿ'a sa chii sa sa^{n'}ā: N'dii, diiⁿ ní cuidado sa^{n'}ā, ti 'āā taa véé nūuⁿ chi diiⁿ ní gastar ndúúcū sa, taachí nguuecuneé nadíi'vē yeⁿ'e nī. ³⁶Maaⁿ ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā sa^{n'}ā miiⁿ: Naachi 'iinu sa^{n'}ā s'eeⁿ 'chee sá chi sa^{n'}ā chi neⁿ'e sa sa^{n'}ā na niiⁿnuúⁿ ya^{n'}ā chi 'nuū cá'ai chi duucu miiⁿ?

³⁷Sa^{n'}ā miiⁿ ní ca^{n'}ā sa: Sa^{n'}ā chi nnee ya^{n'}ā iinu sa. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ca^{n'}ā yā: Díi, cueⁿ'e di, ní diiⁿ ntúuⁿ di 'túúcā.

Jesús canée yā na vaacu Marta ndúúcū María

³⁸Cuayiivi ní cueⁿ'e Jesús na 'áamá yáān 'líiⁿ ní ndaa yā na vaacu 'áamá n'daataá chi nguubi tá Marta. Ní 'cuūⁿ tá chi canee yā na vaacu tá. ³⁹Ní Marta miiⁿ ní véé 'aama ví'i yā chi nguubi tá María. Ní María miiⁿ ch'iindí tá ná ca'a Señor Jesús miiⁿ, ní n'giindiveeⁿ tá nduudu chí

chi'cueeⁿ yā. ⁴⁰Marta miiⁿ ní nééné n'deēe ntiiⁿnyuⁿ idiiⁿ tá ní ndaa tá nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a tá: N'díi Señor, c'áá nguéé inadicádiinūuⁿ yeⁿ'e chi dámamaáⁿ n'nééⁿ ví'i 'úú chí diiⁿ mandado? Cuuvi ní tá^{n'}ā ní cunnee tá 'úú.

⁴¹Jesús caⁿ'a yā: Dii, Marta, Marta, nééné n'deēe dendu'ū chi nadicádiinuuⁿ di yeⁿ'e déndu'ū chí idii'vaachií. ⁴²Véé 'áamá nūuⁿ dendu'ū chi n'daacā ca. Tá María miiⁿ ndeeve tá chí n'daacā ca. Ní chuū nguéé ndivíi 'iiⁿ'yān yeⁿ'e tá.

Jesús ngi'cueeⁿ yā táacá chi 'iiⁿ'yān cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á yā
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 'Áamá vmnéⁿ'ee ní Jesús ngaⁿ'angua'á yā 'áamá cuaaⁿ, ní taachí ch'iinu caⁿ'angua'á yā, discípulos yeⁿ'e yā caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'díi Señor, ca'cueeⁿ ní nús'uu taacá chi cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á 'nū tan'dúúcā chi Juan chi cheedínuūⁿnīⁿ chi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā.

²Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Taachí ndís'tii caaⁿ'maⁿngua'á ní 'túúcā caaⁿ'maⁿ nī:

N'dii, chi Chiidá 'nū chi canéé na va'ai cheeti nguubi. N'daacā n'dai chi 'iiⁿ'yān dich'eeté yā n'dii. Cuchii tiempo chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'e. Cúúví tan'dúúcā chi n'dii neⁿ'e nī tan'dúúcā ná va'ai cheeti nguubi, 'tiicá ntuūⁿ ná yá^{n'}āa 'cúú.

³Tée nī chi cuuvi che'é 'nū maaⁿnguaⁿbi.

⁴ Nadich'eeecú nī nuuⁿndi yeⁿé 'nū, tan'dúúcā chi nús'ūū nadach'eeecú 'nū yeⁿe 'iiⁿyāñ chi nguee n'daācā diíⁿ yā nduuucú 'nū. Nguéé 'cuááⁿ nī chi ndaā nanaáⁿ 'nū cosas chi cheechi ca chi diiⁿ chi diíⁿ 'nū nuuⁿndi naati cunneé nī nús'uu chi ngueé diíⁿ 'nū nuuⁿndi nī cuchéé 'nū.

⁵ Tuu'mi nī Jesús caⁿa yā 'áamá ejemplo. ¿Du'ú ndís'tii chi vée amigo yeⁿe nī ní caⁿa nī nduu vaacu amigo ná maⁿa yaaaⁿ ní caaⁿmáⁿ nī: N'díi amigo, teé nī 'iinū panes yeⁿe nī 'úú, ⁶caati 'áamá amigo yeⁿé chi canuuⁿ sa yúúní ndaā sa na vaacú ní ngueé de^ē vee chi ca'á chi che'e sa? ⁷Ní 'iiⁿyāñ chi canúúⁿ yā va'ai miiⁿ nán'gueecútaⁿ a yā: Nguéé diíⁿ ndu'ú nī 'úú. Áā nduudí cheendí va'āí ní dákayáá yeⁿé ní candiití yā nduuucú na cama. 'Úú ngueé cuuví nducueéⁿ ní teé n'dii chiiⁿ chi neⁿe nī. ⁸Jesús ngaⁿa yā: 'Úú ngaⁿa ngíi ndís'tii. Áárá chi ngueé nducueeⁿ amigo yeⁿé sa chi ca'a yā pan saⁿa miiⁿ cááva chi amigo yeⁿé sa, naati nducueeⁿ yā ní ca'a yā amigo miíⁿ ti amigo miiⁿ ngueé 'cuinaaⁿ sa chi ngiica sa n'deece n'dái vueltas. ⁹Ní 'úú ní ngaⁿa ngíi ndís'tii: Cáácá nī ní Ndyuūs ní téé yā yeⁿé nī, in'nuúⁿ nī ní ndaāca nī, 'yáaví ní cheendí va'āí ní nan'guaaⁿ yeⁿé nī. ¹⁰Nducyáácá 'iiⁿyāñ chi ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á yā yeⁿé yā. Ní nducyáácá 'iiⁿyāñ chi in'nuúⁿ yā ní ínndaaca yā. Ní nducyáácá 'iiⁿyāñ chi yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaaⁿ yeⁿé yā.

¹¹Maaⁿ ní cheé ndís'tii chi vée daiya nī, ndúúti chi daiya nī caaca pan, c'áá ca'a nī lado yeⁿé pan

'áamá túūu? O ndúúti chi caaca daiyá nī 'aama 'yaācā, c'áá ca'a nī lado yeⁿé 'yaācā miiⁿ ní 'áamá cíú? ¹²O ndúúti chi caaca 'áamá düt'uu, c'áá calá nī lado yeⁿé düt'uu 'áamá 'itidaⁿai? ¹³Ndúúti chi ndís'tii chi cúnncheeⁿ ní déénu nī ca'a nī dendu'ū chi n'dáacá daiya nī, tuu'mi ní Chiidá nī chi canéé na va'ai cheeti nguivi n'deéee cá cá'a yā caati cá'a yā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs 'iiⁿyāñ chí caaca yā chiida yú.

'iiⁿyāñ s'eeⁿ ngaⁿa yā chi Jesús miiⁿ vée poder yeⁿé yááⁿnguiinūuⁿ ndúúcu yā

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴Jesús miiⁿ tun'daa yā yeⁿé 'áamá saⁿa 'lííⁿ 'áamá espíritu yeⁿé yááⁿnguiinūuⁿ chi diíⁿ chi ngueé ngii ngaⁿa sa. Ní taachí nan'daa espíritu yeⁿé yááⁿnguiinūuⁿ saⁿa 'díí'mí miiⁿ, ní caⁿa sa. Níicú 'iiⁿyāñ s'eeⁿ n'diichí yā chuū ní chéⁿé yiinú yā yeⁿé. ¹⁵Náⁿa 'iiⁿyāñ ní caⁿa yā: Sáⁿa 'cūū ní nitun'dáa sa espíritu yeⁿé yááⁿnguiinūuⁿ cáávā poder yeⁿé Beelzebú chi Satanás chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿé espíritus yeⁿé yááⁿnguiinūuⁿ.

¹⁶Tanáⁿa yā ní neⁿe n'diichineeⁿ yā Jesús ní ngiica yā Jesús chi diíⁿ yā 'áamá señaⁿl yeⁿé na va'ai cheeti nguivi chi cuuvi n'diichí yā. ¹⁷Jesús déénu yā chi nacádíínuuⁿ 'iiⁿyāñ s'eeⁿ ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāñ s'eeⁿ: 'Áámá gobernador chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿé yáⁿaa naachi vée 'uuví partido yā chi nguⁿu 'aamá yā ndúúcu táámá yā, tuu'mi ní ngueé cuuvi 'naaⁿ tiempo chi 'iiⁿntyéⁿé yā. 'Tiicá ntúúⁿ naachi 'áamá familia yā ndúúti chi n'deéee nadacadíínuuⁿ yā chi

véé partido yeⁿe familia miiⁿ nguee^s cuuvi nduuvidaamá yā. ¹⁸“Tíicá ntúuⁿ nduuti chi yááⁿn'guiinūuⁿ 'cuuⁿ'maⁿ sa ndúucū maaⁿ sa, itáácā canee naachi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa? Caaⁿ'máⁿ ní 'úú: ¿De^ē cáavā chi ngaⁿ'a ndís^{tii} chi caavā yááⁿ'guiinūuⁿ chi duuchi Beelzebú chi Satanás itun'daá espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ? ¹⁹Nduuti chi 'úú idivií espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ cáavā Beelzebú, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ ndúucū ní ní ¿du'ū poder itun'daá yā espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ? Chiiⁿ chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ chi ndúucū ní n'giⁿ'í yā chi nguee^s 'tíicā chi ngaⁿ'a ní. ²⁰Ndúuti chi cáavā poder yeⁿ'é Ndyuūs 'úú itun'daá espíritus yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní cuaacu níⁿnyuⁿ chi naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā nndaā nanááⁿ ndís^{tii}.

²¹Taachí saⁿ'ā dítiiⁿ diiⁿ cuidado sa ná vaacu sa ndúucū íngaatu, tuu'mi ní na vaacu sa canéé seguro.

²²Taachí ndaa táámá saⁿ'ā chí véé fuerzas yeⁿe sa ní ichée sa nduuucú yā ní idivií sa tanducuéⁿ'é íngaatu yeⁿ'é yā chi ngii cheetinúuⁿ yā yeⁿe va'āi miiⁿ tuu'mi ní diiⁿ sa repartir íngaatu s'eeⁿ ndúucū compañeros yeⁿ'é sa.

²³'Iiⁿyāⁿ chi nguee^s canée yā lado yeⁿ'é, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní canée yā contra yeⁿ'é. 'Iiⁿyāⁿ chi nguee^s daama diiⁿ cosechar nduuucú tuu'mi ní diiⁿ yā tan'dúucā chi ingéē tanducuéⁿ'é cosecha.

**Espíritu yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ chi
inguéecuneé na saⁿ'ā**
(Mt. 12.43-45)

²⁴Caⁿa de Jesús: Taachí espíritu yeⁿe yááⁿ'guiinūuⁿ nacan'daa

na 'áámá saⁿ'ā, cachiica na yáⁿ'āa cuuⁿ'maⁿ naachi nguee^s ch'eetinee 'iiⁿyāⁿ ní in'nuūuⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunuuⁿ ní nguee^s ndaācā. Tuu'mi espíritu miiⁿ nadicádiínuuⁿ ní ngaⁿ'a: Nanguéecuneé na vaacu naachi chiicá. ²⁵Taachí ndaa na vaacu miiⁿ ndaācā chi saⁿ'ā miiⁿ tan'dúucā 'áámá va'ai chi 'āā déevé n'dai ndúucū nducuéⁿ e na lugar yeⁿ'é. ²⁶Tuu'mi ní espíritu miiⁿ cueⁿ'e ní in'nuūuⁿ tá ndeēchē espíritus chi cunncáā ca chí cuuví maāaⁿ. Ní ndaā espíritus ní ch'eetinée na saⁿ'ā miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa ngiī ca ní cunncáā ca canéé sá nguee^s ti cuááⁿ vmnaaⁿ.

**Véé vaadí yeenú yeⁿe 'iiⁿyāⁿ
chi i'téénu yā Ndyuūs**

²⁷Taachí Jesúus ngaⁿ'a yā dendú'u cūuⁿ 'áámá n'daataá 'caī yuudu tá nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: De^ē chúúcā n'dai n'daataá chi ch'iindiyáaⁿ ní ní ntaavi tá n'diī.

²⁸Jesúus ní caⁿ'a yā: N'daacā ca yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi n'giindiveⁿ yā nduuudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní i'téénu yā nduuudu miiⁿ.

**'Iiⁿyāⁿ chi nguee^s n'daāca yā ngiica yā
'áámá señal**

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹Taachí nduuvidaama 'iiⁿyāⁿ ndúucū Jesúus, Jesúus tucá'a yā caⁿ'a yā nduuudu miiⁿ: 'Iiⁿyāⁿ chi véé yā ngúuví 'cūu nééné cúnchheeⁿ yā. In'nuúuⁿ yā señales naati nguee^s ndaācā táámá señal caati dámaāaⁿ snaaⁿ yā señal chi diiⁿ Ndyuūs ndúucū profeta Jonás tiempo chi 'āā chó'ōo. ³⁰Tan'dúucā Ndyuūs diiⁿ yā señal ndúucū profeta Jonás

yeⁿe 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿ Nínive, 'tiicá ntuūⁿ Saⁿā chi Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado yeⁿe señal tiempo 'cū. ³¹Taachi ndaa nguivi yeⁿe juicio chi Ndyuūs caaⁿmáⁿ yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ, n'daataá reina chi tiempo chi chóōo ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ tá yeⁿe lado yeⁿe sur chi caⁿa ta ní nducueeⁿ tá contra yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿnguivi. Ní tāⁿā miiⁿ ní diiⁿ tá condenar 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿnguivi caati táⁿā miiⁿ yaⁿāi n'dai ngiica tá chi neⁿe tá ch'iindivee tá yeⁿe vaadī deenu yeⁿe rey Salomón. Maaⁿ ní 'muuⁿ canéé 'áamá yā chi ch'eeté ca vaadi deenu yeⁿe yā nguéé ti rey Salomón. ³²'iiⁿyāⁿ chi ch'eetinéé na yáāⁿ Nínive ndii cuááⁿ vmaaⁿ nducueeⁿ yā ní caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿ caati 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Nínive ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā cáávā nduudu yeⁿe Ndyuūs chi caⁿa profeta Jonás miiⁿ. 'Tíicá caⁿá yā diíⁿ yā nguivi chi Jesús caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. 'Caandiveeⁿ ní. 'Múuⁿ ní véeé 'áamá saⁿā chi ch'eeté ca sa nguéé ti profeta Jonás.

'Áamá ejemplo chi tan'dúúcā 'áamá ddeeve yeⁿe cuerpo yeⁿe yú
(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³Caⁿa Jesús: Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéé cunuuⁿ n'dé'eí yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguéé ndúú i'nuuⁿ ra yā maaⁿ 'aama caja naati s'nuuⁿ yā na 'áamá mesa ní 'iiⁿyāⁿ chí cundaa yā ní snaaⁿ yā ddeeve miiⁿ. ³⁴Ndúútináaⁿ yú chiiⁿ chí tan'dúúcā 'aama lámpara yeⁿe cuerpo yeⁿe yú. Taachí n'daí nduutináaⁿ ní 'tiicá ntúú

n'daí cuerpo yeⁿé ní ní inaaⁿ chí ddeeve. Naati taachí nguee n'daacā nduutináaⁿ ní tan'dúúcā lámparas chí ngueé ngiichi ní 'tiicá ntúúⁿ cuerpo yeⁿé ní cunee ná maāiⁿ. ³⁵N'diichi ní, cundeé ní cuidado nduutináaⁿ ní chí ddeeve yeⁿé cuerpo yeⁿé ní chí ngueé canee ní na maāiⁿ. ³⁶'Tiicá ntúúⁿ inaaⁿ n'dááca ní ní ngueé maāiⁿ naachi canee ní nduuti chi candéé ní cuidado nduutináaⁿ ní. Ní véeé ddeeve nanáaⁿ ní tan'dúúcā 'áamá lámpara ngiichi ní naáⁿ ní chí ddeeve yeⁿé.

Jesús ngaⁿa nuuⁿndi yeⁿe maestros yeⁿé ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu cāⁿa yā chuū, 'áamá saⁿā fariseo ndaa sá nanááⁿ Jesús ní dícuítu sa Jesús chí ché'e yā ndúúcū sa. Ní cueⁿe yā ndúúcū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní cheeté yā na mesa. ³⁸Taachí ndaa tiempo chi che'e yā ní saⁿa fariseo miiⁿ n'diichi sa chi ngueé naāⁿnū Jesús ta'á yā, (tan'dúúcā costumbre yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel) tuu'mi ní cueⁿé yiinu sa. ³⁹Ní Señor Jesús caⁿa yā chii yā saⁿa fariseo: Díí ndúúcū tanáⁿá saⁿā fariseos inadéévé ní cuááⁿ daami vaso ndúúcū cu'u chi tan'dúúcā cuerpo yeⁿé ní naati cuááⁿ cheetí chi tan'dúúcā staava yeⁿé ní ndiituú ndúúcū vaadī 'caa'va ndúúcū dendú'ü chi nguee n'daacā. ⁴⁰Ndís'tii chi cheechi tiíⁿ ní, 'záá ngueé deenú ní chi Ndyuūs din'dái yā 'iiⁿyāⁿ ndúúcū staava yeⁿé yā ndúúcū cuerpo yeⁿé yā, ní neⁿé yā 'iiⁿyāⁿ chi nadéevé cuerpo yeⁿé yā ndúúcū staava yeⁿé yā ndúúcū taanduvéé chí vee cheeti

cuerpo yeⁿ'é yā? ⁴¹Ndís'tii canéé chi ca'á ní limosnas yeⁿ'é ní ndúúcū nuu^rmaⁿ staava yeⁿ'é ní caati chuū ní cosa chi n'daācā.

⁴²D'e chúúcā ya'āī yeⁿ'e ndís'tii 'iiⁿ'yāⁿ fariseos caati nadicádíínuuⁿ ní chi n'daāca ní chi diíⁿ ní chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs ti ca'a ní Ndyuūs décima chi ndiichi parte yeⁿ'e nducuéⁿ'ē cosecha yeⁿ'e ní chi yiivií ndúúcū 'iicudaáⁿ ndúúcū tanducuéⁿ'ē yaātā ngaiyáā. Nguéé vée vaadi neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu ní ndíí nguéé diíⁿ ní dendu'ū chi cuacu. Canéé chi diíⁿ ní tanducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs ní dinéⁿ'e ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní ca'á ní décima dendu'ū.

⁴³D'e chúúcā ya'āī yeⁿ'e ndís'tii chí neⁿ'e ní 'cueeté ní na sillá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū sinagogas. Ní ndís'tii neⁿ'é ní chi 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā saludar ndís'tii taachi snéé ní na yúúní.

⁴⁴D'e chúúcā ya'āī yeⁿ'e ndís'tii chi ngi^rcueeⁿ ní ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos. Ndís'tii ngaⁿ'a ní chi n'daacā idííⁿ ní ní nguéé n'daacā idííⁿ ní. Ndís'tii ní tan'dúúcā 'áamá yáinyáⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé inaaⁿ yā ní nguéé déénu yā yeⁿ'ē ní chiicá yā vmnááⁿ yeⁿ'e yáinyáⁿ, 'tiicá ní.

⁴⁵Tuu'mi ní nan'gueecútaⁿ'a 'áamá abogado, chi maestros yeⁿ'e ley. N'dií, Maestro, taachi ngaⁿ'a ní chuū, ídiíⁿ ní chí induuvi tásaⁿ 'nū.

⁴⁶Naati Jesús caⁿ'a yā: D'e chúúcā ya'āī ntúúⁿ yeⁿ'e ndís'tii, abogados, maestros yeⁿ'e ley. Ndís'tii idííⁿ ní n'deee cá leyes chí cheechi cá ní nga'a ní tan'dúúcā chi cheedí chi saⁿ'ā nguéé cuuvi candéé sa. Ní ndís'tii ní ndii mar 'áamá ta'a ní

ní nguéé ituu'ví ní chéédí miiⁿ. Ní nguéé diíⁿ ní, ní nguéé nginnee ní 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴⁷D'e chúúcā ya'āī yeⁿ'e ndís'tii chi nadin'dái ní yaīnyāⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā profetas chi 'āā candéé yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs tiempo chi 'āā chόōo. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é ní ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ch'iiⁿ'nuⁿ yā saⁿ'ā profetas. ⁴⁸Cuaacu níⁿnyuⁿ chí ndís'tii ní n'gi^riⁿ ní chi yeenú ní yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ní ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ti cuacu níⁿnyuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e ní ch'iiⁿ'nuⁿ yā saⁿ'ā profetas ní maaⁿ ní ndís'tii idin'dái ní yaīnyāⁿ yeⁿ'e profetas.

⁴⁹Ní cáávā chuū ní cáávā chi Ndyuūs deenú yā tanducuéⁿ'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā 'tíicā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcū apóstoles ní náⁿ'a yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní tanáⁿ'a yā can'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ ní diíⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'geenú yā ngii.

⁵⁰Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā castigar 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ snéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā ch'iiⁿ'nuⁿ yā profetas ndíí tiempo taachi Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí.

⁵¹Ní ndii tiempo taachi ch'iiⁿ'nuⁿ yā Abel ní chingéé yuuúⁿ yeⁿ'e sa, ndíí taachi ch'iiⁿ'nuⁿ yā Zacarías miiⁿ naavtaⁿ'ā yeⁿ'é nátai ndúúcū yeⁿ'é yaacu templo. Chuū ní ngaⁿ'á ngií ndís'tii, caati Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā castigar 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ snee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cáávā yuuúⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵²D'e chúúcā ya'āī yeⁿ'e ndís'tii chi 'cueeⁿ ní ley ní nguéé ca'cueeⁿ ní chi cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ vaadi deenu yeⁿ'é Ndyuūs, ní nguéé diíⁿ ní tan'dúúcā chi deenu ní chi canéé chi diíⁿ ní.

⁵³Taachí Jesús ch'iinu ca^{n'a} yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros ye^{n'e} ley ndúucū 'ii^{n'yān} fariseos nduuvi taáⁿ yā ye^{n'e} Jesús ní tucá'a yā itiinguunéeⁿ yā n'deeee n'dái ní ca^{n'a} a yā chii yā Jesús.

⁵⁴Ní n'diichineeⁿ yā Jesús ndúucū nduudu ye^{n'e} yā. Ní canéé nguéé cuuvi yā Jesús miiⁿ chi cucávā nduudu ye^{n'e} yā ní Jesús cást'a'a yā vaanicadíñuuⁿ ye^{n'e} yā ní ca^{n'a} a yā nduudu chi nguéé cuuvi. Ní 'íicú cuuvi caa^{n'má} yā nuuⁿndi ye^{n'é} Jesús.

Levadura ye^{n'é} 'ii^{n'yān} fariseos

12 Tuu'mi ní neené 'yaaⁿ 'ii^{n'yān} nduuvidaama yā chi tá tii n'deeee 'ii^{n'yān} miiⁿ chingúúⁿndai yā 'aamá yā taamá yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tucá'a yā ca^{n'a} a yā chii yā discípulos ye^{n'e} yā: Diíⁿ ní cuidado ye^{n'e} chi ca'cueeⁿ 'ii^{n'yān} fariseos ti tan'dúucā levadura ye^{n'e} pan. Nguéé diiⁿ n'daaca yā ye^{n'e} chi ngi'cueeⁿ yā. ²Ti nguéé dē^e vee chi nin'díí naaⁿ chi nguéé cuuvi nángua^a naaⁿ. Ní nguéé 'aamá dendú'ū chi cánúuⁿ n'de'eí chi nguéé cuuvi cadíñuuⁿ yā. ³Tiicá ntúuⁿ dendu'u chí nga^{n'a} a n'de'eí ndís'tii, tuu'mi ní 'ii^{n'yān} ní 'caandiveéⁿ yā. Ní chíⁿ chí ndís'tii nga^{n'a} a ní ndúucū 'ii^{n'yān} cheeti va'āí tuu'mi ní 'ii^{n'yān} caa^{n'ma} yā cuuvi yā nducyáacá 'ii^{n'yān} ndíí na yaacū ye^{n'e} va'āí.

Du'ū di'va'a yú

(Mt. 10.28-31)

⁴Ca^{n'a} a Jesús: Ndís'tii chi n'dai nduucú, 'úú nga^{n'a} ngií ndís'tii chi nguéé 'va'á ní 'ii^{n'yān} chí 'caa^{n'nu} yā cuerpo ye^{n'e} 'ii^{n'yān}, ti 'āá ntéé cuuvi diíⁿ yā cosa chi nguéé n'daacā ca

ti chuū. ⁵'Úú ní cuuví ndís'tii du'ū chi diíⁿ 'va'á ní: Ndís'tii ní 'va'á ní Ndyuūs chi taachí 'āá n'díí 'ii^{n'yān}, Ndyuūs cuuví diíⁿ yā 'caanuúⁿ yā 'ii^{n'yān} infierno. 'Túúcā nga^{n'a} ngií ndís'tii 'ii^{n'yān} miiⁿ chí di'va'a ní.

⁶¿'Áá nguéé in'diicuí yā na 'uūvī 'yáyadá cáavā 'uūvī taaⁿ tuūmí? Ndyuūs ní nguéé ngiinaáⁿ yā mar 'áamá 'yáyadá. ⁷Níicú ndíí nducyaaca yuūdū tiiⁿ ndís'tii ndii díúché ndúucū Ndyuūs. Cáavā chuū nguéé 'va'á ndís'tii. ¿'Áá nguéé ya'ai ca chíⁿve ndís'tii nguéé ti 'aama 'yáyadá?

Ye^{n'e} 'ii^{n'yān} chi i'teenú yā Cristo ní nga^{n'a} yā ye^{n'e} chuū nanááⁿ 'ii^{n'yān}
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Ca^{n'a} a Jesús: 'Úú nga^{n'a} ngií ndís'tii chi nducyaaca 'ii^{n'yān} chí nga^{n'a} a yā chi ye^{n'é} 'úú nguuaⁿ 'ii^{n'yān} 'tiicá ntúuⁿ 'úú Sa^{n'a} chi Daiya Ndyuūs caa^{n'má} nanááⁿ ángeles ye^{n'é} Ndyuūs chi 'ii^{n'yān} s'eeⁿ ní ye^{n'e} 'úú. ⁹Nducyaca 'ii^{n'yān} chí nguéé nga^{n'a} yā chi ye^{n'é} 'úú nguuaⁿ 'ii^{n'yān} 'tiicá ntúuⁿ 'úú Sá^{n'a} chi Daiya Ndyuūs caa^{n'má} nanááⁿ ángeles ye^{n'é} Ndyuūs chi 'ii^{n'yān} s'eeⁿ ní nguéé ye^{n'e} 'úú.

¹⁰Nducyáacá 'ii^{n'yān} chí ca^{n'a} a yā nduudu taaⁿ chi nguéé n'daacā chi contra ye^{n'e} Espíritu N'dai ye^{n'é} Ndyuūs, Ndyuūs nguéé nadach'eeecú yā ye^{n'e} yā. Ndíí nguéé ndúuⁿ iⁿye^{n'dí} 'cūū, ndíí nguéé ndúuⁿ tāamá iⁿye^{n'dí} chi cuchií.

¹¹Taachí 'ii^{n'yān} ndéé yā ndís'tii na yaacū sinagogas nanááⁿ 'ii^{n'ntyé}n'é

ndúúcū jueces, nguéé nadicádínuuⁿ nī dē'ē chí nan'gueecútaⁿa nī o dē'ē chí caaⁿmaⁿ nī. ¹²Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cuuvi ndís'tiī hora míí' nūuⁿ dē'ē chí caaⁿmaⁿ nī.

**Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'ē
peligro yeⁿ'ē vaadí 'cuiica**

¹³'Áámá saⁿ'ā caⁿa sa ngii sa Jesús: N'díi, Maestro, cuuví nī 'diinú chi ntée sa vaadí n'gua'aá yeⁿ'ē chiidá 'nū cuuvi yeⁿ'ē.

¹⁴Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā saⁿ'ā: N'dii, sáⁿ'ā, ¿du'ú s'neenⁿ 'úú vmnaanⁿ yeⁿ'ē n'dii tan'dúúcā juez chi nca'aá chi cuuvi yeⁿ'é nī yeⁿ'ē 'taa chi vée yeⁿ'ē chiidá nī?

¹⁵'Úú ní ngaⁿ'á ngií nducyáácá ndís'tii: Cuin'diichí nī ní cundéé ní cuidado yeⁿ'e chi neⁿ'é nī yeⁿ'e vaadi 'cuiica caati 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ndaaaca yā vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ cávā chi vée n'deee n'dái yeⁿ'e yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chiī yā ejemplo 'cūū 'iiⁿ'yāⁿ: 'Áámá saⁿ'ā 'cuiica vée yáⁿ'aa yeⁿ'ē sa chi neené n'deee chiinu sa. ¹⁷Sáⁿ'ā miiⁿ ní nadicádínuuⁿ sa ní caⁿ'ā sa: ¿Táácā diíⁿ ti nguéé cuescomate ch'eeete naachi nadidaamá cosecha yeⁿ'é? ¹⁸Ní caⁿa sa: 'Túúcā diíⁿ. Cúndeevé cuescomate yeⁿ'é ní ñdiiⁿ taama chi ch'eeeté ca ní miiⁿ nadaamá tanducuéⁿ'ē cosecha yeⁿ'é ndúúcū dendú'ū yeⁿ'é. ¹⁹Tuu'mi ní caaⁿmáⁿ māaⁿ cuuví alma yeⁿ'é. Dii alma yeⁿ'é d'e chíúcā n'dai dii. Nééné n'deee vee yeⁿ'ē di chi nguáín'dai chí 'náá' n'dai cuchéé. Maaⁿ ní ntaavi'tuunúuⁿ cuchéé, cu'u, ní cuuvi yéenú. ²⁰Naatí Ndyuūs caⁿa yā chii yā saⁿ'ā: Díí saⁿ'ā chi cheechi tiiⁿ di. Maaⁿnguiinú 'cūū

caⁿa di 'cuúvī di. Ní chííⁿ chí nnguaín'dai di chi vaadí 'cuiica yeⁿ'ē di, ¿du'ú cuuvi yeⁿ'ē? ²¹Ní Jesús ngaⁿ'a yā: 'Tíícā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguain'dai yā chi vée yeⁿ'e maáⁿ yā cávā maaⁿ yā naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé vée yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs.

**Ndyuūs idííⁿ yā cuidado nducyaaca
'iiⁿ'yāⁿ chí daiyá yā**
(Mt. 6.25-34)

²²Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Cávā chuū chí ngaⁿ'á ngií ndís'tii. Nguéé nadicádiinuuⁿ nī yeⁿ'e vida yeⁿ'e maaⁿ nī yeⁿ'ē chí nge'e ní cávā vida yeⁿ'e ní ndii nguee ndúú cávā catecaí nī yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'é nī. ²³Vida ní ya'ai ca chí'vē nguéé ti chi nge'e nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chí'vē nguéé ti catecaí nī. ²⁴Nadicádínuuⁿ nī yeⁿ'e 'yaadā chí nguuvi tī cuervos. 'Yaada s'eeⁿ ní nguéé ngiínu tī ndaata; ndíí ngueé ndúú ingii cosecha yeⁿ'é tī chi che'e ti; ndíí ngueé ndúú vée ra vaacú tī chí nguain'dai tī; ndíí ngueé ndúú cuescomates yeⁿ'e tī. Ní Ndyuūs nga'a yā chi nge'e tī. ¿Áá yaⁿ'ai ca chii'vē ndís'tii nguéé tī 'yaada s'eeⁿ? ²⁵¿Du'ú 'áámá chíee ndís'tii cuuví cundeeé ní cuidado ní n'deee n'dái nacadiinúuⁿ nī ní ntiinee nī maⁿa metro yeⁿ'ē chí yaacu nī? ²⁶Ndúúti chi nguee cuuvi diíⁿ nī chuū chi 'líⁿ ¿dē'ē cúúví chi indeé ní cuidado ní n'deee n'dái nadicadíinuuⁿ nī yeⁿ'e dendu'ū chi n'geete cā?

²⁷Cuin'diichí nī naandā táácā n'giita. Nguéé din'dái tíinúuⁿ, ndíí ngueé ndúú idin'dái hilo. 'Úú ngaⁿ'á ngií n'dís'tii ti rey Salomón canúuⁿ yā catecái yā chi n'deeveé n'dai yeⁿ'e rey ngueé neené

n'deevēé tan'dúúcā 'áamá naāndā s'eeⁿ. ²⁸Nduuti chi Ndyuūs nga'a yā catecai n'daacā naāndā chi maaⁿ ní snéé cueeti ní cavyaaⁿ ní nti'lí ní 'ii'yāⁿ 'neeⁿ yāⁿ a yā, n'deēe cá Ndyuūs tée yā ndís'tii ti Ndyuūs diiⁿ yā cuidado yeⁿe ndís'tii chi dúu'vii i'téenu ní Ndyuūs. ²⁹Ndís'tii ní nguéé in'núuⁿ ní chi che'e ní o cu'u ní. Nguéé nadicádiínuuⁿ ní yeⁿe ní 'cueetinéé 'diiⁿ ní. ³⁰Ti 'ii'yāⁿ chi nguéé yeⁿe ndaata Israel o judíos in'núuⁿ yā tanducuéⁿē dendu'ú 'cūu. Naati ndís'tii ni vée 'aama Chiidá ní chi 'āā déénu yā yeⁿe tanducuéⁿē dendu'ú chi necesidades yeⁿe ndís'tii. ³¹Vmnáaⁿ vmnaaⁿ ndís'tii ní cánéé chí in'núuⁿ ní Ndyuūs ní yeⁿe nducuéⁿē yeⁿe chi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā, ní 'íicú Ndyuūs tée yā ndís'tii tänducueⁿē déndu'ú.

Vaadi 'cuiica chi vée na va'ai cheeti nguuvi

(Mt. 6.19-21)

³²Caⁿa Jesú: Ndís'tii chi tan'dúúcā 'iiti cuuchiⁿ yeⁿe 'tiicá ní. Nguéé 'va'á ní ti Ndyuūs Chiida yú neⁿé yā tée yā ndís'tii dendu'ú yeⁿe naachí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā. ³³Cuin'díicui ní chi vée yeⁿe ní ní ca'á ní 'ii'yāⁿ chi nguéé vée yeⁿe yā. Diiⁿ n'daacá ní caati cuuvi yeⁿé ní vaadí 'cuiica yeⁿé va'ai cheeti nguuvi naachi 'ii'yāⁿ duuucu nguéé cuuvi cundaa yā, ndii nguee nduu íyéevē cuuvi dí'tuuví tī. ³⁴Caati naachi canéé vaadí 'cuiica yeⁿé ní, miiⁿ canee staava yeⁿé ní chí nadicadiinúuⁿ ní yeⁿe nducuéⁿē.

Canéé chi candeé ní cuidado yeⁿe nducuéⁿē

³⁵'Cueetinee chiichi n'daacā ndúúcū catecai ní. Cueechiichi

ní paño cheeti ní 'íicú candee ní lámparas yeⁿe ní chí ngiichi. ³⁶'Cueetinéé ndís'tii tan'dúúcā 'áamá saⁿā chí snéé ngiinu sa chí ndaa patrón yeⁿē sa naachi n'giindivaacú 'ii'yāⁿ. Ní maaⁿ nda'ai sa cheendi va'āi ní taachi ndaa yā chi d'cueecu yā tuu'mí nūuⁿ nn'guaāⁿ sa yeⁿe yā. ³⁷Dé'ē chúúcā n'dai mozos chi diiⁿ mandado ní taachi ndaa Señor miiⁿ ní ndaaca yā mozos chí sduuchí yā. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿá ngií ndís'tii chi Señor miiⁿ ní cueechiichi n'daacá yā paño cheeti yā. Ní Señor miiⁿ ní diiⁿ yā chi mozos 'cueete sa na mesa. Tuu'mi ní Señor miiⁿ 'cuíi yā cu'u che'e mozos. ³⁸'Áará chi Señor miiⁿ ndaa yā maⁿa yaaaⁿ o taachi 'āā cuéé chideeve nguivi ní ndaacá yā mozos chí sduuchi sa. Dé'ē chúúcā n'dai mozos ti sduuchí yā. ³⁹Ndís'tii ní cadíínuuⁿ ní chuū. Ndúúti chi 'ii'yāⁿ vaacu déénu yā de'ē hora chí ndaa chí duuucu, cuaacu nííⁿnyúⁿ 'cueetí sduuchí yā ní nguéé 'cuaaⁿ yā chí duuucu na vaacú yā. ⁴⁰'Tiicá ntúuⁿ ndís'tii 'cueetinéé yaáⁿ ní ti hora chi nguéé inacádiinuuⁿ ní 'úú chi Saⁿā chi Daiyá Dendyuūs ní ndaa taama vmméⁿē.

Yeⁿe mozo chi din'daacáa ndúúcū mozo chi nguee din'daacáa

(Mt. 24.45-51)

⁴¹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿa yā chii yā Jesú: N'dií, Señor, é'áá caⁿa ní ejemplo 'cūu caavā nús'u o caavā nducyaaca 'ii'yāⁿ?

⁴²Jesú miiⁿ ní caⁿa yā: ¿Du'ú dueño ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ chi s'neeⁿ yā vmnaaⁿ yeⁿē va'ai yeⁿe yā 'áamá mayordomo nduuti chi

nguee ca'a sa chi che'e mozos yeⁿ'é yā hora chi che'e sa? ⁴³Dē'ε chūcā n'dai mayordomo chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ taachí dueño miiⁿ ní ndaa yā ní nandaaca yā mayordomo chi diiⁿ sa tan'dúúcā chi neⁿ'e yā. ⁴⁴Cuaacu níiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tii chi dueño miiⁿ ní cu'néeⁿ yā mayordomo miiⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'é tanduvéé chi vee yeⁿ'e yā. ⁴⁵Ndúúti chi mayordomo miiⁿ nadicádiinuuⁿ sa na staava yeⁿ'e sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā nndaa yā tuu'mi ní tuca'a sa 'cueⁿ'e sa mozo ndúúcū n'daataá chi snéé caadi 'iiyū ní nge'e sa ní ngi'i sa ndúúcū amigos yeⁿ'e sa ní cuuvi sa. ⁴⁶Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní ndáa yā nguuevi chi mayordomo nguéé cānee ngíínu sa ní 'áamá hora chi nguéé déénu sa. Ní dueño miiⁿ ca'a yā castigo ch'eeete ca mayordomo miiⁿ tan'dúúcā chi Nduuūs ca'a yā castigo 'iiⁿyāⁿ chi nguéé i'téénu yā 'yā. ⁴⁷Mayordomo chi deenu sa chí neⁿ'e dueño yeⁿ'e sa naati nguéé véé yaaⁿ sa ndíí nguéé ndúú diiⁿ sa chi ngaⁿ'a dueño yeⁿ'e sa cuuvi sa castigado ndúúcū neené n'deee cuuví 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā. ⁴⁸Naati mayordomo chi nguéé déénu sa taacā neⁿ'e dueño yeⁿ'e sa chi diiⁿ sa, ní diiⁿ sa chi nguéé n'daacā chi cuuví sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcū 'téé nüuⁿ cuuví cueⁿ'é yā saⁿ'ā. 'Āā du'ú nüuⁿ saⁿ'ā chí n'deee nga'a dueño yeⁿ'e sa, dueño miiⁿ ní n'deee cá caaca yā cuenta yeⁿ'é chi diiⁿ sa. 'Iiⁿyāⁿ chi nga'a n'deee cá táamá yā, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ n'deee cá caaca yā cuenta yeⁿ'e chi diiⁿ taamá yā.

Véé 'áamá 'uūvī taaⁿ 'iiⁿyāⁿ cáávā
Jesús miiⁿ
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹'Úú Jesús ní ndaa chi cu'neéⁿ yaⁿ'ā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. De'ē ca neⁿ'é diiⁿ nduuti chí 'āā ngiichi. ⁵⁰Canéé chí 'úú 'cueenú cuuvi n'dee n'dái ní neⁿ'é chi 'cueenú cuuvi ndíí taachi 'āā cuuví cuaacu tanducuéⁿ'é. ⁵¹¿Áá nadicadíínuuⁿ ní chí 'úú ndaa chi ndeé vaadí 'diíⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tii chi nguéé cuaacu caati ndeé vaadí 'caa'va, ní 'iiⁿyāⁿ 'caa'vá yā ndúúcū táamá 'iiⁿyāⁿ. ⁵²Ndíí tiempo miiⁿ ndíí tiempo chi cuchii, nduuti chi nyuⁿu 'iiⁿyāⁿ na 'áamá va'āí ndúúcū vaadí 'caa'va 'cueetinée yā, 'iinu yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿ'é na 'uvi yā ní 'uvi yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿ'é ná 'iinu yā. ⁵³Saⁿ'ā chí véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcū daiya sa, 'ífcú daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcū chiidá sa. Ní 'áamá n'daataá nguéé cuuvi n'diichi tá daiya tá, 'ífcú daiya ntúuⁿ tá nguéé cuuvi n'diichi tá cheecu tá. Ní taⁿ'ā indá'a tá ní 'caa'vá yā ndúúcū dicuūnú ta, ní dicuūnú ta ní 'caa'vá yā ndúúcū táⁿ'ā indá'a tá.

Señales yeⁿ'e tiempo 'cūū
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴'Ticá ntúuⁿ ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iiⁿyāⁿ: Taachí ndís'tii inaaⁿ ní méeeⁿ chi íneeⁿ naachí ngiiya 'yāⁿ'ā, tuu'mi ní ngaⁿ'a ní chí 'cueenⁿ cuuví. Ní 'tífcá ngii. ⁵⁵Ní taachí ngéenú 'yúúné cuááⁿ ndiiyāⁿ ngaⁿ'a ní chí cuuvi yáaaⁿ 'iicu ní ngii. ⁵⁶Ndís'tii chí 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendi ní déénu ní taaca canéé nánguuuvi

ndúúcū na yaⁿ'á, taachi ndaā 'íí'nūuⁿ ni taachi cuuvi 'cueeⁿ cuuvi. ¿De^éé cùuví chí nguéé déénu ní yeⁿ'e señales chí inaaⁿ ní yeⁿ'e tiempo 'cūu?

Diiⁿnu yiiⁿnu di tun'dáá n'dai di
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi tāaⁿ yā yeⁿ'e di
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷Tuu'mi ní caⁿa Jesús: ¿De^éé cùuví chí nguéé indeé ndís'tii cuidado chee chi n'daācā chi diiⁿ ní? ⁵⁸Taachi caⁿa ní ndúúcū sáⁿ'á chi tāaⁿ ndúúcu ní nanááⁿ juez, n'diichí ní chi indee ní ndúúcū viⁱ cuaaⁿ cyúúní ní diiⁿ ní chi 'cueetinéé n'dááca ní ndúúcū viⁱ ni 'iicu nguéé caⁿa ní nanááⁿ juez. Ní juez miiⁿ nca'á yā ndís'tii ta'á policía, ní policía miiⁿ ní cu'nuuⁿ sá ndís'tii vácūu. ⁵⁹'Úu ngaⁿ'á ngii ndís'tii ti nguéé nan'dáa ní vácūu neⁿ'e chí nguéé 'cuiinu nadíí'vē tanducuéⁿ'e chi ndiicuí ní.

N'dáácā n'dai chi ndaacadaamí
ní yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e ní

13 Ndáa n'duuvi saⁿ'á nanááⁿ Jesús ní caⁿa sa chii sa Jesús tan'dúúcā chi diiⁿ gobernador Pilato. Ca'a yā orden chí ch'iíⁿnuⁿ sa n'dúúví 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa Galilea ní staⁿa yā yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiti chí 'aaⁿ 'nííⁿ'núⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí ca'a yā ofrenda yeⁿ'e Nduuüs. ²Jesús ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿Áá nadicádínuuⁿ ndís'tii chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa Galilea ch'eenu yā 'tíicā ti véé ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguéé ti tanáⁿ'á 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa Galilea? ³'Úu ngaⁿ'á ngii ndís'tii: Nguéé 'tíicā. Ndúúti

chi ndís'tii nguéé ndaacadaamí ní yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e ní, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tii 'cuūvi ntúuⁿ ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁴¿De^éé nadicádínuuⁿ ndís'tii yeⁿ'e ndu'u ndítiiⁿyu 'iinu 'iiⁿyāⁿ chi ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ sndaā nduūu torre na yáaⁿ Siloé vmnáaⁿ yā ní nducyaáacá yā ch'ií yā? ¿Áá nadicádínuuⁿ ndís'tii chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ véé ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguéé ti tanáⁿ'á yā chí snée yā na yáaⁿ Jerusalén? ⁵'Úu ní ngaⁿ'á ngii ndís'tii chí nguéé ndaacadaamí ní yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e ní, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tii 'cuūvi ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Ejemplo yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíidii yaaⁿ nguivi chí nguéé n'gui'i yeⁿ'e ⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūu: 'Áámá saⁿ'á ní catá'ái 'áámá yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíidii yaaⁿ nguivi yeⁿ'e sa naachi véé yáⁿ'aa cheeti chí 'chéeⁿ yeⁿ'e sa. Chóoo tiempo ní chí 'chéeⁿ yeⁿ'e sa in'nuuⁿ sa n'gui'i yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e sa ní nguéé ndaācā sa n'gui'i yeⁿ'e. ⁷Tuu'mi ní caⁿa sa chii sa 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa yeⁿ'e sa: 'Áá 'iinu nduuyū chí ichii ní nguéé indaāca n'gui'i na yáⁿ'á 'cūu. 'Caaca ní yáⁿ'á. ¿De^éé cuuvi chí yáⁿ'á di'vaachi na yáⁿ'aa naachi snée yáⁿ'á 'cūu? ⁸Naati saⁿ'á chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yaⁿ'á miiⁿ nán'gueecútaⁿ'á sa: N'dii, señor, 'áá canéé rá nduuyú 'cūu ní 'úu nadideevé yáⁿ'á yeⁿ'e ní ca'á taavi abono yeⁿ'e. ⁹Ní nduuti chí 'cuündi n'gui'i yeⁿ'e ní n'daacá. Nduuti chí nguéé, ní 'caaca ní.

Jesús diiⁿ yā chí nduuvā yeⁿ'e 'áámá n'daataá chí neené n'guutí ¹⁰Nguivi sábado chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ,

Jesús ngi'cueeⁿ yā na 'áamá yaācū sinagoga. ¹¹ Miiⁿ ní canéé 'áamá n'daataá chí 'āā ndítiiⁿ'yu 'iinu ndúuyū chí ndii n'guuti ta cáavā chi diiⁿ espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūuⁿ 'tíicā ndúucū ta. Ndíi mar 'áamá naaⁿ nguéé ngií ndaa cuaacú ta.

¹² Taachí Jesús n'diichí yā n'daata miiⁿ yaa'lví yā támⁿ'ā ní caⁿ'a yā chii yā támⁿ'ā: N'dií, n'daataá, c'áá neⁿ'e ní chi nduuvi cuaacú ní?

¹³ Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'daātā miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ ndaa cuaacu n'daataá mííⁿ ní n'daataá mííⁿ ní ngaⁿ'a yā: Dē'ē chúúcā ch'eete Ndyuūs. ¹⁴ Iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e yaacu sinagoga nduuvi taáⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní diyicú yā n'daataá mííⁿ nguovi chi 'iiⁿ'yāⁿ ntaavi'tuunúuⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ: Jaāⁿ nguuví nūuⁿ canee chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ ní nguovi s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi chí yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní cuuvi diiⁿ yiicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, naati nguéé cuuvi diiⁿ yā 'tíicā nguovi chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Jesús nan'gueecútaⁿa yā yeⁿ'e sa: Ndís'tii saⁿ'ā 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí ní, c'áá nguéé in'daatí ndís'tii 'iti yeⁿ'e ní naachi snéé 'iiⁿ'yu tí ní ngeⁿ'e ní nga'a ní nuūⁿníⁿ 'iti nguovi chi ntaavi'tuunúuⁿ ní?

¹⁶ N'daataa 'cūu ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Abraham. Āā ndítiiⁿ'yu 'iinu ndúuyū ncachiichí yááⁿ'n'guiinūuⁿ támⁿ'ā. c'Áá nguéé canee chi n'daatií támⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e ca'ai nguovi chi ntaavi'tuunúuⁿ ní?

¹⁷ Taachí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chuū, taanduvée yā chi taaⁿ yā yeⁿ'e yā ní 'cuináan' yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yááⁿ miiⁿya yeenú n'dai yā yeⁿ'e

tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí n'geete chí diiⁿ Jesús miiⁿ.

Ejemplo yeⁿ'ē nduuti yéⁿ'ē yíivē ntí'yāa

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Jesús caⁿ'a yā: ¿Dē'ē tan'dúucā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā? ¿Dē'ē nadídaamá nduūcū?

¹⁹ Tan'dúucā nduutií yeⁿ'ē yíivē ntí'yāa chí 'áamá saⁿ'ā ní sta'ā sa ní chiinū sa na yáⁿ'aa yeⁿ'e sa. Yaāta miiⁿ ní ch'iita tan'dúucā 'áamá yáⁿ'á ch'eete. Yáadá yeⁿ'ē nanguuvi din'dái tī 'deecé tī na díuⁿnē.

Ejemplo yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan

(Mt. 13.33)

²⁰ Jesús ní caⁿ'a ntíuūⁿ yā: ¿Dē'ē tan'dúucā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā? ²¹ Tan'dúucā 'aama tááⁿ levadura yeⁿ'e pan chí 'áamá n'daataá chistaⁿ'ā tá nguaaⁿ 'iinū medidas harina ndíi chí nan'guiita tanducuéⁿ'ē yaāchí yéⁿ'e.

Cheendi va'āi 'tuucuú

(Mt. 7.13-14; 21-23)

²² Taachi Jesús canúúⁿ yā yúúní chí cho'ó yā na yááⁿ Jerusalén cueⁿ'é yā tanáⁿ'ā yááⁿ n'geete ndúucū yááⁿ n'gaiyáá ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ²³ Tuu'mi ní 'áamá saⁿ'ā ndaa sa nanááⁿ yā ní ntiiinguuneeⁿ sa: N'dií, Señor, c'áá duu'lví 'iiⁿ'yāⁿ chí nnguaⁿ'ai yā? Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: ²⁴ Diíⁿ ní tanducuéⁿ'ē chí cuuvi ní chí cundaá ní cheendi va'āi 'tuucuú caati ngaⁿ'á ngií ndís'tii chí nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e yā cundaá yā cheendi va'āi 'tuucuú chí candéē naachi Ndyuūs nadanguaⁿ'ai

yā 'iiⁿ'yāⁿ naati nguéé cuuvi
 diíⁿ yā. ²⁵Taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e
 va'ai nducueeⁿ yā ní n'gaadí yā
 cheendi va'āi yeⁿ'e ndís'tiī, tuu'mi
 ní ndís'tiī snee ní cuaaⁿ chuva'āi.
 Ní d'i'cueecú ní cheendi va'āi ní
 caaⁿmáⁿ ní: Señor, Señor, nn'guaáⁿ
 ní yeⁿ'e nū. 'Liⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai ní
 nan'gueecutaⁿa yā: Nguéé in'diichí
 ndís'tiī ndii nguēe deenú tīi ndiicá
 ní. ²⁶Aará chí ndís'tiī ni tucá'a
 ní caaⁿmaⁿ ní 'Tíicá: Che'é 'nū ní
 chi'i 'nū ndúucu ní taachi n'diī ní
 chi'cueeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ na yúúní yeⁿ'e
 yāⁿ vaacú 'nū. ²⁷'Liⁿ'yāⁿ yeⁿ'e
 va'ai miiⁿ ní caaⁿmaⁿ yā cuuvi
 yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ngaⁿá ngií
 ndís'tiī ti nguéé in'diichí ndís'tiī
 ndíí nguéé deenú tií ndiica ní.
 Cueevii ní yeⁿ'e nducyaaca ndís'tiī
 ti nguéé n'daáca idíiⁿ ní. ²⁸Cuaacu
 chi ndís'tiī snaaⁿ ní chiida yú s'eeⁿ
 Abraham, ndúucū Isaac, ndúucū
 Jacob, ndúucū nducyaaca profetas
 chi ndii cuáaⁿ vñmnaaⁿ snée yā
 naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ.
 Ní ndís'tiī ní 'cueetinée ní cuáaⁿ
 chuva'āi. Miiⁿ ní cueecú ní ní che'é
 ní 'diiⁿ'yúⁿ ní. ²⁹'Liⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chii yā
 yeⁿ'e nducuéen'e cuaaⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí
 'cū ní ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs.
 Chii yā ndíí cuaaⁿ na ican'dáa 'yáⁿā,
 ndii cuaaⁿ na ngiiya 'yáⁿā, ndíí
 cuaaⁿ 'níⁿnúⁿ, ndíí cuaaⁿ ndiiya, ní
 'cueeté yā na mesa yeⁿ'e banquete
 naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā.
³⁰Tuu'mi ní náⁿā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'geeté
 chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā maaⁿ na
 iⁿ'yeeⁿdí 'cū ní cuuvi ndiicuuⁿ cá
 yā naachi snéé Ndyuūs ní naⁿa
 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicuuⁿ cá maaⁿ na
 iⁿ'yeeⁿdí 'cū ní cuuvi n'geeté yā
 naachi snéé Ndyuūs.

Jesús cheecú yā cáavā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e
 yáaⁿ Jerusalén
 (Mt. 23.37-39)

³¹Nguuví 'cuú nūuⁿ 'áámá chéé
 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndáa yā nanááⁿ
 Jesús ní caⁿa yā: N'diī, Jesús, cueⁿ'e
 ní ti rey Herodes neⁿ'e yā 'caaⁿnúⁿ
 yā n'dii.

³²Naati Jesús caⁿa yā chii yā
 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cunaⁿá ní nanááⁿ rey
 miiⁿ ní caaⁿmaⁿ ní cuuvi ní: N'diī
 rey, tan'dúucā 'yuūnéé, 'tiicá ní.
 Cuin'diichí ní, Jesús miiⁿ ngaⁿá yā
 'túúca: 'Úú itun'daá espíritu yeⁿ'e
 yááⁿnguiinuuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní diíⁿ
 chi nduūvā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ maaⁿnguivi
 ndúucū cavyaaⁿ, tuu'mi ní 'cuiiu
 ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e damáiⁿ. 'Tíicá canee
 chi diiⁿ ná 'iínⁿnguivi. ³³Naati 'úú
 ní canéé chi caacá cuaaⁿ cyúúní ní
 diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e maaⁿ ndúucū
 cavyaaⁿ ndúucū damáiⁿ, caati
 nguéé canéé chí 'cuuvi 'áámá saⁿá
 profeta ch'eete chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ
 yeⁿ'e Ndyuūs 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ
 Jerusalén ti na yáāⁿ Jerusalén chi
 'caaⁿnúⁿ yā saⁿá profetas.

³⁴Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ
 yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén: Ndís'tiī chi
 'muuⁿ ngíⁿnuⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ profetas
 ní ngíituú ní 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs
 dicho'ó yā chi ndee yā nduudu
 yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿa yā: Neené
 n'deée cuuvi neⁿ'e nadaamá daiyá
 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ Jerusalén miiⁿ tan'dúucā
 'áámá tú'u nadaamá tī daiya tī
 mááⁿ ngéechi tī, ní nguéé 'cuú ní.
³⁵'Túúca caⁿa yā: N'diichí ndís'tiī.
 Vaacú ní cu'neéⁿ maáaⁿ. Ní ngaⁿá
 ngií ndís'tiī chi 'āā ntéé snaaⁿ ní 'úú
 ndíí ndáá tiempo chi caaⁿmaⁿ ní
 yeⁿ'e: De'e chúúca n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chí

cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor
'iivú Ndyuūs ti 'iiⁿyāⁿ yeⁿé Ndyuūs.

**Jesús diíⁿ yā chi nduūvā
yeⁿe 'áamá saⁿā**

14 Áamá sábado, nguubi
chi ntaavi'túunuu 'iiⁿyāⁿ,
Jesús sndaa yā ní cheⁿe yā 'áamá
va'ai yeⁿe 'áamá saⁿā fariseo chi
ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní tanáⁿā saⁿā
fariseos canee ngiinu sa Jesús de^ē
chi caⁿā yā chi diiⁿ yā. ²Tuu'mi ní
ndaá nanááⁿ Jesús 'áamá saⁿā chí
ngiitā ní ndiituú núú'máⁿ ch'eete
sa. ³Jesús caⁿā yā chii yā maestros
yeⁿe ley ndúúcū saⁿā fariseos: ⁴Á
'cuaaⁿ ley miiⁿ chí cuuví diiⁿ chi
nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ nguubi chí
ntaavi'tuunúúⁿ yā?

⁴Saⁿā s'eeⁿ ní 'diiⁿ 'diiⁿ ch'eetinee
sa ní nguéé nan'gueecutaⁿa sa.
Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a saⁿā
chi ndiituú ní diiⁿ yā chi nduūvā
yeⁿe saⁿā miiⁿ. Ni yaa'vi yā saⁿā
chi cunaⁿa sa. ⁵Cuayiivi ní Jesús
yaa'vi yā saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa yā: ⁶¿Chee
ndís'tii ndúúti chi 'áamá burro o
'áamá itiindu yeⁿe ní cun'dáá nuúⁿ tī
na 'áamá viini ní nguéé tuu'mí nūuⁿ
ntun'dáa ní 'itti 'áará chí nguubi chi
ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ?

⁶Saⁿā s'eeⁿ nguéé chií
nan'gueecútaⁿa sa cucáávā nduudu
chi ngaⁿa yā.

**'Liⁿyāⁿ chi invitado yā naachi
n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ**

⁷Taachí Jesús n'diichí yā tááca
diiⁿ 'iiⁿyāⁿ chi invitados chi ndeeve
yā sillā yeⁿe mesa chi lugar chí
n'daacā ca, tuu'mi ní caⁿa yā 'áamá
ejemplo chi 'tee nguee dááma
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā invitados.

⁸Ngaⁿa yā 'tíicā. Taachi 'áamá
'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā invitar dii naachí
n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ nguéé 'cuündi
di na sillā vmnááⁿ vmnaaⁿ caati
cuubi ndaa támá 'iiⁿyāⁿ invitado
chi ch'eeté yā nguéé ti dii. Ní sillā
miiⁿ ní caava 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. ⁹Ní
taachí ndaa 'iiⁿyāⁿ chi ch'eete ca yā,
tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā invitar
di ndaa yā nanááⁿ di ní caaⁿmáⁿ yā
cuubi yā dii: Cu'neeⁿ di lugar 'cūū
yeⁿe 'iiⁿyāⁿ 'cūū. Tuu'mi ní cuuví
'cuinááⁿ di ní 'cuündi di na sillā
n'díi naaⁿ n'giinu. ¹⁰Taachí 'iiⁿyāⁿ
diiⁿ yā invitar dii caⁿa di 'cuündi di
na sillā n'díi naaⁿ n'giinu. Ní taachi
ndaá nanááⁿ dii 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā
invitar dii, tuu'mi ní caaⁿmáⁿ yā
cuubi yā dii: Díi sáⁿā chi n'dai
nduucú, caaca dí cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Ní
'āā n'daacā cuubi yeⁿé di nanááⁿ
'iiⁿyāⁿ chi veeté yā na mesa. ¹¹'Liⁿyāⁿ
chi dich'eeté maáⁿ yā támá 'iiⁿyāⁿ
ní diiⁿ yā chi ndiicuuⁿ yā. Ní 'iiⁿyāⁿ
chi maaⁿ yā diiⁿ chi ndiicuuⁿ yā
támá 'iiⁿyāⁿ ní diiⁿ yā chi ch'eeté
yā.

¹²Tuu'mi ní Jesús ngaⁿá yā ngii yā
saⁿā chi diiⁿ invitar 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Dii
taachí in'nuuⁿ di chí che'e nguaiⁿ di
o chi che'e ngufinū di, nguéé 'cuai
di 'iiⁿyāⁿ chi n'dai ndúúcu di, ndíi
nguéé ndúú 'iiⁿyāⁿ yeⁿé di, ndíi nguéé
ndúú 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āi yeⁿé
di chi 'cuífica yā caati 'iiⁿyāⁿ s'uunⁿ ní
diiⁿ ntúuⁿ yā invitar dii chi che'e
di nduucú yā. 'Tíicā ní nadíi've yā
diiⁿ cáávā chi ca'a di chi che'e yā.
¹³Naatí taachi idin'dái di 'aama
comida n'dai, 'cuai dí 'iiⁿyāⁿ chi
ndaachí snee yā, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ
chi nguéé ngii n'giicá yā, ndúúcū

chi ngaī yó'o, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenáāaⁿ. ¹⁴Ní caaⁿ'maⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿē di: De'e chúúcā n'dai di. Ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé nteé yā dii. Naati Ndyuūs nadíí've yā dii taachí ndaa nguubi chi 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai nduuchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā.

Ejemplo yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi che'e yā cena chi ch'eeete

¹⁵Taachi 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chi vée yā na mesa miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, caⁿa yā chii yā Jesús: De'e chúúcā n'dai chi caⁿa yā che'e yā pan naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā ejemplo cūū: 'Áamá saⁿā caⁿa sa chi din'dái yā 'áamá chi che'e nguiinū 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ní idiiⁿ sa invitar n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷Ní taachi 'āā chaa che'e nguiinú yā dicho'o yā 'áamá mozo chi caⁿa sa cuuvi sa 'iiⁿ'yāⁿ chi ndii yā invitado: Cuchíi nī. 'Āā vée tanducuéⁿē chí che'e nguiinu yú.

¹⁸Nducyaca yā ní tucá'a yā caⁿa yā 'tíicá: Ch'eeetinúuⁿ ní yeⁿē. Ní 'áamá saⁿā ní caⁿa sa: Cáamá ch'iinū 'caí 'áamá finca ní cánée chí caⁿa n'diichí finca, chiiⁿ chi ch'eeetinúuⁿ ní yeⁿē. ¹⁹Táamá yā ní caⁿa yā: 'Caí nyuⁿu yáandā itiindu ní neⁿē diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu tī. Ngiicá favor. Ch'eeetinúuⁿ ní yeⁿē. ²⁰Táamá yā ní caⁿa yā: Cáamá ch'iinu ch'iindivaacú chi chiiⁿ nguéé cuuvi caⁿā. ²¹Taachí ngueecunéé mozo, caⁿa sa chuū chii sa 'ivi sa. Tuu'mi ní 'ivi miiⁿ nduuvi taáⁿ yā ní caⁿa yā chii yā mozo miiⁿ: Cueⁿe di cuaaⁿ ní'vēe ndúúcū cuaaⁿ cyúúní yeⁿē yáaⁿ ní candée di 'iiⁿ'yāⁿ ndaachíi, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii ngiicá yā, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaī yó'o,

ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenáāaⁿ. ²²Sáⁿā mozo ní cueⁿē sa. Cuayiivi ní ndaā sa ní caⁿā sa chii sa 'ivi sa: N'dií, señor, 'āā diiⁿ tan'dúúcā chí ngaⁿa ní ní vée cá lugar chi 'cueéteé 'iiⁿ'yāⁿ na mesa. ²³Caⁿa señor miiⁿ chii yā saⁿā mozo miiⁿ: Cueⁿe di cuaaⁿ cyúúní n'geete ndúúcū yúúní chi vée chi neēeⁿ cuááⁿ 'diitū ní di'cuíitu di 'iiⁿ'yāⁿ chí chii yā na vaacú ní 'íicú cuuvi diitu na vaacú. ²⁴Ti 'úú ní ngaⁿá ngii ndís'tií chi mar 'áamá saⁿā chí diiⁿ invitar saⁿā vñnaaⁿ nguéé 'cuúⁿ ndáa sa che'e nguiinú sa nduucú na mesa yeⁿē.

'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿa yā ndúúcū Jesús canee chi 'cuéénu yā cuuvi

²⁵Cuayiivi mííⁿ nééné n'deee 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿe yā ndúúcū Jesús. Ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áamá ejemplo: ²⁶Ndúúti chi 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿe ca yā chiidá yā o cheecú yā o n'daataá yeⁿē yā o daiya yā o 'díínu yā o viⁿi yā o vida yeⁿē maáⁿ yā nguéé ti 'úú chi Jesús, nguéé cuuvi discípulo yeⁿē. ²⁷'Āā du'ú nūuⁿ chi caⁿa yā nduucú ní nguéé ndée yā cruz yeⁿē yā chi tan'dúúcā nducuéⁿē chí 'cueenu taavi yā cuuvi cucáávā 'úú nguéé cuuvi discípulo yeⁿē. ²⁸¿'Áá cheé nūuⁿ 'áamá ndís'tií taachí neⁿe ní din'dái ní 'áamá torre, ¿'áá nguéé n'geete ní ní idiuuché ní? ¿'Áá n'deēe diiⁿ ní gasto ndúúti chi tu'néé chí'vee yeⁿē ní chí 'cuiinu din'dái ní torre yeⁿē ní? ²⁹Ní nduuti chi cu'nuúⁿ ní cimientos yeⁿē torre ní cuayiivi nguéé cuuvi din'dái ní torre yeⁿē ní, tuu'mi ní nducyaca yā chi snaaⁿ yā 'cáiⁿnyúⁿneeⁿ yā ndís'tií. ³⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caaⁿ'maⁿ

yā: Sáⁿa 'cūū tucá'a sa din'dái sa ní nguéé ch'iinu d'i'cuiinú sa. ³¹Ní Jesús ngaⁿa yā 'tíficā: ¿Du'ú rey ndúúti chi canee chi diíⁿ yā caandaá ndúúcū táámá rey, 'áá nguéé n'giindi yā ndúúcū táámá saⁿa ní ididuuuché yā? Nduuti chi tunééⁿ ndiiucu mil soldados ní 'iicu ndúúcū chuú nūuⁿ cuuvi 'cuuⁿmaⁿ yā ndúúcū soldados chi ndiichi mil yeⁿé táámá rey. ³²Ní nduuti chi nguéé cuchée yā, taachi cuchií yā táámá rey ndúúcū soldados yeⁿé yā chi diíⁿ yā caandaá ní canéé yaⁿai ca yā miiⁿ tuu'mi ní rey miiⁿ dicho'ó yā 'iiⁿyaⁿ chi candéē nduudu miiⁿ. Ní 'iicu caaca yā taama rey chi 'cueetinéé 'diiⁿ yā. Ní nguéé diíⁿ yā caandaá ndúúcū rey yeⁿé yā. ³³Tiicá ntúūn. 'Áá cheé nūuⁿ ndís'tiī nduuti chi nguéé cu'nee ní tanducuéⁿé chi vée yeⁿé ní, nguéé cuuví cuuvi ndís'tiī discípulos yeⁿé.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿé yiima chi nguéé n'daācā sabor yeⁿé
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Jesús ngaⁿa yā: Yiima ní n'dai. Nduuti chí nguéé n'daācā sabor yeⁿé, ¿de'é ca'ā sabor yeⁿé? ³⁵Nguéé dichíí'vē, ndii nguee cáavā yáⁿaa, ndii nguee ndúú naachi vée abono, caati canangée yā yiima miiⁿ. 'Iiⁿyaⁿ chi vée veé yā, 'caandiveéⁿ yā yeⁿé.

Ejemplo yeⁿé 'íítí cuūchí chi nindai

15 Nducyáacá saⁿá chí ínn'guee sa yeⁿé yáⁿaa ndúúcū 'iiⁿyaⁿ nuuⁿndi ndaa yā nanááⁿ Jesús chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿé yā. ²Cáavā chuū 'iiⁿyaⁿ fariseos ndúúcū maestros chi ngi'cueeⁿ ley ngaⁿa yā n'de'eí yā

nguááⁿ maáⁿ yā contra yeⁿé Jesús. 'Túúca ngaⁿá yā: Jesús miiⁿ n'gúuⁿ yā chí ndaa nanááⁿ yā 'iiⁿyaⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿé yā. Ní 'iiⁿyaⁿ miiⁿ ngé'e yā ndúúcū yā.

³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā 'aama chi 'téé nguéé daama ndúúcū 'iiⁿyaⁿ miiⁿ. ⁴Cheé ndís'tiī ndúúti chi vée 'áámá ciento 'iti cuūchí yeⁿé ní ní nduuti chí 'áámá chee 'iti s'uⁿ cuuví ndái tī, 'áá nguéé cu'nee ní ndu'u chí cuūⁿ ngéecú nditiiⁿyu cuuúⁿ tī na 'cuéétí? Ní caⁿá ní in'nuúⁿ ní 'iti chi nindáí mííⁿ ndíí taachí nndaacá ní 'iti miiⁿ. ⁵Ní taachí ndaaacá ní 'iti miiⁿ cun'duú ní 'iti ná 'diimi ní ní candéē ní 'iti cuūchí miiⁿ naachi canéé tanáⁿá 'iti cuūchí. Ní yeenú n'dai ní. ⁶Ní taachi nndaacá ní na vaacu ní, tuu'mi ní nadidaama ní 'iiⁿyaⁿ chi n'dai ndúúcu ní ndúúcū 'iiⁿyaⁿ na níj'nuuúⁿ na va'ai yeⁿé ní. Ní caaⁿmaⁿ ní cuuvi ní, 'iiⁿyaⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī cuuvi yeenú n'dai ní nduucú ní di'viicu yú ti 'áá n'daacá 'iti cuūchí yeⁿé chí nindáí. ⁷Tuu'mi ní Jesús ngaⁿá ntúúⁿ yā, 'úú ngaⁿá ngií ndís'tiī: 'Tíicá vée vaādī yeenú taavi na va'ai cheeti nguuvi yeⁿé 'áámá 'iiⁿyaⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿé yā ní ndaacadaami yā yeⁿé nuuⁿndi yeⁿé yā nguéé ti yeⁿé cuūⁿ ngéecú nditiiⁿyu cuuúⁿ 'iiⁿyaⁿ chí n'dai chi nguéé canee cuumi chi ndaacadaami yā yeⁿé nuuⁿndi yeⁿé yā.

Ejemplo yeⁿé 'áámá cáadí chí nindáí

⁸Ní caⁿa Jesús: Du'u 'áámá n'daataá chi vée ndiichi cáadí yeⁿé ta nduuti chi dindai tá 'áámá 'áá 'cuuⁿmiⁿ tá lámpara ní n'daaca tá va'āí, ní in'nuuⁿ tá ndúúcū cuidado

taanduvéé ndíí ndaācā ta tuūmī miin? ⁹Taachí ndaācā tá nadaama tá 'ii'nyān chi n'dai ndúúcu ta ndúúcū 'ii'nyān na nii'nuúñ va'ai ye"e ta ní ca"n'a tá: Cuuvi yeenú ní nduucú ní di'viicu yú ti 'āā ndaācā 'áamá cáadí ye"é chí chindái mii". ¹⁰'Úú nga"n'a ngií ndís'tií caati 'tiicá ntíúñ vée vaadí yeenú nguaan" ángeles ye"é Ndyuūs cucáavā 'áamá 'ii'nyān nuu"ndi chí nandaacadaamí yā ye"é nuu"ndi ye"e yā.

**Ejemplo ye"e sa"n'a n'gaiyáa
pródigo chi s'nee" sa chiida sa**

¹¹Jesús nga"n'a ntíúñ yā ejemplo cūú: 'Áamá sa"n'a vée 'uúvī daiya sa. ¹²Sa"n'a n'gaiyáa daiya sa chi 'lífí' ca miin" ca"n'a sá chii sá chiida sa: N'dii, chiidá, téé ní parte chi itunee" 'úú ye"e vaadí ngua'aá ye"e ní. Chiida sa ní naca"n'a yā ní nca'a yā sa"n'a chi parte ye"e sa. ¹³Nguéé chí 'naa", sa"n'a 'lífí' ca mii" ní nadidaamá sá tanducué"é déndu'ū ye"é sa. Ní cue"e ya"n'ai sa táamá país. Míí" ch'iinu dii" sa gastar tanducué"é ti dii" sa nducué"é chí nguee n'daacá. ¹⁴Ní taachi ch'iinu tuūmī ye"é sa tanducué"é chí ca'a chiida sa, ndaā 'áamá cuiicu ch'eete na país mii". Sá"n'a mii" ní ch'eenú n'dai sa chii caati nguee chí che'e sa. ¹⁵Sa"n'a mii" ní ndaā sa nanáán 'áamá 'ii'nyān ye"e país mii". Ní ca"n'a sa chi ne"e sa dii" sa ntii'nyu". 'Ii'nyān mii" ní ca"n'a yā chii yā sa"n'a mii" chi cue"e sa tan'dúúcā mozo ye"é yā ní dii" sa cuidado cuuchí s'ee" ye"é yā. ¹⁶Sa"n'a mii" ní nacádiinuu" sa chí ne"é sa che'e sa chi ye"é cuuchí s'ee" caati mar 'áamá 'ii'nyān nguee ca'a yā de'ē vee sa"n'a. ¹⁷Tuu'mi ní

n'gaācu sa ní ca"n'a sa nguaan" maa" sa: N'deee n'dái mozos ye"e chiidá chí nge'e yā pan ní neené n'deee chí nge'e yā vee, 'iicu 'muu" 'úú ní idií" ntii'nyu" ní ne"é 'cuūvi chí cuiicú. ¹⁸N'daa cá 'muu". Na'n'a n'diichí chiidá ní caa"má" cuuví 'ii'nyān: N'dii chiidá vée nuu"ndi ye"é nanáán Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguivi ní nanáán n'dii. ¹⁹Āā ntéé n'dai ca 'úú chí tunee" 'úú chí caa"má" ní chí daiya ní 'úú. Cu'neé" ní 'úú tan'dúúcā 'aama mozo ye"e ní. ²⁰Tuu'mi ní cuna"n'a sa ndaā sa nanáán chiidá sa. Taachi indái ca nndaa sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichí yā sa"n'a ní nnee ya'āi 'iinú yā sa"n'a. Chiida sa ní cue"e yā ngeenu yā naachi canéé sá ní tuma"n'a yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa. ²¹Daiya yā mii" ní ca"n'a sa chii sa chiida sa: N'dii, chiidá, vée nuu"ndi ye"é nanáán Ndyuūs chi canee na va'ai cheeti nguivi ndúúcū nanáán n'dii. ²²Āā n'téé n'dai ca 'úú chí itunee" 'úú chí caa"má" ní chí daiya ní 'úú. ²³Naati chiida sa míí" ní ca"n'a yā chii yā mozos ye"e yā: Dii mozos, maa" nch'etéet nüü tun'dáa di tíinüü" chí n'dai ca ní cu'nuú" di sa"n'a daiyá. Ní ca'a di chiinüta'aa cunuú" ta'ā sa ndúúcū ndaacuú chí cunuú" ca'ā sa. ²⁴Cué"e di canguai" di itiindu 'lífí' chí 'viicheé. Ní 'caa"nu" di 'iiti chí che'é 'nū. Ní dií" 'nū 'viicu. ²⁵Ti sá"n'a cūú daiyá cue"e sa ya"n'ai ní 'āā tan'dúúcā chí n'díí sá. Maa" ní navaacunée sa ní nduuchi sa. Ní tan'dúúcā chí níndái sá ní ndaācā sa. Ní 'ii'nyān s'ee" ní yeenú taavi yā ní dii" yā 'áamá 'viicu.

²⁵Ní sa"n'a daiyá yā chí vmnaa" canee sa cueeti. Ní taachí ndaā

níⁿnūⁿ sa ná va'ai, ch'iindiveeⁿ sa chí itiivi saⁿā flauta ní 'iiⁿyāⁿ nde'eí yā. ²⁶Tuu'mi ní saⁿā miiⁿ ní 'caí sa 'aama mozo ní itiinguuneeⁿ sa mozo miiⁿ de'ē chi vée. ²⁷Mozo miiⁿ ní caⁿā sa chii sa 'iiⁿyāⁿ: 'Aā ndáā 'díinu ni. Ní nguéé de'ē vee yeⁿē sa. Ní chiidá ní ní caⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā chí ch'ii itiindu 'lííⁿ chi 'viiche. ²⁸Saⁿā miiⁿ ní nduuvi taaⁿ sa. Nguéé 'cuuⁿ sa nnidaā sa va'āi. Tuu'mi ní chiida sa miiⁿ ní cun'dáa yā va'āi ní dí'cuítu yā daiya yā chí nuūⁿ ndaa sa va'āi. ²⁹Naati saⁿā miiⁿ ní nán'gueecútaⁿā sa yeⁿē chiida sa: 'Aā 'naaⁿ n'dái idichíí'vē 'úú n'dii, ní diíⁿ tanducuéⁿē chi ngaⁿa ní ní mar 'áamá vmnéⁿē nguéé tee ní mar 'áamá 'iti cuuchí 'lííⁿ chi 'caaⁿnúⁿ ní diíⁿ 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcū amigos yeⁿē. ³⁰Naatí taachi ndaā daiya ní sáⁿa 'cūū, 'níⁿnuúⁿ 'tuū'vī sa tanducuéⁿē chí vaadi n'guáⁿaa yeⁿē sa ndúúcū n'daataa s'eeⁿ chi vée saⁿā s'eeⁿ yeⁿē. Ní ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ ní chi mozos ch'iiⁿnúⁿ yā itiindu 'lííⁿ chi 'viicheé chi che'e sa. ³¹Tuu'mi ní chiida sa miiⁿ caⁿa yā chii yā saⁿā: Díí, daiyá, 'áamá canee di nduucú ní tanducuéⁿē dendu'ū chí yeⁿē ní yeⁿē di. ³²Canéé chí diíⁿ yú 'viicu ti saⁿā 'diinu di chi 'úú nacadiinú chi tan'duucá chi 'aā n'díi sa ní nduuchí sa. 'Aā nindáa sa na vaacu yú ní maaⁿ ní ndaācā yú saⁿā.

Ejemplo yeⁿe 'áamá patrón
chi nguéé n'daācā diíⁿ yā
ndúúcū mozos yeⁿē yā

16 Jesú斯 ní caⁿa ntúuⁿ yā
chii yā discípulos yeⁿē yā:
'Áamá dueño 'cuiica s'nééⁿ 'áamá

mayordomo yeⁿē yáⁿāa yeⁿē yā. Náⁿā mozos ndaa sa nanááⁿ dueño ní tun'dáá nuuⁿndi sa yeⁿē mayordomo miiⁿ ní ngaⁿā sa de'ē chí diíⁿ mayordomo chi ngueeⁿdaācā ndúúcū dendu'ū chí yeⁿē dueño. ²Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní yaa'vi yā mayordomo yeⁿē yáⁿāa ní caⁿa yā chii yā sáⁿā: N'dii, ¿de'ē 'túúcā n'giindiveeⁿ yeⁿē ní? Teé ní cuenta 'úú yeⁿē ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ ní tí 'āā ntéé cuuví ní mayordomo. ³Saⁿā mayordomo yeⁿē yáⁿāa miiⁿ nadicádfiunuⁿ sa 'túúcā: ¿Taacá diíⁿ maaⁿ caati dueño yeⁿē yáⁿāa ndivíi yā 'úú yeⁿē chi mayordomo 'úú yeⁿē ntiiⁿnyuⁿ? Nguéé ditíinu 'úú chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi n'gii ní nduuti chi caacá limosnas, 'cuinaáⁿ. ⁴'Aā deenú de'ē chi diíⁿ ní taachi 'āā ntéé ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē mayordomo tuu'mi ní amigos yeⁿē 'cuaáⁿ yā 'úú na vaacu yā. ⁵Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ yaa'vi sa nducyáacá 'iiⁿyāⁿ chí cán'díicu yā yeⁿē dueño yeⁿē yáⁿāa yeⁿē yā ní caⁿa sa chii sa 'iiⁿyāⁿ vrnááⁿ vmnaaⁿ: ¿'Aā n'deéee cán'díicu di yeⁿē dueño? ⁶Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: 'Úú can'diicú 'áamá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ ní caⁿa sa saⁿā: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūⁿ yeⁿē di. Cuundi dí ní n'hee nguūⁿ di 'uūvī ngueeu ndiichí toneles aceite. ⁷Ch'iinu maaⁿ ní caⁿa sa chii sa taama saⁿā: Díí, ¿'Aā n'deéee cán'díicu di? Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: 'Úú can'diicú 'áamá ciento maquilas yeⁿē trigo. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ caⁿa sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūⁿ yeⁿē di ní 'neeⁿ ngūⁿ di cuuūⁿ ngueecú maquilas. ⁸Tuu'mi ní dueño miiⁿ tuumicádiinuuⁿ yā

yeⁿē mayordomo chi nguéé n'daacā ní chuuné listo sa ndúucū asuntos yeⁿē sa. Ní dueño míⁱn caⁿa yā chii yā saⁿā: Tiempo miiⁿ sáⁿā chi snéé iⁿyee^dí 'cūū nguéé n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúucū asuntos yeⁿē sa ndúucū vaadī 'cuiica chi vée iⁿyee^dí 'cūū nguéé ti iⁿyāⁿ chi diíⁿ yā chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿe yā chi snéé yā na dēeve.

⁹Cáavā chuū 'úú ní ngaⁿá ngií ndís'tii: Ndúucū vicios yeⁿē vaadi 'cuiica chi vée iⁿyee^dí 'cūū diíⁿ ní n'daacā ndúucū iⁿyāⁿ ti vée amigos yeⁿē ní caati taachi 'cuūvi ní iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nnee ní ní ngaⁿá yā: N'dai ndís'tii c'áá cuuvi ndaa ní na va'ai cheeti nguivi 'tíicā?

¹⁰Iiⁿyāⁿ chi n'daacā idííⁿ yā ndúucū cosas chi lííⁿ 'tiicá ntúūⁿ n'daacā idííⁿ yā ndúucū cosas chi n'deee n'dái ní n'geete. ¹¹Nduuti chi ndís'tii nguéé n'daacā idííⁿ ní ndúucū tuūmī chi vée iⁿyee^dí 'cūū, ḡdu'ú iⁿyāⁿ cuuvi teé yā ndís'tii ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē Ndyuūs chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē vaadi 'cuiica chi vée chi yeⁿē Ndyuūs. ¹²Ndúuti chi ndís'tii nguuee n'daacā idííⁿ ní ndúucū dendu'ū chi vée yeⁿē taamá yā, ḡdu'ú iⁿyāⁿ téé yā chi vée yeⁿē ní?

¹³Mar 'áámá saⁿā nguéé cuuvi diiⁿ sa mandados yeⁿē 'uūvī 'iiví sa; ti neⁿē ca sa 'aama yā nguéé ti taama yā, o n'daacā ca diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē 'aama yā nguéé ti taama yā. Ndís'tii ní nguéé cuuvi dichí'i vē Ndyuūs nduuti chi neⁿē ca ní vaadī 'cuiica chi vée iⁿyee^dí 'cūū.

¹⁴Iiⁿyāⁿ fariseos n'giindiveéⁿ ntúūⁿ yā dendu'ū chi 'túucā ngaⁿa Jesús miiⁿ ní iⁿyāⁿ s'eeⁿ dinéⁿe n'dai yā tuūmī ní yaa'vi neeⁿ yā

Jesús. ¹⁵Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā iⁿyāⁿ fariseos: Ndís'tii ní nadicádiinuuⁿ ní chi ndís'tii ní iⁿyāⁿ n'dai ndís'tii nanááⁿ saⁿā iⁿyee^dí 'cūū naati Ndyuūs ní n'diichí yā staava yeⁿē ndís'tii. Chííⁿ chí iⁿyāⁿ nadicádiinuuⁿ yā chí ch'eete ca, chiiⁿ chi Ndyuūs diíⁿ yā cuenta chi nguéé dē'ē vee.

Jesús ngaⁿa yā chí ley ní n'daācā

¹⁶Ley yeⁿē Moisés ndúucū chííⁿ chí chi'cueeⁿ profetas canee nanááⁿ ndís'tii ndíí taachi ndaā Juan chi cheedínuūⁿ níⁿ na iⁿyee^dí 'cūū. Ndíí tiemps miiⁿ iⁿyāⁿ caⁿa yā nduudú n'dai chí ngai yeⁿē naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā ní nducyáacá iⁿyāⁿ neⁿe yā cu'téenu yā nduudu miiⁿ.

¹⁷Ngíⁿii ca chí 'cuiīnu nanguuvi ndúucū na yáⁿāa nguéé ti 'cuiīnū 'áámá letra lííⁿ yeⁿē ley.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿē divorcio

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸Āā du'ú nūuⁿ sáⁿā chí cū'neeⁿ sa n'daataá yeⁿē sa ní 'caandivaacu sá ndúucū taama tá diiⁿ nuuⁿ ndí sa. Sáⁿā chi cunee sá ndúucū n'daataá chi s'neeⁿ tá isaⁿā yeⁿē tá 'āā dinuuⁿndí ntúūⁿ sa.

Yeⁿē sáⁿā 'cuiica ndúucū saⁿā chi nguivi Lázaro

¹⁹Caⁿa Jesús: Tiempo chi chóōo canéé 'áámá saⁿā 'cuiica chí 'nuuⁿ sa catecai n'dai sa ní diiⁿ sá 'viicu. Ní nge'e sa cosas chi n'dai nguivi nguivi. ²⁰Canéé ntúūⁿ 'áámá saⁿā chi nguivi sa Lázaro chí ngiica limosnas. Ní diituú n'duu'vi núú'máⁿ cheete sa. Ní vee sa cheendi va'āī

yeⁿ'é saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ. ²¹Saⁿ'ā miiⁿ
ní neⁿ'e sa che'e sa cosas chi ingéé
yeⁿ'e mesa yeⁿ'e saⁿ'a 'cuiicá miiⁿ.
Ndaā 'yaānā s'eeⁿ naachi vée sa
ní yaā'vi née tī naachí yaā'vi yeⁿ'e
Lázaro miiⁿ. ²²Cuayiivi miiⁿ ní
ch'ii Lázaro. Ángeles yeⁿ'e Nduūs
candéé yā Lázaro naachi canéé
chiida yú Abraham na lugar paraíso
chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dái. Ch'ii ntúūⁿ
saⁿ'a 'cuiica miiⁿ ní ch'iichi yā saⁿ'ā.
²³Taachi sáⁿ'ā 'cuiica miiⁿ ch'eenu
sa chii na infierno n'diichi sa
cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ ní n'diichi sa chiida
yú Abraham ndúúcū Lázaro miiⁿ.
²⁴Tuu'mi ní 'caī saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ:
N'dií, chiidá Abraham, inneé ya'ai
'iinú ní 'úú, ní dichó'o ní Lázaro
chi di'caandá yā tií nduuti táā
nguuaⁿ nuūⁿníⁿ ní cun'duú yā na
ch'iiyá ní di'caanda ch'iiyá ti neené
n'geenú ngii ná nguuchi yaⁿ'ā 'cúú.
²⁵Abraham miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā
saⁿ'ā: Díí, daiyá, n'gaacú di tí taachí
canee dí iⁿ'yeēⁿdí miiⁿ ch'iiindí ndii
n'deee n'dái chi n'daācā yeⁿ'é di.
Lázaro miiⁿ nguéé vee yeⁿ'é sa naati
maaⁿ ní 'muuⁿ ní vée 'viich'ēetíñuuⁿ
yeⁿ'é sa ní díí ní 'cuéenú dí cuuvi
miiⁿ. ²⁶Mííⁿ vée 'áámá yíiví yáⁿ'aa
chi neene ch'eeete nguuaⁿ nús'uu
ndúúcū ndís'tii. 'Liⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e
yā chó'o yā ndii 'muuⁿ ndíí naachi
snéé ndís'tii nguéé cíuví diíⁿ yā.
Ndíí nguéé ndúú 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā
taa nguéé cuuvi cho'o yā ní ndaá
yā naachi snéé 'nū. ²⁷Tuu'mi ní
saⁿ'ā 'cuiica míⁿ ngaⁿ'ā sa: N'dií,
chiidá Abraham, idí'cuítú n'dií
chí dichó'o ní Lázaro iⁿ'yeēⁿdí ndii
vaacu chiidá, ²⁸ti vée nyuⁿ'u 'diinú
chi saⁿ'ā miiⁿ ní Lázaro cuuvi sa
'diinú chi nguéé ndaa yā lugar 'cūú

chí 'cueenu yā cuuvi. ²⁹Abraham
miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a:
Canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Nduūs
naachi canee nguūⁿ yeⁿ'e Moisés
miiⁿ ndúúcū profetas ní cuuvi yā
'iiⁿ'yāⁿ chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ. ³⁰Tuu'mi ní saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ
ní caⁿ'a sa: N'dií, chiidá Abraham,
nguéé n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e yā.
Ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áā n'dii
caⁿ'a yā nanáán 'diinú, tuu'mi ní
'caandiveéⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní
ndaacadaamí yā yeⁿ'é nuuⁿndi chi
diíⁿ yā. ³¹Abraham miiⁿ ní caⁿ'a
yā chii yā saⁿ'a 'cuiica: Ndúúti chi
nguéé cu'téénu yā chi canéé nguūⁿ
na libro yeⁿ'é Nduūs yeⁿ'e Moisés
ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ profetas ndíí cuááⁿ
vmnaaⁿ, nguéé cu'téénu ntúuⁿ yā
yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú chi cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ 'áará chí 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú ncuéeⁿ yā
yeⁿ'e nguuaⁿ tinaⁿ'ā.

Jesús ngi'cueeⁿ yā chi nguéé canee
chi diíⁿ yú nuuⁿndi

(Mt. 18.6-7; 21-22; Mr. 9.42)

17 Jesús caⁿ'a yā chii yā
discípulos yeⁿ'e yā: Cuaacu
ní'nyúⁿ chi vée de'e cáávā chí
diíⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndi yā naati
de'e chúúcā ya'ai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí
diíⁿ yā chi taama 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndi
yā. ²N'daacá ca chí cuuvi 'túúcā
ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. 'Liⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
caáchiichí yā 'áámá tuuu yúúdú chí
inguúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na daandu 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ
ní 'caanuu yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ naachi
yáānūⁿ yeⁿ'é nuuⁿni'yáⁿ'ā ní nguéé
cuuvi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi taama
da'cayáā idinuuⁿndi yā.

³Cundéé ndís'tii cuidado. Ndúúti
'diinú ní dinuuⁿndi sa contra yeⁿ'e
'aama ní, yaa'vi neéⁿ ní saⁿ'ā. Ndúúti

chi ndaacadaami sa yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē sa nadich'eeecú nī yeⁿ'ē sa.
4Áárá chí ndeēchē cuuvi idinuuⁿndí sa contra yeⁿe nī 'áámá nguivi ní ndeēchē cuuvi ndaa sa nanááⁿ ndís'tii nī caaⁿmaⁿ sa cuuvi sá ndís'tii: Ndaacadaāmí yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē, tuu'mi ní nadich'eeecu nī yeⁿ'ē sa.

Poder yeⁿ'ē vaadi i'teenu

5Apóstoles caⁿa yā chii yā Señor Jesús: N'diī, Señor, diíⁿ nī chi nús'uu cuuvi cu'téenu cá 'nū.

6Tuu'mi Jesús caⁿa yā chii yā apóstoles: Ndúútí chi ndís'tii duu'vi i'téenu nī, tuu'mi ní vaadi i'teenu yeⁿ'ē nī ní tan'dúúcā 'áámá nduuuti yeⁿ'ē yiivē ntíⁿyaá. Ní cuuvi caaⁿmaⁿ nī 'tíficā ndúúcū yáⁿ'á: Díí yáⁿ'á cuvii dí 'muuⁿ ní cueⁿe di ná nuuⁿniⁿyáⁿ'á. Ní 'caandiveeⁿ yáⁿ'á miiⁿ yeⁿe dii.

Yeⁿ'e táacā cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Ndyuūs 'iivu yú

7Ngaⁿa Jesús: Du'u ndís'tii ndúútí chi vee 'áámá mozo chi di'cuündú 'iiti o diiⁿ sa cuidado 'iiti cuūchī yeⁿe nī taachi ngueecunée sa yeⁿe campo miiⁿ, ɬ'áá hora míⁿ nūuⁿ caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā?: Cho'o di 'cuündí di na mesa. **8**¿'Áá ngueé vmañáⁿ vmañaⁿ caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī mozo miiⁿ 'tíficā?: N'nuuⁿ di chi che'e nguiinu yú. Ní 'cuiinduⁿ di yeⁿ'ē na mesa, 'cuiⁿ di ní 'úú cu'ú che'e. 'Cuiinu che'e 'cuiinu cu'ú tuu'mi ní dii cuuvi che'e di cu'u di. **9**¿'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo miiⁿ ti diiⁿ sa mandados chi caⁿa patrón yeⁿ'ē sa? Nguéé diíⁿ yā 'tíficā. **10**'Tiicá ntúúⁿ, ndís'tii, taachí

'cuiinu diíⁿ nī tanducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'á Ndyuūs ndís'tii, tuu'mi ní caaⁿmaⁿ nī 'tiicā: Ndyuūs, nús'uu ní mozos yeⁿ'e nī naati nús'uu ní diíⁿ 'nū dámaāaⁿ chi canee chi diíⁿ 'nū.

Jesús idííⁿ yā chi nduūvā yeⁿe ndiichi 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e caⁿāi lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿ'e yā

11Taachí Jesús miiⁿ canúuⁿ yā yúúní chí cueⁿe yā na yáāⁿ Jerusalén, cho'o yā naavtaⁿ'á yeⁿ'e na 'uvvī yáⁿ'aa chi Samaria ndúúcū Galilea. **12**Ní taachí Jesús sndaas yā 'áámá yáāⁿ 'lííⁿ snéé ndiichi saⁿ'á chí induuti yuūtē yeⁿ'ē sa chi ndii sa caⁿai lepra. Ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'éétíndii yaⁿ'ai sa. **13**Ní 'cái sa: N'diī, 'iivú Jesús, nnéé yaⁿ'ai 'iinu ní nús'uu.

14Taachí Jesús n'diichi yā saⁿ'á s'eeⁿ, tuu'mi ní yaa'vi yā: Ndís'tii, cueⁿe nī ní 'cuuⁿmiⁿ nī nanááⁿ chiiduú s'eeⁿ. Ch'íínu caⁿa Jesús ndúúdú cūu saⁿ'á s'eeⁿ ní nduuvá yeⁿ'e sa. **15**Tuu'mí 'áámá chéé saⁿ'á s'eeⁿ taachí n'diichi yā chi 'āā nduuvá yeⁿ'e yā, ngueecunée yā ní cheⁿe yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní caⁿa yuudu yā: De'ē chúúcā ch'ëete Ndyuūs. **16**Ní chiintiⁿyā yā nanááⁿ Jesús ní chi snaaⁿ na yáⁿ'aa, ní ca'a yā gracias 'iiⁿyāⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'aa Samaria. **17**Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: ¿'Áá nguee ndiichi saⁿ'á chí nduūvā yeⁿ'ē sa? Ta nuuⁿ sa, ɬtii snéé sa?

18¿'Áá nguee táámá yā chí canéé chi caaⁿmaⁿ yā chi ch'ëete Dendyuūs? Dámaāⁿ saⁿ'ā miiⁿ chi canuuⁿ yúúní chi ca'a sa gracias.

19Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā saⁿ'ā chi ngiīta miiⁿ: Nducueeⁿ dí.

Cúnaⁿ'ā di. 'Āā nanduuva yeⁿ'ē di caati i'téenu nī.

Yeⁿ'e taaca Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ
yā

(Mt. 24.23-28, 36-41)

20Taachí 'iiⁿyāⁿ fariseos intíinguúneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿Tií cua'a ndáá naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā? Jesús miiⁿ ní nan'gueecútaⁿ'a yā: Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nguéé ndaa tan'dúúcā 'áamá manera chi ndís'tii cunee ngiinú nī yeⁿ'ē. **21**Ní nguéé ndúú 'iiⁿyāⁿ caaⁿ'maⁿ ra yā 'tíicā: 'Muuⁿ canee o miiⁿ canee ti Ndyuūs 'āā ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nguaanⁿ ndís'tii.

22Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Tiempo miiⁿ ndaa nguivi taachi ndís'tii neⁿ'e ní snaaⁿ ní taachi canéé Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs, naati nguéé snaaⁿ ní saⁿ'ā miiⁿ. **23**Ní 'iiⁿyāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā nduudu yaadi ndís'tii: 'Muuⁿ canéé Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs, o miiⁿ canee sa. Nguéé caⁿ'a ní ndíí nguéé ndúú can'dáa ní 'iiⁿyāⁿ cuayiivi. **24**Tan'dúúcā chi inaaⁿ yú chí ngéⁿ'é 'cuai maaⁿ ncheeté nūuⁿ nguiyā, 'tiicá ntúúⁿ cuuvi taachi 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaa nguivi miiⁿ. **25**Naati vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs ní neené 'cueenú cuuvi. Ní 'iiⁿyāⁿ chi maaⁿ snéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū diíⁿ yā condenor 'úú. **26**Tan'dúúcā chi canee tiempo chi 'āā chó'ōo taachí canee saⁿ'ā Noé iⁿ'yééⁿdi 'cūū, 'tiicá ntúúⁿ cuuvi tiempo yeⁿ'ē Saⁿ'ā chi Daiyā Dendyuūs taachi ndaa sa. **27**Tiempo yeⁿ'e Noé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngéⁿ e yā ngi'i

yā ní n'gííndivaacu yā. Ní ca'a yā daiya yā chí n'giindivaacu ndii nguivi chi Noé sndaá yā na arca. Tuu'mi ní chee taaⁿ cuūvī ní chiiu iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū nuuⁿnīⁿ ní ch'ii nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. **28**'Tiicá ntúúⁿ chii tiempo chi 'āā chó'ōo taachi canee saⁿ'a Lot iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Liⁿyāⁿ s'eeⁿ nge'e yā ngi'i yā. Ngai yā ní n'diicui yā. Ní ngiinú yā ní idin'dái yā vaacu yā. **29**Taachi can'daa saⁿ'ā Lot miiⁿ ná yáaⁿ Sodoma chi cheeⁿ nguuchi yaⁿ'ā ndúúcū azufre chí tuuú chí ngiichi chí yeⁿ'e nanguuvi. Cáavā chuū ch'ii nducyaaca 'iiⁿyāⁿ na yáaⁿ miiⁿ. **30**'Tíicā cuuvi nguivi miiⁿ taachi 'úú Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaa taama vmnéⁿ'ée.

31Ní nguívī chi ndaá, taachí 'iiⁿyāⁿ chi snéé yā tifⁿ va'āī n'daacā ca chi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní nguéé nch'éeⁿ yā ní cuta'a yā dendl'ū chi véé yeⁿ'e yā cheetí va'āī. 'Tiicá ntúúⁿ 'iiⁿyāⁿ chi snéé yā cueeti n'daacā ca chi nguéé naⁿ'a yā nduvaacu yā. **32**Nan'gáácú ní tan'dúúcā chí ch'ii n'daataá yéⁿ'ē saⁿ'ā Lot. **33**'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e cá yā vida yeⁿ'e yā nguéé ti 'úú, dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chi dichíí've yā 'úú ní díndaí yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā cucáavā 'úú, ní nndaacá yā táámá vida yeⁿ'e yā.

34'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tii chi nguiinú miiⁿ 'uuvi yā chi ndiiti yā na 'áamá cama, 'aama yā ní ndaa naáⁿ ní taama yā ní canée yā. **35**Níícu naachi 'uuvi n'daataá daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní ndaa naáⁿ tá ní taama tá ní canee ta. **36**Naachí 'uūvi yā snéé yā cueeti, 'áamá yā ni ndaa naáⁿ yā, níícu taama yā ní canee yā.

³⁷Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū itinguuneéⁿ Jesús: Señor, ¿tií cuuví chuū? Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā yeⁿ'e tiempo miiⁿ: Naachi candiití cuerpo yeⁿ'e tináⁿā, miiⁿ ní nduuvidaamá luutí ní che'e tī, tuu'mi ní cuuví chuū.

Ejemplo yeⁿ'ē n'daataa nguá'āa
chi cueⁿ'e tá nanaaⁿ juez
ndúucū 'áamá asunto

18 Jesús caⁿ'a yā 'aama ejemplo chi 'tēé nguéé daama yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi caaⁿ'maⁿngua'ā yā cuéⁿ'e daāⁿmaⁿ nguéé ndúucū vaadí 'daan'di. ²Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ejemplo 'cūu: Canéé 'áamá juez na 'aama yáāⁿ chí nguéé 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndíí nguéé ndúu idiiⁿ rá yā respresar 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā asuntos yeⁿ'e yā. ³Canéé ntúūⁿ na yáāⁿ miiⁿ 'áamá n'daataa nguá'āa chi ndaa yā nguubi nguubi nanááⁿ juez miiⁿ ní ngiica tá justicia juez yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ ndúucu tá. ⁴Juez miiⁿ ní nguéé 'cuu' yā 'naaⁿ tiempo naati cuayiivi nadicádiinuⁿ yā: 'Árá chi nguéé 'va'a Dendyuūs ndíí nguéé ndúu idiiⁿ rá respasar 'iiⁿ'yāⁿ, ⁵naati n'daataa nguá'āa 'cūu néené ididíⁿ ta 'úu ní maaⁿ ní caⁿ'á diíⁿ n'daacā ndúucū tá chi 'āa ntéé candií tá dindú'u ta ti 'cuiiu paciencia yeⁿ'e.

⁶Naati Señor miiⁿ caⁿ'a yā: 'Caandiveéⁿ ní chi ngaⁿ'a juez chi nguéé n'daacā táácā idííⁿ yā. ⁷¿'Áá Ndyuūs nguee nnee ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ndeevee yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'maⁿngua'ā yā ndii nguubi ndíí n'gaaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā castigar 'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ndeevee yā? ⁸¿'Áá cuuvi 'naaⁿ Ndyuūs

chi cunnee yā 'iiⁿ'yāⁿ? Nguéé 'tíicā. ⁹Úu ní ngaⁿ'á ngií ndís'tií chi Ndyuūs maaⁿ nch'eeté nadanguáⁿai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Naati taachi 'úu chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaaá, 'áá nndaaca ntuúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūu?

Saⁿ'ā fariseo ndúucu saⁿ'ā
chí inn'guee yeⁿ'e yáⁿ'āa

⁹Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūu chi 'téé nguéé dáamá caava n'dúuví 'iiⁿ'yāⁿ chí idin'geeté maáⁿ yā ní nguéé diíⁿ yā respasar tanáⁿā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: ¹⁰Na 'úuví saⁿ'ā che'n'e sa yáacū templo chí caaⁿ'maⁿngua'ā sa. 'Aama sa ní saⁿ'ā fariseo, taama sa ní saⁿ'ā chí inn'guee yeⁿ'e yáⁿ'āa. ¹¹Saⁿ'ā fariseo chí ndii sa ní 'túicā caⁿ'angua'a sa: N'díí Señor, nteé gracias n'díí ti 'úu ní nguéé tan'dúucā tanáⁿā saⁿ'a 'cūu. 'Úu nguéé ididuucú, nguéé yáadíí'yā 'úu, nguéé caⁿ'á ndúucū taama n'daataá chi nguee n'daataá yeⁿ'e, nguéé idííⁿ tan'dúucā chí idííⁿ saⁿ'a 'cūu chí inn'guee sa yeⁿ'e yáⁿ'āa. ¹²Úu ní nguéé nga'diiⁿnúⁿ 'uuví cuuvi 'áamá ndeete taachi caaⁿ'maⁿngua'ā. 'Úu ní teé décima yeⁿ'e tanducuéⁿé chí véeⁿ yeⁿ'e chí lado yeⁿ'e Ndyuūs chiiⁿ chi tunéeⁿ Ndyuūs. ¹³Naati saⁿ'ā chí inn'guee yeⁿ'e yáⁿ'āa yaⁿ'ai canee sa ní nguéé neⁿ'e sa snaaⁿ sa nánguubi. Dámaāⁿ chí n'ge'e sa niiⁿnuⁿ sa ní ngaⁿ'a sa: N'díí Ndyuūs, ya'ai 'iinu ní 'úu, ti 'úu 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndí 'úu. ¹⁴Úu ngaⁿ'á ngií ndís'tií: Sáⁿ'a 'cūu cúnaⁿ'á sa ndavaacu sa ní Ndyuūs nadich'eecú yā nuuⁿndí yeⁿ'e sa. Saⁿ'ā fariseo miiⁿ nguéé 'tíicā. 'Áá du'ú nuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dich'eeté maāaⁿ, cuuví yā

ndicúū nanáá Ndyuūs. Ní 'ii'nyān chí nguéé dich'eeté maáñ yā 'ii'nyān, Ndyuūs dich'eeté yā 'ii'nyān miiñ.

Jesús idí'viicú yā da'cayāa

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15'Ii'nyān ní candee yā da'cayāa nanáá Jesús ní 'iicu Jesús tuu'ví yā da'cayāa. Taachí discípulos ye'n'e Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi née yā 'ii'nyān s'eeñ chí indáa yā ndúucú dá'cayāa. **16**Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos ye'n'e yā ní ca'n'a yā: 'Cuáán ní chí dá'caiyáa chii yā nanaáñ. Nguéé 'caaca taañ ní caati naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúñ yā ní ye'n'e 'ii'nyān chí ndiicuúñ yā tan'dúucá dá'cayāa. **17**Cuaacu ní'nyúñ nga'n'a ngíí ndís'tii: 'Ii'nyān chí nguéé cu'téénu yā Ndyuūs tan'dúucá 'áámá dá'cayāa i'téénu yā nguéé cuuví ndaa yā naachí nga'n'a ntii'nyuñ yā.

'Áámá sa'n'ā chí 'cuiica ndeē sa ndúucú Jesús

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18'Áámá sa'n'ā chí nga'n'ā ntii'nyuñ sa itíinguuneeñ sa Jesús miiñ: N'dií, Maestro chí n'dai, ¿de'ē cuuvi diíñ ní ndaacá vida cue'n'e daa'ñma'n chí cuuvi ye'n'é?

19Jesús ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā: ¿De'ē cíúví chí nga'n'a di ngii di 'úú chí 'úú n'dai 'úú? Mar 'áámá 'ii'nyān nguéé n'dai yā, dámáañ Dendyuūs.

20Dii ní déénu di chi canéé nguūñ na ley 'tíicá: Nguéé 'caáñ'ñúñ di; nguéé ca'n'a di ndúucú támáñ n'daataá chí nguëe ye'n'ē di; nguëe diduucú di; nguéé caa'ñma'n di nduudu yaadi ndúucú mar 'áámá 'ii'nyān; diné'n'e di ch'eeecu di ndúucú chiida di.

21Sa'n'ā miiñ n'gueecútañ'ā sa ní ca'n'ā sa: Tanducuén'ē chuū 'áā idif'ñ taachi sa'n'ā 'líf'ñ 'úú.

22Taachí Jesús ch'iindiveñ yā chuū, ca'n'a yā chii yā sa'n'ā: Véé 'áámá cosa nüuñ chi canéé chí diiñ di. N'diicui dí tanducueñ'ē chí vée ye'n'ē di ní ca'a di 'ii'nyān chí nguéé ye'n'ē yā, ní nnndaacá chí vée vaadí 'cuiica na va'ai cheeti nguivi chí cuuvi ye'n'ē di. Ní cuchíi di ní ca'n'a di ndiuucú.

23Taachí sa'n'ā miiñ ch'iindiveeñ sa chuū, neené s'neeñ ndaachií yiinú sa, ti neené 'cuiica sa. **24**Ní taachí Jesús n'diichi yā sa'n'ā miiñ chí neené s'neeñ ndaachi yiinú sa, tuu'mi ní ca'n'a yā: De'ē chúúca ngíñ'ii chí cundaa 'ii'nyān chí 'cuiica naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúñ yā. **25**Ní tan'dúucá ejemplo 'cūñ 'tíicá. Nguéé ngíñ'ii cá ye'n'ē 'áámá 'iti camello chí ch'eete cá ti 'yúúdúñ chí cho'ó tí nduutinááñ 'iini chí cheendi va'ai 'líf'ñ nguéé ti 'aama sa'n'ā chí 'cuiica i'téénu sa Ndyuūs ní cundáa sa na va'ai cheeti nguivi.

26Taachi discípulos n'giindiveeñ yā chuū, ca'n'a yā: ¿Du'ñ cuuví nánguañ'āñ?

27Ní Jesús ca'n'a yā: Sa'n'ā i'n'yeedí 'cūñ nguéé ngíñ' diiñ sa chuū naati Ndyuūs cuuvi diíñ yā tanducuén'ē.

28Tuu'mi ní Pedro miiñ ní ca'n'a yā: Señor, cuiñdíichí ní. Nús'uu ní s'neeñ 'ñú chí vée ye'n'ē 'ñú, ní cuchií 'ñú ndúucú ní.

29Jesús miiñ ní ca'n'a yā chii yā 'ii'nyān s'eeñ: Cuaacu ní'nyúñ nga'n'a ngíí ndís'tii chí 'áā du'ú nüuñ 'ii'nyān chí cu'nee yā vaacu yā, o chiidá yā, o cheecú yā, o 'díínu yā, o n'daatáa ye'n'ē yā, o daiya yā, cáávā chí diíñ yā ntii'nyuñ ye'n'ē naachí

Ndyuūs nga^{n'a} ntiiⁿnyúⁿ yā, ³⁰'iiⁿyāⁿ miiⁿ n'deēe ca ndaācā ye^{n'e} yā ná iⁿyeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiivi ní ndaacá yā vida cue^{n'e} daāⁿmaⁿ ná va^{'ai} cheeti nguubi.

Jesús nga^{n'a} yā chi 'cuūvi yā
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Jesús cue^{n'e} yā 'áamá lado ndúucū ndu'^ū ndiichúuví discípulos ye^{n'e} yā ní ca^{n'a} yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ ní ca^{n'}ā yú na yáān Jerusalén ní miiⁿ cúnuuⁿ ca'a tanducuéⁿé chi profetas dingúuⁿ yā ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ ye^{n'e} 'úú chi Sa^{n'}ā chi Daiya Dendyuūs. ³² Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā entregar 'úú 'iiⁿyāⁿ chi nguéé ye^{n'e} ndaata Israel. Ní 'iiⁿyāⁿ s'uⁿ ní dūuchinéeⁿ yā 'úú ní diiⁿ taaⁿ yā nduucú níicú ca'a neeⁿ daín yā 'úú. ³³ Cuíinú 'cueⁿé yā 'úú ní 'caaⁿnúⁿ yā 'úú naati 'cuíinú 'iinú nguubi ní nnduuchí ye^{n'e} nguaaⁿ tináⁿā.

³⁴ Discípulos s'eeⁿ nguéé tuumicádíínuuⁿ yā yeⁿé dendū'u 'cūū ti canúúⁿ n'de'eí ye^{n'e} 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Nguéé tuumicádíínuuⁿ yā de^{'e} chi ca^{n'a} Jesús.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā ye^{n'e} 'áamá sa^{n'}ā chi ngueenááⁿ ye^{n'e} yáān Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Taachí Jesús ndaā niiⁿnuúⁿ yā na yáān Jericó, 'áamá sa^{n'}ā ngueenááⁿ véé sa niiⁿnuúⁿ cyúuní. Ngiica sá limosnas. ³⁶ Sá^{n'a} 'cūū táchí ch'iindiveeⁿ sa chí cho'ó n'deēe n'dái 'iiⁿyāⁿ, itiinguunééⁿ sá: ³⁷ D'Eé chí chii?

³⁷ Ní 'iiⁿyāⁿ ca^{n'a} yā chii yā sa^{n'}ā chi ngueenááⁿ chí cho'ōo Jesús chí ye^{n'e} yáān Nazaret. ³⁸ Tuu'mi ní sa^{n'}ā

nguéénaaⁿ miiⁿ 'caī sa: N'díí Jesús, Daiya David, nneé ya^{'ai} 'iinu ní 'úú.

³⁹ 'Iiⁿyāⁿ chi cue^{n'e} vmnaaⁿ ye^{n'e} Jesús nga^{n'a} yā ngii yā sa^{n'}ā miiⁿ chí 'āā ntéé 'cuaī sa, naati sa^{n'}ā miiⁿ ní n'gaí yiicu ca sa: N'diī, Daiya David, nnéé ya^{'ai} 'iinu ní 'úú.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ chééndii yā ní ca^{n'a} yā chi canguai yā sa^{n'}ā chi nguéé inaaⁿ. Taachí sa^{n'}ā miiⁿ ndaā sa nanááⁿ Jesús, Jesús miiⁿ ní itiinguunééⁿ yā sa^{n'}ā: ⁴¹ ¿D'Eé ne^{n'e} di chi diiⁿ ndúucū dii? Sa^{n'}ā miiⁿ ní ca^{n'}ā sa: Señor, diiⁿ ní chi snāaⁿ.

⁴² Jesús ca^{n'a} yā chii yā sa^{n'}ā: Cáavā chi i'téenu di nduūvā yeⁿé di.

⁴³ Tuu'mí nūuⁿ snaāⁿ sa ní cué^{n'e} sa ndúucū Jesús. Ní nga^{n'a} sa: De^e chúúcā ch'eete Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ye^{n'e} yáān miiⁿ chí n'diichí yā chuū ní ca^{n'a} yā: De^e chúúcā ch'eete Dendyuūs.

**Jesús ndúucū sa^{n'}ā chi
nguubi Zaqueo**

19 Taachí Jesús sndaa yā na yáān Jericó, cánúuⁿ yā yúúní ní cho'ó yā náávta^{n'}ā yáān Jericó miiⁿ. ² Na yáān miiⁿ canee 'áamá sa^{n'}ā chí 'cuiica sa chi nguubi sa Zaqueo. Sa^{n'}ā miiⁿ, ní sa^{n'}ā ndíi tiiⁿ yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí inn'guee ye^{n'e} impuestos ye^{n'e} yáⁿaa. ³ Sa^{n'a} miiⁿ ní ne^{n'e} sa snaaⁿ sa cheé yā chi Jesús miiⁿ naati nguéé ngii inaaⁿ sa ti neené n'deēe 'iiⁿyāⁿ ti nguéé yaacu sá. ⁴ Tuu'mi ní cue^{n'e} sa ngéenú sa cuááⁿ vmnaaⁿ ní cuchee sá 'áamá tiiⁿ yáⁿá sicómoro caati cuubi sa snaaⁿ sa 'iiⁿyāⁿ, ti Jesús miiⁿ canee chi cho'ó yā miiⁿ. ⁵ Taachí Jesús miiⁿ ndaā yā miiⁿ, n'diichí yā Zaqueo miiⁿ, ní ca^{n'a}

yā chii yā saⁿ'ā: Díí, Zaquoero, maaⁿ nch'eté nūuⁿ nch'eēⁿ dí ti maaⁿ ní neⁿ'é cuneé na vaacu dí.

⁶Tuu'mí ní Zaquoero miiⁿ maaⁿ nch'eté nūuⁿ nch'eēⁿ sa ní 'cuuⁿ sa chí cueⁿe Jesús miiⁿ ndúúcu sa na vaacu sa. Ní yeenú taavi sa. ⁷Taachí 'iiⁿyāⁿ n'diichi yā chuū, nducyaaca yā ní neené n'deē caⁿa yā. Ní caⁿa yā chí Jesús miiⁿ ní chinndaá yā chí cunee yā ndúúcu 'aama saⁿ'ā chi véé nuuⁿndí yeⁿ'ē sa. ⁸Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Zaquoero chuū, chéendii sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa sa chii sa 'iiⁿyāⁿ: Señor, 'caandiveeⁿ ní yeⁿ'é. Ná maⁿa chi véé yeⁿ'é caⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ chi nguéé yeⁿe yā. Ndúúti chi dē'ē ndivií yeⁿ'ē 'áamá 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní n'gueecuneé cuūuⁿ tanto yeⁿ'e yā.

⁹Jesús caⁿa yā chii yā saⁿ'ā: Maaⁿ ní nnguáāⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e va'ai Zaquoero yeⁿe nuuⁿndí yeⁿ'e yā ti Zaquoero miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham. ¹⁰Ti 'úu chí Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní ndaa chí in'nuúⁿ ní 'úu nadinguaⁿ'áí 'iiⁿyāⁿ chi nindái ndúúcu nuuⁿndí yeⁿ'e yā.

Ejemplo yeⁿe dueño chí ca'a tuumí mozos yeⁿ'ē yā chi cuuvi diiⁿ sa negocio

¹¹Taachí Jesús mijⁿ 'áā canéé niiⁿnúⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén, 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā chuū nadicádiínuuⁿ yā chí 'áā maáⁿ nūuⁿ ndaa naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā 'áamá ejemplo. ¹²'Áamá saⁿ'ā chí n'dai chí yeⁿ'e familia chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ cueⁿe sa na 'aama país chí yaⁿ'ai chí cunéé sa rey yeⁿ'ē país miiⁿ. Cueⁿ'e sa ní cuayiivi nguéecunée sa. ¹³Taachi

'áā cháā caⁿ'ā sa, yaa'vi sa ndiichi saⁿ'ā mozos yeⁿ'ē sa ní ca'a sa 'áamá cáadí 'diiⁿnguāaⁿ 'áamá 'áamá mozo yeⁿ'ē sa. Ní caⁿ'a sa chii sa mozos: Dííⁿ ní negocio ndúúcu tuumí 'cūu nuuⁿmaⁿ neⁿe chí caⁿ'á. ¹⁴'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e país chí yaⁿ'ai nguéé neⁿ'e yā saⁿ'a miiⁿ ní nguéé neⁿ'é yā chí cuuví rey yeⁿ'ē yā saⁿ'ā. Dichó'o yā n'duovi 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿ ya 'túúcā: Nguéé neⁿ'e 'nū chí saⁿ'á 'cūu ní cùuví sá rey yeⁿ'ē nús'uu. ¹⁵Saⁿ'ā miiⁿ chi rey chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā cueⁿe yā ní nguéecunée yā ndāā yā na vaacu yā. Dichó'o sa 'iiⁿyāⁿ chí yaa'ví yā mozos chí ca'a sa tuumí miiⁿ chí ndaa sa nanááⁿ yā ní cuuvi cadíínuuⁿ yā, c'áá n'deē daiyā tuumi ndaacá 'aama 'aama yā?

¹⁶Ndaa saⁿ'ā chi vmmááⁿ vmmnaaⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿyāⁿ: N'dii, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'dííⁿnguāaⁿ yeⁿ'e ní, daiya túumí miiⁿ diiⁿ ganar ndiichi caadi 'dííⁿnguāaⁿ. ¹⁷'Iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā mozo miiⁿ: Díí, n'daacá idiiⁿ di; ní díí 'áamá mozo chí n'dai. Tan'dúúcā chí n'daacá chí diiⁿ di ndúúcu chí 'téé chí teé dii maaⁿ ní díí ní caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē ndiichi yáāⁿ.

¹⁸Cuayiivi ndaa táamá sá ní caⁿ'ā sa: N'dii, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'dííⁿnguāaⁿ yeⁿ'e ní, daiya tuūmī miiⁿ diiⁿ ganar nyuⁿu cáadí 'dííⁿnguāaⁿ.

¹⁹Tuu'mi ní caⁿ'a 'iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ chí yā mozo 'cūu: 'Tiicá ntuuⁿ dií ní caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē nyuⁿu yáāⁿ. ²⁰Ndaā táamá mozo ní caⁿ'ā sa chii sa 'iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ: N'dii, señor, ingáā tuumí yeⁿ'e ní chí cachichí na pañuelo ní chí'neeⁿ n'dai. ²¹'Úu ní 'va'á n'dii ti neené cheechí n'dii chí nanguai ní cosas

naachi nguéé idíiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ ní ndúúcū tuúmī yeⁿé ní diíⁿ ní cosechar naachi nguéé niiⁿnuⁿ ní ti yeⁿé ní. ²²Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ caⁿa yā chii yā mozo miiⁿ: Díi, mozo chi nguéé n'daacá idiiⁿ di, cáávā nduudu chi ngaⁿa di canee di condenado. Dii ní déenú di chi cheēchi 'úú ní nanangaáⁿ chi nguéé yeⁿé ní idíiⁿ cosechar chi nguéé diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ti yeⁿé. ²³¿De^é cíúví chí nguéé s'nuúⁿ di tuúmī yeⁿé na banco? Maaⁿ níícú taachi nindaá ni cuta'á tuúmī yeⁿé ndúúcū daiya. ²⁴Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ 'cuiica caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi snée yā miiⁿ: Divíi ní tuúmī yeⁿé sa ní ca'lā ní saⁿa chi véeé n'diichí caadi 'díiⁿnguāaⁿ yeⁿé sa. ²⁵'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: N'dií, señor, saⁿā miiⁿ ní 'āā véé ndiichi cáadí 'díiⁿnguāaⁿ yeⁿé sa. ²⁶'Iiⁿyāⁿ 'cuiica nan'gueecútaⁿa yā ní caⁿa yā: 'Úú ní ngaⁿá ngíi ndís'tií chi 'iiⁿyāⁿ chi véeé yeⁿé yā cuta'a cá yā chi cuuvi yeⁿé yā naati 'iiⁿyāⁿ chi dúú'vī vee yeⁿé yā 'téé chí véeé yeⁿé yā ní 'iiⁿyāⁿ ndivíi yā yeⁿé yā. ²⁷'Ticá ntúúⁿ, 'iiⁿyāⁿ chi nguéé neⁿe n'diichí yā chi tákāⁿ yā nduucú, ní nguéé neⁿe yā chi 'úú cuuvi rey yeⁿé yā, tuu'mi ní candéé ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanaáⁿ 'muuⁿ ní 'caaⁿnuⁿ ní 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ.

Jesús ndáa yā na yáaⁿ Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸Ch'íinú caⁿa yā chuū, Jesús cueⁿe yā cuáaⁿ vmnaaⁿ ní cueⁿe yā ní ndaa yā na yáaⁿ Jerusalén. Cuayiivi cueⁿe ntúúⁿ discípulos yeⁿé yā. ²⁹Taachí ndaa niiⁿnúⁿ yā yeⁿé yáaⁿ Betfagé ndúúcū yáaⁿ Betania niiⁿnuúⁿ naachi canee yíicū

chi nguivi Olivos, tuu'mi ní Jesús dichó'o yā ná 'uúvī discípulos yeⁿe yā vmnaaⁿ yā. ³⁰Ní Jesús caⁿa 'túúcā: Cueⁿe ní na yáaⁿ 'líiⁿ chi canéé niiⁿnuúⁿ ní taachí cundaá ní yáaⁿ miiⁿ nnidaacá ní 'áámá burro 'líiⁿ chí n'déechiichí tī. Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iti. N'daatí ní 'iti ní candéé ní 'iti 'muuⁿ. ³¹Ní nduuti chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ tiinguuneeⁿ yā 'túúcā: Ndís'tií, ¿de^é cíúví chí n'daatí ní 'iti? 'Túúcā nan'gueecútaⁿa ní chi Señor yeⁿe yú ní neⁿe yā 'iti.

³²Discípulos chi dichó'o Jesús cueⁿe yā ní ndaaca yā 'iti tan'dúúcā chi Jesús miiⁿ caⁿa yā. ³³Taachí n'daatí yā burro 'líiⁿ miiⁿ, 'iiví tī ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De^é cíúví chí in'daatí ní burro 'líiⁿ yeⁿé?

³⁴Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Señor yeⁿe yú ní neⁿe yā 'iti.

³⁵Tuu'mi ní candéé yā 'iti nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ sn'dúú yā cotón yeⁿé yā vmnááⁿ yeⁿé tī ní Jesús canduú yā 'iti miiⁿ. ³⁶Ní taachí Jesús choó yā cyúúní miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ ní n'doo yā cotón yeⁿé yā cuuaⁿ cyúúní míiⁿ. ³⁷Taachí Jesús ndaa niiⁿnúⁿ yā naachi ngalái yúúní míiⁿ yeⁿé yíicū chí nguivi Olivos, nducyáácá discípulos yeⁿé yā ní yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā caⁿa yā chi ch'eete n'dai Ndyuūs cucáávā chi vaadí n'giinu chi n'diichí yā chi Jesús diíⁿ yā. Níícú diitūu n'dai 'cai yā ti yeenú taaví yā. ³⁸Ní 'cai yā: De^é chúúcā n'dai Rey chí cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor Ndyuūs. Ní cuneé vaadí 'diíⁿ ná va'ai cheeti nguivi. Ní caⁿa yā ndúúcū vaadí yeenú. De^é ch'eete ca n'dai Ndyuūs

chi dēevé n'daí yā ndúúcū poder yeⁿ'é yā.

39 Tuu'mi ní n'duuvi 'iiⁿyāⁿ fariseos chi snée yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ caⁿa yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī, Maestro, yaa'vi neeⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéé caaⁿmaⁿ yā tíicā.

40 Jesús miiⁿ ní nán'gueecútaⁿa yā yeⁿe fariseos ní caⁿa yā: Ndúuti chi 'iiⁿyāⁿ s'uunⁿ ní 'tíicā nguéé caaⁿmaⁿ yā, tuu'mi ní tuūu miiⁿ ní caaⁿmaⁿ 'tíicā.

41 Taachí ndaa niiⁿnúⁿ yā chí n'diichí yā yáaⁿ Jerusalén miiⁿ, tuu'mi ní Jesús cheecú yā cucáavā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáaⁿ miiⁿ ti ya'ai iinu yā caavā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. **42** Ní caⁿa yā 'túúcā: Ndís'tii, 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáaⁿ Jerusalén, nduuti chi incheenaáⁿ ní yeⁿ'é nguuví 'cūu chi cuuvi nanguaⁿai ní tuu'mi ní 'úu cuuví teé ndís'tii vaadí 'diííⁿ. Naati maaⁿ ní Ndyuūs canuuⁿ n'de'éí yā yeⁿe ní ní nguéé cuuvi deenu ní. **43** Ti ndaá nguovi taachí 'iiⁿyāⁿ chi taaⁿ ndúúcu ní chéendii yā nútú'máⁿ 'diituú yáaⁿ yeⁿe ní ní nguéé cuuví cáánu ní yeⁿe yā.

44 Ní diíⁿ yā chi cundee ní ti nguue cuchéé ní ndúúcu yā. Ní 'caaⁿnúⁿ yā nducyaaca ndís'tii ndúúcu daiyá ní, ní dituuví yā yáaⁿ Jerusalén yeⁿe ní ti 'iiⁿyāⁿ nguéé deenu yā chi tiempo maaⁿ ní nguovi chi Ndyuūs s'neéⁿ yā chi cuuvi nanguaⁿai yā.

Jesús nadideevé yā yaacū templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Tuu'mi ní Jesús sndaá yā na yaacū templo ní tucá'a yā tun'dáa yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi in'diicui yā ní ngái ntúuⁿ yā miiⁿ. **46** Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Túúcā canéé

nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Yáacū yeⁿ'é ní naachi caaⁿmaⁿngua^a 'iiⁿyāⁿ naati ndís'tii ní diíⁿ ní tan'dúúcā chi yiive yaava yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí diduucu.

47 Jesús miiⁿ nguovi nguovi ngi'cueeⁿ yā ná yáacū templo; naati 'iiⁿyāⁿ chiiduú n'geeté, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi ngi'cueeⁿ ley, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yáaⁿ miiⁿ nduuvidaamá yā ti neⁿ'é yā n'diichí yā táácā chi cuuvi 'caaⁿnúⁿ yā Jesús miiⁿ. **48** Nguéé indaacadá yā táácā chi 'caaⁿnúⁿ yā Jesús, ti nducyáacá 'iiⁿyāⁿ s'nee veeⁿ n'daacá yā yeⁿ'é chi ngi'cueeⁿ Jesús miiⁿ.

Jesús ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 'Áámá nguovi taachí Jesús miiⁿ ngi'cueeⁿ yā cheetí yaacū templo ní ngi'cueeⁿ yā nduudu chí ngai yeⁿe Ndyuūs, ndaā nanááⁿ Jesús miiⁿ chiiduú n'geeté ndúúcū maestros yeⁿe ley, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaacū. **2** Ní ntiiinguunéⁿ yā Jesús: ¿Du'ú caⁿa ntiiⁿnyuⁿ chi ca'cueeⁿ ní déndu'ü chi 'tuucā? O ¿du'ú 'iiⁿntyéⁿ'é tee yā orden chi diíⁿ ní 'tíicā?

3 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'gueecútaⁿa yā: 'Úú ntúuⁿ ní ntiiinguunéⁿ 'áámá ndís'tii. Nan'gueecútaⁿa ní yeⁿ'é: **4** ¿Dú'u ca'a orden Juan chi cheedínuaⁿníⁿ yā 'iiⁿyāⁿ? ¿Áá yeⁿe Ndyuūs o saⁿa 'in'yeeⁿdí 'cūu?

5 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nduuvidaamá yā ní caⁿa yā nguaaⁿ maaⁿ yā: Ndúuti chi caaⁿmaⁿ yú chí yeⁿe Ndyuūs, Jesús miiⁿ ní cuuvi yā s'uúúⁿ: ¿Deⁿ'é cuuvi chí nguéé chi'téenu ní? **6** Nduuti chí

caaⁿ'maⁿ yú chí yeⁿ'e saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí cūū, nducyaaca iⁿ'yāⁿ ní cuiituú yā s'uūnⁿ ti iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nadicádiuuⁿ yā chi cuacu níⁿnyúⁿ Juan miiⁿ ní 'áamá profeta chi Ndyuūs dicho'ó yā.

⁷Tuu'mi ní iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nan'gueecútaⁿa yā yeⁿ'e Jesús chi nguéé déenu yā tií ndiicá yeⁿ'e chí ngeedínuūⁿníⁿ Juan miiⁿ. ⁸Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndíi nguéé ndúú 'úú ra cuuví ndís'tii du'u iⁿ'ntyéⁿ'e tee yā orden 'úú chí idiiⁿ chuū.

Yáⁿ'aa yeⁿ'e saⁿ'ā chí díiⁿ cuidado díi'yú uvas

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹Jesús tucá'a yā caⁿa yā chii yā iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áamá ejemplo chi 'téé nguéé dáamá: 'Áamá saⁿ'ā chiinū sa díi'yú uvas ná yáⁿ'aa yeⁿ'e sa. Dueño miiⁿ ca'a yā n'duuvi saⁿ'ā chi idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ní nadíi've yā saⁿ'ā. Ní chiica yā yáⁿ vaacú yā ni cueⁿe yā chí cuuvi 'náaⁿ yā. ¹⁰Taachí ndaā tiempo yeⁿ'e cosecha yeⁿ'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dichó'o yā 'aama mozo yeⁿ'e yā chi cueⁿe sa cuta'a sa parte yeⁿ'e cosecha chi tuneeⁿ dueño miiⁿ. Iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáⁿ'aa ch'eⁿ'e yā mozo ní nadichó'o yā mozo miiⁿ. Ní nguéé de'ē vee ca'a yā mozo miiⁿ. ¹¹Dueño ngueecunéé yā dichó'o yā táamá mozo nanáaⁿ saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'aa yeⁿ'e yā. 'Tiicá ntúúⁿ nguéé n'daacā díiⁿ sa ndúúcū mozo miiⁿ. Ch'eⁿ'e sa saⁿ'ā ní nadicáánu sa saⁿ'ā miiⁿ. Ní nguéé de'ē vee ca'a sa saⁿ'ā mozo miiⁿ. ¹²Dueño yeⁿ'e yáⁿ'aa miiⁿ ngueecunéé ntúúⁿ yā dicho'ó yā táamá mozo nanáaⁿ iⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'aa yeⁿ'e yā naati

'nuucá'a sa saⁿ'ā ní nadicaanu sa saⁿ'ā.

¹³Tuu'mi ní dueño yeⁿ'e yáⁿ'aa miiⁿ caⁿ'a yā: ¿Táácā diíⁿ? Dicho'ó saⁿ'ā daiyá chi neⁿ'e taaví. ¿Áá nguéé taachí snaaⁿ sa saⁿ'ā diíⁿ sa honrar saⁿ'ā daiyá? ¹⁴Iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'aa miiⁿ taachí n'diichi sa saⁿ'ā daiya dueño yeⁿ'e yáⁿ'aa miiⁿ nadicádiuuⁿ sa ní caⁿ'a sa chii sa vi'i: Sáⁿ'a 'cuu chi cuuví yeⁿ'e sa yáⁿ'aa 'cūū. 'Caāⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā ni yáⁿ'aa ndúúcū chi véé naaⁿ cuuvi yeⁿ'e yú. ¹⁵Tuu'mí tun'dáa sa saⁿ'ā daiya dueño 'áamá lado yeⁿ'e chéeⁿ yeⁿ'e díi'yú uvas ní ch'iin'nuⁿ sa saⁿ'ā. Jesús caⁿ'a yā: Maaⁿ ní, ¿de'ē diíⁿ dueño yeⁿ'e yáⁿ'aa nduucú saⁿ'ā s'eeⁿ chi diíⁿ 'tíicá? ¹⁶Dueño miiⁿ taachi ndaa yā ni divíi yā saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'aa yeⁿ'e yā ní 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní ca'a yā yáⁿ'aa miiⁿ yeⁿ'e yā táamá iⁿ'yāⁿ. Taachí iⁿ'yāⁿ fariseos ch'iindiveéⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā: N'daacā chi Ndyuūs nguéé 'cuaaⁿ yā chi 'tíicá.

¹⁷Jesús ch'iinú yā iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā: ¿De'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi 'tuucā?

Tuū ch'eeté chí iⁿ'yāⁿ chi din'dái yā va'āi miiⁿ ní sta'á yā ní ch'eecú yā 'áamá lado, ní tuū 'cūū chí tuū ch'eeté miiⁿ dichíi've ca ní canéé tuū ch'eeté yeⁿ'e esquina yeⁿ'e va'āi.

¹⁸Āā du'ú nūuⁿ iⁿ'yāⁿ chí cun'daa nduú yā vmnaaⁿ na tuū 'cūū ní caātū 'íiní yeⁿ'e yā. Naati 'āā du'ú nūuⁿ iⁿ'yāⁿ chí cun'dáá nduú tuū 'cūū vmnaaⁿ yeⁿ'e yā, 'cuíínú ndúúví yuūni yā.

**Yeⁿe tuumī chi ca^a yā emperador
César**

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Iiⁿyāⁿ chiiduú n'geeté ndúúcū maestros yeⁿe ley neⁿé yā cuta^a yā Jesús ní diíⁿ yā chi preso yā naati di'va'a yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáaⁿ miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ tuumicádiinuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ caⁿa yā ejemplo cūu chi 'téé nguéé dáamá ní yeⁿe yā. **20** Tuu'mí ní dichó'o yā 'iiⁿyāⁿ chí 'cueenuúⁿ Jesús miiⁿ. 'IIⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndaacá yā táacá chi cástaⁿa yā nduudu Jesús miiⁿ chi Jesús cuuví caaⁿmáⁿ yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíicā ní cuuvi dichó'o yā Jesús nanááⁿ gobernador. **21** Chiiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús nduudú cūu: N'díí, maestro, déenú 'nū chí ngaⁿa ní ní ngi'cueeⁿ ní chiiⁿ chi n'daacá. Ní nguéé diíⁿ ní juzgar 'iiⁿyāⁿ tan'dúúcā chi n'gee ní chi n'daacá o nguéé, naati ngi'cueeⁿ ní yúúní yeⁿe Nduuūs ndúúcū nduudu cuaacu. **22** Maaⁿ ní cuuví ní chuū: ¿Áá n'daacá chí nadíí've 'nū emperador César tuūmī yeⁿe yáaⁿ o nguéé?

23 Jesús tuumicadíinuuⁿ yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé n'daacá chi diíⁿ yā ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cíúví chí neⁿe ní castaⁿa ní nduudu yeⁿe? **24** 'Cuu'míⁿ ní 'áamá tuumī. Jesús n'diichi yā tuūmī ní caⁿa yā: ¿Du'u naaⁿ ndéé tuūmī miiⁿ? ¿Du'u chi nguuví canee ngúúⁿ naaⁿ? Tuu'mí ní saⁿa s'uunⁿ nan'gueecútaⁿā sa: Naaⁿ emperador César cānee.

25 Tuu'mí ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Nca'a ní tuūmī emperador César miiⁿ chíⁿ chi yeⁿé

yā ní ca^a ní Nduuūs chíⁿ chi yeⁿé yā.

26 Nguéé cuuvi diíⁿ yā chistaⁿa mar 'áamá nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ ní cheⁿe yiinú yā yeⁿé chí nan'gueecútaⁿā Jesús. Ní 'āā ntéé caⁿa yā mar 'áamá.

**'Iiⁿyāⁿ itiinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿé chi
nduuchi tináⁿā**

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Cuayivi ní n'duuvi 'iiⁿyāⁿ saduceos ndaa yā nanááⁿ Jesús. Saduceos nguéé s'téénu yā chí nduuchi tináⁿā. Ní caⁿa yā chii yā Jesús: **28** N'díí, Maestro, Moisés dingúuⁿ yā na ley 'tíicā: Ndúúti chi 'áamá saⁿā 'cuuvi sa ní cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿé sa ní nguéé daiya tá, tuu'mí ní 'díínu sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá miiⁿ ní 'cuundi daiya sa lado yeⁿe 'díínu tináⁿā. **29** Maaⁿ ní vée ndeēchē 'díínu yā. Saⁿā vmnaaⁿ míⁿ canee sa ndúúcū n'daataá yeⁿé sa ní ch'ií sa. Nguéé ch'eetinéé daiya sa. **30** Saⁿā 'díínu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúcū n'daataá yeⁿé tináⁿā. 'Diinu sa miiⁿ ch'ií ntúuⁿ saⁿā miiⁿ. Nguéé ch'eetinéé ntuūⁿ daiya sa. **31** Saⁿā 'díínu sa ndiichi ndii 'íínu canéé ntúuⁿ sa ndúúcū n'daataá míⁿ. 'Tiicá ntúuⁿ ch'ií sa ní nguéé ch'eetinéé ntúuⁿ daiya sa. Nduu ndeēchē yā ch'eetinéé yā ndúúcū n'daataá míⁿ ní ca'áamá ca'áamá yā ch'ií yā ní nguéé ch'eetinéé mar 'áamá daiya yā. **32** Cuayivi miiⁿ ní ch'ií n'daataá míⁿ. **33** Taachí ndaā nguuví chi nduuchi 'iiⁿyāⁿ chí n'díí, ¿cheé saⁿā s'eeⁿ n'daataá yeⁿé sa támā? Tí nduu ndeēchē yā ch'eetinéé yā ndúúcū n'daataá míⁿ.

34 Tuu'mi ní Jesús mii'n
nan'guéecúta'n'a yā ye'n'e 'ii'n'yā'n
s'ee'n ní ca'n'a yā: 'Ii'n'yā'n chi snée
yā i'n'yeē'dí 'cūū n'giindivaacu
yā ní 'ii'n'yā'n ye'n'e yā nga'a yā chi
n'giindivaacu yā. **35** 'Ii'n'yā'n chi
túnee'n chi ndaa'yā na táámá
i'n'yeē'dí, taachi nduuchi yā ye'n'ē
nguua'n tiná'n'ā, na yá'n'āa mii'nyā
ní nguee' caandavaacu yā, ndíí
nguué ndúú chi ca'a 'ii'n'yā'n ye'n'e
yā chi 'caandavaacu yā. **36** Yá'n'āa
mii'nyā 'āā ntéé 'cuūvi yā ti daama
yā ndúúcū ángeles. 'Ii'n'yā'n s'ee'n
chi daiya Ndyuūs tí induuchi yā
ye'n'ē nguua'n tiná'n'ā. **37** Ndíí cuaa'n
vmnaa'n ndíí taachi maa'n Moisés
mii'n dingúu'n yā ye'n'ē yá'n'ā 'líí'n chí
ngiichi iteé cadíínuu'n yú caati
tiná'n'ā ninduuchi yā. Ní Moisés mii'n
nga'n'ā yā chi Señor Ndyuūs mii'n ní
Ndyuūs ye'n'e Abraham, ndúúcū
Isaac, ndúúcū Jacob. **38** Ti Ndyuūs ní
nguué Ndyuūs ye'n'e tiná'n'ā ti ye'n'e
'ii'n'yā'n chí snduuchi yā. Caati nanáá'n
Ndyuūs mii'n nducyaca 'ii'n'yā'n ní
snduuchí yā cue'n'e daa'n'ma'n.

39 Tuu'mi ní n'duuvi maestros chi
ngi'cuee'n ley ca'n'a yā chii yā Jesús
mii'n: N'díí, Maestro, n'daacā nga'n'a
nī.

40 'Ii'n'yā'n s'ee'n 'āā ntéé ne'n'e yā
ntiinguunee'n ca yā.

¿Du'ū 'ii'n'yā'n chi Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yā'n s'ee'n:
Ndí's'tií, étáácā chí nga'n'a ní chi
Cristo mii'n ní daiya David? **42** Maā'n
David mii'n ní nga'n'a yā na libro ye'n'ē
Ndyuūs chi Salmos 'túúcā:

Ca'n'a Señor Ndyuūs chii yā
Señor ye'n'é: 'Cuundi di lado

tá cuaācū ye'n'é chi lado ye'n'e
honor,

43 ndíí taachi 'úú cu'neé'n 'ii'n'yā'n chi
enemigos chi contra ye'n'ē di
cuaa'n ndii yā ca'a di tan'dúúcā
chi 'aama banco 'líí'n.

44 Ndúúti chi David mii'n ca'n'a yā chi
Cristo mii'n ní Señor ye'n'e yā, étáácā
cuuvi chií chi Cristo mii'n ní daiya
David?

**Jesús ngíicá nuu'ndi ye'n'e maestros
chi ngi'cuee'n ley**

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Nducyáácá 'ii'n'yā'n n'giindiveé'n
yā taachi Jesús ca'n'a yā ndúúcū
discípulos ye'n'e yā ní tuca'á yā ca'n'a
yā chuū: **46** Dií'n ní cuidado, ndí's'tií,
ye'n'é maestros chi ngi'cuee'n ley.
'Ii'n'yā'n s'ee'n ní ne'n'e yā 'cueetí núu'n
yā catecai n'geēnúú yā, ní ne'n'e
yā chi ndí's'tií ní dií'n ní saludar
'ii'n'yā'n s'ee'n taachi snée yā nii'vee
ní ne'n'é yā chi dií'n ní respetar
'ii'n'yā'n s'ee'n. Ní ne'n'e yā 'cueeté yā
na sillás vmnaá'n vmnaa'n ye'n'ē
honor ná yaacū sinagogas ní sillás
ye'n'e honor ye'n'e 'viicu naachi chí'e
yā. **47** 'Ii'n'yā'n s'ee'n ní ndivíi yā va'ai
ye'n'e n'daataá nguá'āa. Ní nééné
n'deēe nga'n'angua'á yā ní ne'n'e yā
chi snaa'n taná'n'ā 'ii'n'yā'n chí dií'n yā
'tíicā. 'Ii'n'yā'n s'ee'n ní neene ch'eeete ca
castigo ye'n'e yā nguubi ye'n'e juicio.

Ofrenda ye'n'e n'daataá nguá'āa

(Mr. 12.41-44)

21 Jesús snée yā na yaācu
templo ní n'diichi yā chi
'ii'n'yā'n 'cuiica ngii yā ofrendas ye'n'e
yā na cajas naachí inúú'n ofrendas.
2 N'diichi ntúú'n yā 'áámá n'daataá
nguá'āa chí neene ndaachíí cānee

tá. Táⁿā miin ní s'nuūn tá cheeti caja miiⁿ 'uūvī centavos chi cobre. ³Jesús miiⁿ ní ngaⁿa yā ngii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu nííⁿnyuⁿ 'úú ngaⁿá ngií ndís'tií chí n'daataá nguá'āa 'cūú ch'eete ca tuūmī chií tá, nguéé ti tanáⁿá 'iiⁿyāⁿ. ⁴Tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nga'a yā yeⁿē chí nngaāva yeⁿe yā chi cuuvi ofrenda yeⁿe Nduyūs; naati n'daataá 'cūú chí neené ndaachíí canee tá ní ca'ā tá tanducuéⁿē chi vēé yeⁿe ta chi che'e tá.

Jesús nn'geeⁿ yā táámá ejemplo chi yeⁿe yaācá chí ntuví
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Náⁿá 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿa yā yeⁿe yaācū templo miiⁿ chi yaāva canéé ndúúcū tuūu n'deē cheeⁿ ndúúcū adornos yeⁿē regalos chí lado yeⁿe ofrenda. Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ⁶Ndís'tii ní inaaⁿ ní dendú'ū chi 'túúcā. Ndáá nguivi taachi nadituuví yā yaācū miiⁿ ní 'āā ntéé cūnee tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿe viⁿ chi nguéé ntuuvi.

Ejemplo yeⁿe tiempo taachi 'āā cuéé ndaa nguivi chi 'cuiinū íⁿyeēⁿdi
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ntiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ: N'dii, Maestro, étií cuaⁿá cuuví chuū? ¿Deⁿē señaal 'cuuⁿmíⁿ ní taachi 'āā cuuvi chi 'tiicā?

⁸Jesús caⁿa yā: Cundéé ní cuidado chi 'iiⁿyāⁿ nguéé cannche'éé yā ndís'tií caati neené n'deē 'iiⁿyāⁿ chií yā caaⁿmáⁿ yā ndúúcū chi duuchí 'tíica: 'Úú chí Cristo; ní 'āā snéé nguivi chi 'cuiinū íⁿyeēⁿdi. Naati ndís'tii, nguéé caⁿá ní ndúúcū

yā. ⁹Ní taachí 'caandiveéⁿ ní chi vee caandaá ní 'iiⁿyāⁿ 'cuuⁿmáⁿ yā contra yeⁿe taama yā nguéé dii'yā ní cuuvi. Tanducuéⁿē chuū canéé chí cuuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ naati 'āā cuuee 'cuiinū íⁿyeēⁿdi.

¹⁰Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá nación ní 'cuuⁿmáⁿ contra yeⁿe taama nación ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'áámá país ní 'cuuⁿmáⁿ yā contra yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe taama país. ¹¹Ní n'deēe cuuvi nuⁿu taaⁿ yáⁿāa, ndúúcū tiempos chi 'cuūndī cuiicu, ndúúcū ca'ai taaⁿ n'deēe cuaaⁿ n'dai, ní 'iiⁿyāⁿ snaaⁿ yā dendu'ū chí vaadí n'giinu yeⁿē va'ai cheeti nguivi ní dii'yā yā cuuvi.

¹²Ni taachi 'āā cuéé cuuvi tanducuéⁿē dendu'ū chi 'túúcā, 'iiⁿyāⁿ ní cuiítuu yā ndís'tií ní cuta'á yā ndís'tií chí presos ní. Ní nca'á yā ndís'tií 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū sinagogas ní 'cuii yā ndís'tií vácūu. Cuayiivi ní candéé yā ndís'tií nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ reyes ndúúcū gobernadores cáávā chí ngaⁿa ní chí duuchí. ¹³Chuū 'cueenu ndís'tií cuuvi ti cueⁿé ní nduucú ní nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi caaⁿmáⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿé. ¹⁴Cundéé n'daaca ní cuidado ná staava yeⁿe ní ní nguéé nadacádiínuuⁿ ní vmnaaⁿ yeⁿe taācā nán'gueecútaⁿa ní yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵Ti hora mííⁿ nūuⁿ 'úú ní yaa'ví ndís'tií nduudu chi caaⁿmáⁿ ní. Ní teé ndís'tií vaadí deenu yeⁿé ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé cuchee yā ndúúcū ndís'tií, ndíí nguéé ndúú cuuvi caaⁿmáⁿ yā contra yeⁿē ndís'tií. ¹⁶Naati chiidá ní, ndúúcū 'díínu ní, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ní, ndúúcū amigos yeⁿe ní

ní caaⁿmáⁿ yā contra yeⁿe ndís'tii chí 'iiⁿyāⁿ 'caaⁿnúⁿ yā náⁿā ndís'tii.
17 Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ nguéé cuuvi n'diichí yā ndís'tii cucáavā 'úú ti cueⁿe ní ndiuucú. **18** Naati mar 'áamá yuüdū tiíⁿ ní nguéé cuuví ndáí.
19 Nduuti chí ndís'tii ngiinū ngiinū cuchéé ní na staava yeⁿe ní ní 'cueetinéé n'daaca ní, tuu'mi ní ndáá nguuvi chi ndaaca ní vida cueⁿe daaⁿmaⁿ yeⁿe ní.

20 Taachi ndís'tii snaaⁿ ní soldados nuuⁿmaⁿ ndíívý yā yáaⁿ Jerusalén, tuu'mi ní cadiinuuⁿ ní chi yáaⁿ Jerusalén miiⁿ 'áa ntuví. **21** Tuu'mi ní 'ndaacā chi 'iiⁿyāⁿ chi snée yā na yáaⁿ Judea caⁿá yā cáánu yā cuaáⁿ yiícū. Ní 'iiⁿyāⁿ chi snée yā na yáaⁿ Jerusalén miiⁿ ní nan'dáa yā miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chi snée yā campo nguéé ngueecunee nndaa yā na yáaⁿ Jerusalén. **22** Ti nguivi s'eeⁿ ní nguuví chí cuchií 'cueenú yā cuuvi cáávā nuuⁿndí yā. Níícú canéé chí cuuvi cuaacu tanducuéⁿé chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs. **23** Naati de^ē chúúcā ya'āi yeⁿe n'daataá chí véeé daiya tá cheeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicú da'cua'aa daiya tá nguovi chí cáánu yā. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ nééné 'cueenu yā cuuvi na yáaⁿaa 'cúu. **24** Ní 'yáaⁿ 'iiⁿyāⁿ ní 'cuuvi yā ndúúcū machete 'uūví lados 'caaiⁿ taachi diíⁿ yā caandaá. Ní candee yā 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi presos yā ní caⁿá yā ndíí nducyaaca países. Níícú yáaⁿ Jerusalén miiⁿ cùnee ndúúcū 'iiⁿyāⁿ gentiles chí 'iiⁿyāⁿ chi nguéé yeⁿé ndaata Israel ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canéé yā na yáaⁿaa miiⁿ ndíí tiempo chí Ndyuūs 'cuaaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ gentiles cuuvi yeⁿé yā.

Táácā ndaá Saⁿā chi Daiya Dendyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Tuu'mi ní Ndyuūs 'cuuⁿmiⁿ yā ndúúcū vaadiⁿ n'giinu señales ná yáaⁿ, ndúúcū ná 'iiⁿyu, ndúúcū na 'iiⁿnyúⁿ. Nééné ya'āi 'cueenu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā naciones ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ diiⁿya cá yā cuuvi. Ní nguéé déénu yā taacā chi idiiⁿ yā cucáavā chi 'yuudu n'dai 'cueecu nuuⁿniⁿyáⁿā ní can'dái yaacu nuuⁿniⁿ miiⁿ. **26** 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi cúúnu yā chí 'va'á yā ndúúcū dendu'ū chí ndaa vmnáaⁿ yáaⁿaa 'cúu ní cucáavā nducuéⁿé nanguuvi ní 'nuⁿu. **27** Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ snaáⁿ yā 'úú chí Saⁿā chi Daiya Dendyuūs chi ndaá na 'áamá meéen ndúúcū poder ch'eete yeⁿé ndúúcū chí dæevé n'dai yeⁿé maáⁿ cuerpo yeⁿé. **28** Taachí cunga'ā tanducuéⁿé chuū cu'neeⁿ diitú ní na staava yeⁿé ní tí ndaā nguovi chí nnguaⁿāi ndís'tii ní canéé niiⁿnuúⁿ.

29 'Úú ní ngaⁿá ngií ndís'tii 'áamá ejemplo: Cuin'diichí ní yáaⁿá yeⁿé n'guíidii yaaⁿ nguovi ndúúcū nducyaaca yáaⁿá. **30** Taachí snaaⁿ ní chí 'áa ndaa tá'aa yáaⁿá mííⁿ, tuu'mi ní 'áa deenú ní ti 'áa snee niiⁿnuúⁿ tiempo chí cuchií yáaⁿa. **31** 'Ticá ntúúⁿ cuuvi taachi snaaⁿ ní dendu'ū chuū chí ngaⁿá, 'áa deenú ní chí naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā 'áa snee niiⁿnuúⁿ.

32 'Úú ngaⁿá ngií ndís'tii, chí cuaacu nííⁿnyúⁿ 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿ 'áa cuéé 'cuuví yā nenⁿe chí 'áa cuéé cuuví tanducuéⁿé chuū.

33 Nanguuvi ndúúcū yáaⁿaa ní chó'oo naati nduuudu yeⁿé nguéé chó'oo.

34 Ndís'tii ní cundee ní cuidado chí staava yeⁿé ní nguéé nduuvi

chéechí ndúúcū vicios chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguéé nadicádiinúúⁿ ca nī yeⁿe chi che'é nī o cu'ú nī o yeⁿē n'deeee yeⁿe vida yeⁿe nī ti nguubi miíⁿ ní dácanaāⁿ ndaaá nanááⁿ yeⁿe ndís'tii. Ní canéé chi canéé listo nī. ³⁵Ti nguubi s'eeⁿ ní ndaaá nanááⁿ ndís'tii ndúúcū iⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní nducyaacá yā ní 'cueenú yā cuuvi tí ndaaá nguubi s'eeⁿ tan'dúúcā 'áámá tuūvī dácanaāⁿ índuudi. ³⁶'Cueeti nduuchí nī ní caaⁿmaⁿnguaⁿa ní nguubi nguubi chi cuuví nnguaⁿai ní yeⁿe dendu'ū vaadí ya'ai chi cuchií. Ní cuuvi ndaa ní nanááⁿ 'úú, Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs.

³⁷Nguubi nguubi Jesús miiⁿ ngí'cueeⁿ yā na yáacū templo ní n'gaaⁿ ní nn'daa yā ná yiícū 'lífⁿ chi nguubi Olivos. ³⁸Ní nguubi nguubi cuaaⁿ ná ngueetiyyaⁿ ní nducyaaca iⁿ'yāⁿ ndaa yā na yaācū templo nanááⁿ Jesús miiⁿ chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe yā.

'Iiⁿ'yāⁿ chi contra Jesús ngaⁿa yā táácā chi diíⁿ yā chi cuuvi cuta'á yā Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 'Áā snee niiⁿnuúⁿ nguuví yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua chi 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura yeⁿē. ²Ní iⁿ'yāⁿ chiiduúⁿ maestros yeⁿe ley nduuvidaamá yā ní ngaⁿá yā taacā chi cuuví 'caaⁿnúⁿ yā Jesús naati 'va'á yā iⁿ'yāⁿ yeⁿe yáāⁿ Jerusalén miiⁿ.

³Espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ sndáa na staava yeⁿe saⁿ'ā chi nguubi Judas Iscariote chi 'aama

discípulo yeⁿe Jesús naachí ndiichuuvi yā. ⁴Judas miiⁿ cheⁿe sa nanááⁿ chiiduúⁿ n'geeté ndúúcū capitanes ní yaa'vi sá iⁿ'yāⁿ táácā chi cuuví diíⁿ sa chi naca'a sa Jesús miiⁿ iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeenú n'dai yā ní nduuvidaamá yā chí ca'a yā tuūmī Judas miiⁿ. ⁶Judas sta'a sa tuūmī ní ca'a sa. Nadacádiinuuⁿ sa táácā cuuvi nta'a sa Jesús miiⁿ na ta'a iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ manera chi iⁿ'yāⁿ yeⁿe yáāⁿ Jerusalén miiⁿ nguéé ntuumicadiinúúⁿ yā yeⁿai.

N'nuúⁿ yā chi che'e yā cáavā 'víicú yeⁿe pascua

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25;
Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷Ndaáá nguubi yeⁿe pascua, 'viicu chi nducyaaca iⁿ'yāⁿ che'e yā pan chi nguéé levadura yeⁿē. Nguubi miiⁿ ní iⁿ'yāⁿ 'caaⁿnúⁿ yā 'áámá 'iti cuuchí 'lífⁿ chí sacrificio yeⁿe pascua. ⁸Jesús dicho'ó yā Pedro miiⁿ ndúúcū Juan ní caⁿ'a yā chii yā 'uivi yā: Cuéⁿ'é nī ní n'nuúⁿ ní naachi che'e nguiinū yú yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua.

⁹Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: ¿Tií neⁿe nī chi in'nuúⁿ nū chi che'e nguiinū yú?

¹⁰Jesús n'gueecútaⁿa yā: Taachí cundaa nī na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ndaaáca nī 'áámá saⁿ'ā chi ndée sa 'cuuti cuéé nuūⁿnī. Caⁿ'á nī ndúúcu sa ndíí ná va'ai naachi ndaa sa. ¹¹Ní caaⁿmáⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā chi va'ai yeⁿē miiⁿ: N'dií, señor Maestro yeⁿe yú ngaⁿá yā 'túúcā: ¿Tií cánée cuarto chi che'é nguiinú yeⁿe pascua ndúúcu discípulos yeⁿé? ¹²Saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuuⁿmiⁿ sa ndís'tii

'áamá cuarto ch'eté yeⁿe va'āi chí ndii 'uūvī piso ní 'aa vée yaāaⁿ. Miiⁿ in'nuúⁿ ní chi che'e yú yeⁿe pascua.

¹³Apóstoles ní cueⁿe yā ní ndaaaca yā tanducuéⁿē tan'dúúcā chi Jesús ngaⁿa yā ngii yā, ní n'nuúⁿ yā chí che'e yā yeⁿe pascua.

¹⁴Taachí ndaaā snuū ca'a hora chi che'e nguiinú yā, Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿe yā ch'eté yā na mesa chi che'e nguiinú yā. ¹⁵Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: De'e chúúcā neⁿé che'é ndúúcū ndís'tiī 'viicu yeⁿe pascua 'cūū neⁿé chí 'āā 'cuéé 'cuūvī. ¹⁶Caati ngaⁿá ngíi ndís'tiī ti 'úú ní 'āā ntéé che'é ndúúcu ní táamá 'viicu pascua ndíi taachi cuuvi cuaacu chi neⁿe caaⁿmaⁿ yeⁿē naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁷Tuu'mi ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní caⁿa yā chii yā apóstoles yeⁿe yā: Cuta'á ní chuū ní cu'u ní nguaaⁿ nducyaaca ní. ¹⁸Ti 'úú ní ngaⁿá ngíi ndís'tiī, chi 'āā ntéé cu'ú jugo yeⁿe uvas, ndii ndaaā nguovi yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁹Tuu'mi ní sta'a Jesús pan miiⁿ ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'deé yā ní ca'a yā apóstoles ní caⁿa yā: Chuū chi tan'dúúcā cuerpo yeⁿé 'tíicá. Ní teé lugar 'iiⁿyāⁿ chi 'caaⁿnúⁿ yā 'úú cáavā ndís'tiī. Diíⁿ ní chuū taachi n'gaacú ní yeⁿe 'úú.

²⁰Tiicá ntúúⁿ diíⁿ yā ndúúcū taza. Taachí ch'íinú che'e yā ní caⁿa yā: Jugo yeⁿe uvas yeⁿe taza chí cuuvi cuaacu ní chuū tan'dúúcā chi yuūuⁿ yeⁿé chí cungéé cáavā ndís'tiī.

²¹Maaⁿ ní saⁿā chí naca'ā 'úú vee sa ndúúcu yú na mesa. ²²Saⁿā chí

Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu níⁿnyúⁿ caⁿa sa 'cuūvī sa tan'dúúcā chi neⁿe Dendyuūs. De'e chúúcā ya'ai yeⁿē saⁿā chí naca'ā sa 'úú.

²³Tuu'mi ní apóstoles tucá'a yā ntiingüūneeⁿ vi'i yā: ¿Du'u ra chí diiⁿ chuū?

Ngaⁿa yā nguaaⁿ maaⁿ yā:
¿Du'ū chi ch'eté ca?

²⁴Tuu'mi ní apóstoles tuca'a yā caⁿa yā nguaaⁿ maaⁿ yā cheé yā chi ch'eté ca yā. ²⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Reyes yeⁿe tanáⁿā naciones ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā tan'dúúcā chi 'iivi cheechi ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe naciones ní ngaⁿa yā chi rey yeⁿe yā n'daacā idíiⁿ yā. ²⁶Naati nguaaⁿ ndís'tiī ngeé 'tíicá. 'Iiⁿyāⁿ chi ch'eté ca nguaaⁿ ndis'tiī canéé chi diíⁿ yā tan'dúúcā saⁿā da'cayāa chi diiⁿ mandados. 'Iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā nguaaⁿ ndís'tiī canee chi diíⁿ yā tan'dúúcā 'áamá 'iiⁿyāⁿ chí dichíiⁿ vē 'iiⁿyāⁿ. ²⁷Cheē cá yā chi ch'eté yā. ¿Áá 'iiⁿyāⁿ chí n'giindí yā na mesa o 'iiⁿyāⁿ chí n'gií chi cho'o chi cu'u? ¿Áá ngeé 'iiⁿyāⁿ chí n'giindi na mesa? N'diichí ní. 'Úú ní canee nguaaⁿ ndís'tiī tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ ndíscuūⁿ chí dichíiⁿ vē.

²⁸Ndís'tiī ní ch'etinée ní nduucú nguovi nguovi taachi 'úú n'geenú ngii tanducuéⁿē. ²⁹Ní tan'dúúcā Chiidá tee yā 'úú naachí ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ 'tiicá ntúúⁿ 'úú ní teé ndís'tiī 'áamá chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní. ³⁰Ní ndís'tiī 'cueeté ní na mesa nduucú chi che'é ní ní cu'ú ní naachi 'úú ngaⁿá ntiiⁿnyuⁿ. Ní 'cueeté ní na silllas yeⁿe juez ní

n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿē ndichúúví
ndaata yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chi judíos.

**Jesús caaⁿmaⁿ yā chi Pedro caaⁿmaⁿ
yā chi nguéé deenu sa Jesús**

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesúus yaa'ví yā Pedro ní caⁿa
yā: N'dii, Simón Pedro, Simón Pedro,
cuin'diichí nī ti yááⁿn'giinūuⁿ
ngiicá sa yeⁿe ndís'tiī chí cuuvi diiⁿ
sa. N'diichineeⁿ sa ndís'tiī tan'dúúcā
'iiⁿyāⁿ ndáadi yā trigo 'tífcā diiⁿ sa.
Ní véé permiso yeⁿe sa. ³² Naati 'úú
ní ngaⁿangua'á cáavā dii, Pedro,
chi cu'téenu ca di. Ní taachi
ndaacadaamí di yeⁿē nuuⁿndi
yeⁿe di ní cu'téenu ca di tuu'mi ní
cunnee di tanáⁿā hermanos yeⁿe di
chi cu'téenu cá yā.

³³ Simón caⁿa yā chii yā Jesúus
miiⁿ: Señor, 'āā véé yaáⁿ chí caⁿá
nduuucú nī ndíí vácūu; ní ndúúti chi
'cuuví nī, 'úú ní 'cuuví ndúúcu nī.

³⁴ Jesúus caⁿa yā chii yā Pedro:
Ngaⁿá ngií dii chi tusáⁿā ní nguéé
'cuai tī ndíí taanduvéé cuueⁿdiitú
di 'iinū cuuvi yeⁿe 'úú chi nguéé
in'diichi di 'úú.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe chí cuchii.

³⁵ Tuu'mi ní Jesúus itiinguunéeⁿ yā
apóstoles: Taachí dicho'ó ndís'tiī
nguéé cándee nī bolsa yeⁿe tuumi
nī, ndíí nguéé ndúú ndaacuú yeⁿe nī,
'áá véé deⁿe vee chi chii faltar yeⁿe
nī? Apóstoles ní caⁿa yā: Nguéé deⁿe
vee.

³⁶ Ní Jesúus caⁿa yā: Maaⁿ ní
ndís'tiī chi véé bolsa yeⁿe nī,
candee nī. 'Ticá ntúúⁿ ndís'tiī
chi véé morral yeⁿe nī, candee nī.
Ndís'tiī chi nguéé 'aama machete

'uúvī lados 'caāiⁿ yeⁿe nī, n'diicuú nī
cotón yeⁿe nī ní cuái nī. ³⁷ Ti ngaⁿá
ngií ndís'tiī chi canéé chí cuuvi
cuaacú tanducuéⁿ chi canéé nguūⁿ
yeⁿé: Ní 'iiⁿyāⁿ caⁿa yā chi véé
nuuⁿndi yeⁿe 'úú tan'dúúcā tanáⁿā
'iiⁿyāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿe yā. Tí
tanducuéⁿ chi canéé nguūⁿ yeⁿé
'úú canéé chí cuuvi cuaacu.

³⁸ Tuu'mi ní discípulos ní caⁿa yā:
N'dii, Señor, íngáā na 'uvi machete
'uvi lados 'caāiⁿ. Jesúus ní caⁿa yā:
Ndúúcū stíi 'āā véé.

**Jesús ngaⁿangua'á yā na jardín chi
nguuvi Getsemaní**

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Cuayiivi ní can'daā Jesúus
tan'dúúcā costumbre yeⁿe yā ní
cueⁿé yā na yiicū yeⁿe Olivos. Ní
discípulos yeⁿe yā cueⁿé yā ndúúcu
yā. ⁴⁰ Ní taachí ndaa yā na lugar
miiⁿ, tuu'mi ní Jesúus miiⁿ ní caⁿa yā
chii yā discípulos yeⁿe yā: Ndís'tiī
caaⁿmaⁿngua'á nī chí yááⁿn'giinūuⁿ
nguéé n'diichineeⁿ sa ndís'tiī chi diíⁿ
nī nuuⁿndi.

⁴¹ Jesúus ní cueⁿé yā yeⁿe
discípulos yeⁿe yā tanduu naaⁿ
chi naachi ndaa 'áámá tuuu chí
ngii ya ní Jesúus caantí'yā yā ní
caⁿangua'á yā. ⁴² Ní caⁿa yā: N'dii,
Chiidá, ndúúti chí neⁿe nī ní divíi
nī yeⁿe chi canee chí 'cueenú
cuuvi yeⁿe prueba 'cūu. Naati nguéé
cuuví tan'dúúcā chí 'úú neⁿé naati
tan'dúúcā chí n'dii neⁿe nī.

⁴³ Ní che'enaāaⁿ 'áámá ángel yeⁿé
nanguuvi ní caⁿa yā fuerzas Jesúus
miiⁿ. ⁴⁴ Ti neené ya'ai Jesúus miiⁿ
ndiituu n'dai ca ngáⁿangua'á yā.
Ní nuuⁿniⁿyaaⁿ yeⁿe yā tan'dúúcā
yuuúⁿ chí ndii na yáⁿāa ingéé.

45 Nducueeⁿ yā naachí
ngaⁿangua^{'á} yā ní ndaa yā nanááⁿ
discípulos yeⁿe yā ní ndaaaca yā chi
styaadú yā, ti discípulos ní neené
ndaachi nūúⁿ yā ti ya'ai yā cáavā
Jesús miiⁿ. **46** Tuu'mi ní Jesús caⁿa
yā chii yā discípulos: ¿Deⁿe cútuví
chí styaadú ní? Nducuéeⁿ ní ní
caaⁿmaⁿngua^{'á} ní ní yááⁿ'guiinūⁿ
ngueéⁿ r'diichineeⁿ sa ndís'tiī chi diiⁿ
ní nuuⁿndi.

**Sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéé yā
preso**

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Taachí Jesús indée yā neené
n'deee 'iiⁿyāⁿ ndaa yā ní saⁿ'á chi
nguuvi Judas miiⁿ chi 'áamá chéé
naachí ndiichuuvi discípulos yeⁿe
yā cueⁿé yā vmnááⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ ní ndaa niiⁿnuúⁿ yā Jesús miiⁿ
chi 'neeⁿcheendí yā. **48** Tuu'mi ní
Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā saⁿ'á:
Díi, Judas, i'áá ndúúcū 'áamá beso
ínaca'a di 'úú chí Saⁿ'á chi Daiya
Ndyuüs 'iiⁿyāⁿ?

49 Discípulos chi snée yā ndúúcū
Jesús taachí snaaⁿ yā chi cuuvi,
tuu'mi ní caⁿa yā chii yā Jesús:
N'díi, Señor, i'áá 'caaca taaⁿ 'nū
ndúúcū machete 'uúví lados 'caaiⁿ
yeⁿé yú?

50 Tuu'mi ní 'áamá chéé discípulos
'nuúcái yā 'áamá mozo yeⁿé
chiiduú ch'eeté ca ní ch'iica yā veeⁿ
sa lado tá cuaacú sa. **51** Ní Jesús
caⁿa yā: 'Áá ntéé 'cuuⁿ'miⁿ dí. 'Áá
snéé ra yā. Ní Jesús tuu'ví yā veeⁿ
sa ní nduúvā yeⁿé sa. **52** Cuayiivi ní
Jesús caⁿa yā chii yā chiiduú n'geete
ndúúcū soldados chi capitanes
chi diiⁿ sa cuidado yaacū templo
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ ndicúú chí ngaⁿ'á

ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe yaacū chi ndaa
yā ndúúcū Judas miin: ¿'Áá ndaa
ndís'tiī ndúúcū machetes 'uúví lados
'caaiⁿ ndúúcū yáⁿ'á yeⁿe soldados
tan'dúúcā chi caⁿa ní cutá'a ní
'áamá chi duucū? **53** Taachí caneé
ndúúcū ndís'tiī nguubi nguubi ná
yaacū templo nguée neⁿé ní cuta'a
ní 'úú. Naati maaⁿ ní hora 'cūú chí
yeⁿé ndís'tiī ti hora taachí maaiⁿ
miiⁿ, chíiⁿ chi yááⁿ'guiinūⁿ ngaⁿ'a
ntiiⁿnyuⁿ sa.

**Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chi ngueé
in'diichi sa Jesús**

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-
54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ sta'a yā
Jesús miiⁿ ní candéé yā Jesús va'ai
yeⁿé chiiduú ch'eeté ca. Pedro miiⁿ ní
ndáa yaⁿai sa 'iiⁿyāⁿ. **55** Náⁿ'á 'iiⁿyāⁿ
tiivií yā yaⁿ'á náávtaⁿ'á chuva'ai ní
ch'eeté yā cuaaⁿ 'diituú yaⁿ'á miiⁿ chi
dicuutú yā. Pedro miiⁿ ní ch'iindi
sa ntúuⁿ sa ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

56 Tuu'mi ní 'áamá táⁿ'á chí cánée
caadi iiyü, n'diichí tá Pedro miiⁿ chí
vee sa 'diituú na yaⁿ'á. Ní n'giuin n'dai
tá saⁿ'á ní caⁿa tá: Sáⁿ'á 'cūú ní canee
sa ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi preso yā.

57 Pedro miiⁿ ní caⁿa sa chii sa
n'daätá miiⁿ: 'Úú ngueé in'diichi
'iiⁿyāⁿ miiⁿ.

58 Cuayiivi miiⁿ ní 'aama saⁿ'á
n'diichi n'dai sa ní caⁿa sa chii sa
Pedro miiⁿ: Dii, ní ndúúcū di nguaanⁿ
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Pedro miiⁿ ní caⁿa sa
chii sa saⁿ'á miiⁿ: Nguue 'úú.

59 Cho'oo 'áamá hora, ni táámá yā
ní caⁿa yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ sáⁿ'á
'cūú ní canée sa ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi
preso yā ti sáⁿ'á 'cūú ní yeⁿé yáⁿ'áa
Galilea ntúuⁿ.

60 Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa chii sa saⁿ'ā miiⁿ: Díí, sáⁿ'ā, nguéé deenú chi ngaⁿ'ā di. Taachí Pedro miiⁿ 'āā cuéé 'cuiinu sa caⁿ'a sa chūū, tusáⁿ'ā miiⁿ ní 'cai tī. **61** Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguëecundfí yā ní n'diichi yā Pedro. Pedro miiⁿ nán'gaācū sa nduudu chí caⁿ'a Jesús miiⁿ chii yā saⁿ'ā 'túúcā: 'Āā i'inu cúúví caaⁿ'maⁿ dí chi nguéé n'diichi di 'úú, taachi 'āā cuéé 'caī 'áamá vñmneⁿ'ee tusáⁿ'ā. **62** Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní can'dáa sa cuaaⁿ va'ai, ní cheecu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'ē sa.

Saⁿ'ā s'eeⁿ ch'eⁿ'e sa Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Sáⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ cuidado Jesús miiⁿ chí'nyuⁿ'neeⁿ sa Jesús miiⁿ ní ch'eⁿ'e sá 'iiⁿ'yāⁿ. **64** Ní n'gaadi sa nduutináaⁿ yā ndúúcū 'aama tíinuuⁿ. Tuu'mi ní ch'eⁿ'e sá naaⁿ Jesús ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Dii, caaⁿ'maⁿ di, idu'u ch'eⁿ'ē dii?

65 Ní neene cunncáā nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Taachí chideeve táamá nguuvi, 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e yaācū, ndúúcū chiiduú n'geeté, ndúúcū maestros chi ngi'cueéⁿ ley miiⁿ candée yā Jesús nanááⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū templo.

67 Mííⁿ íntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Áā díí chí Cristo? Jesús miiⁿ nan'gueecutaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndúúti chi caaⁿ'maⁿ chi 'tíicā, ní nguéé cu'téénu ní yeⁿ'é. **68** Nduuti chi 'úú ntiinguuneéⁿ ndís'tiī,

nguéé n'gueecútaⁿ'a ní yeⁿ'é, ndíí nguéé ndúú n'deechi ra ní 'úú.

69 Naati hora chi cuchiī ní Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs ní 'cuündi sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'e yā.

70 Tanducuéⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: ¿Áā dii Daiya Dendyuūs miiⁿ? Ní Jesús ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī maáⁿ níngaⁿ'a ní chi 'úú ní 'tíicā.

71 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Dē'ē cá nduudu cuaacu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e yú? Tí maáⁿ yú ch'iindiveeⁿ cuaacú yú nduudu chí caⁿ'a sa.

Jesús nanááⁿ gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní candee yā Jesús miiⁿ nanááⁿ gobernador Pilato. **2**Ní tuca'a yā caⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'é Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Inndaacá 'nū sáⁿ'a 'cūū chi diiⁿ sa chí 'iiⁿ'yāⁿ nguéé i'téénu yā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é 'nū. Ní nguéé neⁿ'e sa chí nadíí've 'nū yeⁿ'e yáⁿ'ā emperador César tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é nī. Ní sáⁿ'a 'cūū ní ngaⁿ'ā sa chí maáⁿ sa chi Cristo, chí Rey yeⁿ'é 'nū.

3Tuu'mi ní saⁿ'ā Pilato miiⁿ ní itiinguunéeⁿ sa Jesús: ¿Áā díí chí Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ? Jesús nan'gueecútaⁿ'a yā: N'díí ngaⁿ'á cuaacú ní ti 'tíicā.

4Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā chiiduú n'geeté ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú nguéé inndaacá mar 'áamá nuuⁿndi yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū.

5'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní diitu n'dái 'cai yā: Sáⁿ'a 'cūū ní idiiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ n'geecú cheendi yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcū chí ngi'cueeⁿ yā ní

ngi'cueeⁿ yā nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa Judea ndíí na yáⁿ'āa yeⁿ'ē Galilea ndii muuⁿ.

Jesús nanááⁿ rey Herodes

⁶Tuu'mi ní Pilato, taachi ch'iindiveéⁿ yā chi Jesús cheⁿe yā ndii yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea, ní ntiinguuneéⁿ yā Jesús nduuti chi yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea. ⁷Ní taachí Pilato ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea yeⁿ'e yáⁿ'āa naachi rey Herodes ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, Pilato miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi Jesús caⁿ'a yā nanááⁿ rey Herodes tii canée yā na yāáⁿ Jerusalén nguuvi miiⁿ.

⁸Taachí rey Herodes n'díichi sa Jesús miiⁿ, neené yeenú sa ti 'āā 'nááⁿ n'dai tiempo néⁿ'é sá snaaⁿ sa Jesús. Tí néené n'deēe 'nááⁿ chí ch'iindiveeⁿ sa yeⁿ'e yā ní canéé ngíinú sá chí snaaⁿ sa 'áamá vaadí n'giinu chi diiⁿ Jesús miiⁿ. ⁹Néené n'deēe 'naaⁿ chí ntiingüneeⁿ sa Jesús miiⁿ, naati nguéé deⁿ'ē vee nan'gueecútaⁿa Jesús. ¹⁰Tuu'mi ní miiⁿ canee ntuuⁿ chiiduú n'geeté ndúúcū maestros chí ngi'cuéeⁿ ley miiⁿ chí n'deēe 'nááⁿ n'dai ngaⁿ'a yā chí nuuⁿndi yeⁿ'ē Jesús. ¹¹Tuu'mi ní Herodes ndúúcū soldados yeⁿ'e yā chi'nuuⁿ yā 'áamá tiinuuⁿ n'dái tan'dúúcā catecai rey Jesús miiⁿ ní chiiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní cunncáā caⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Cuayivi ní dicho'o ntuuⁿ yā Jesús nanááⁿ Pilato miiⁿ. ¹²Ndíí nguéé miiⁿ tuu'mi ní Pilato ndúúcū Herodes naaⁿ n'daá n'dai yā ndúúcū vi'i ti cuááⁿ vmnaaⁿ ní nguéé n'diichí yā vi'i.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuúvī

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³Tuu'mi ní Pilato nduuvidaamá yā chiiduú n'geeté ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'e ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yááⁿ Jerusalén miiⁿ. ¹⁴Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tii ní ndaa ní chi 'cúú' ní sáⁿ'a 'cūū chí diiⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ ní nguéé n'geetinéé 'diiⁿ yā ndúúcū chi ngi'cueeⁿ sa. Taachí intiinguuneéⁿ saⁿ'ā nanááⁿ ndís'tii nguéé nindaācá mar 'áamá nuuⁿndi yeⁿ'ē sa chí ngaⁿ'a ndís'tii yeⁿ'ē sa. ¹⁵Ndíí nguéé ndúú rey Herodes miiⁿ ndaāca yā nuuⁿndi yeⁿ'ē sáⁿ'a 'cūū chi canéé chí 'cuúvī sa ti Herodes 'āā dicho'o yā sáⁿ'a 'cūū nanaáⁿ. Sáⁿ'a 'cūū nguëe diiⁿ sa nuuⁿndi ch'eete chí 'cuúvī sa. ¹⁶Maaⁿ ní diiⁿ 'cueⁿ'é saⁿ'ā miiⁿ ní cuáyíví n'deechí saⁿ'ā.

¹⁷Canéé 'áamá costumbre yeⁿ'é ní chí gobernador canee chi n'deechi yā 'áamá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato miiⁿ ní canée yā diiⁿ yā 'tíicā. ¹⁸Nducyáacá 'iiⁿyāⁿ 'cai yā: N'deechii ní saⁿ'ā chí ngúuví Barrabás. Ni 'āā 'cuuvi rá sáⁿ'a 'cūū.

¹⁹Barrabás miiⁿ canúúⁿ sá vácūū chi diiⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yááⁿ Jerusalén miiⁿ ní 'cuuⁿmíⁿ yā contra yeⁿ'e gobierno ní ch'iíⁿnuⁿ sa 'áamá tináⁿ'ā. ²⁰Gobernador Pilato miiⁿ ní neⁿ'e sa n'deechi sa Jesús, ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ taama vñmén'ēe chí n'deechi sá Jesús.

²¹Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cai ntúuⁿ yā: Cu'nééⁿngaⁿ'ā ní saⁿ'ā, cu'nééⁿngaⁿ'ā ní saⁿ'ā.

²²Gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā ndii chiiⁿ ndii 'ííñu cuuvi: ¿DÉÉ chi nguéé n'dáacā nñdííⁿ sáⁿ'a 'cūū? 'Úú nguéé inndaācá mar 'áamá

núú"ndí ch'eete ye"n"ē sa chi 'cuūvi sa.
'Úú ní ca'á orden chi ch'e"n"é yā sá"n'a
'cūú ní n'deechí sá"n'a 'cūú.

S'néé"nga'á yā Jesús

23 'Ii"n"yā"n s'ee"n chi canndii
cá yā 'cai yā chí chiica yā chí
cu'nee"ngá"aa Jesús mii". Ní
'ii"n"yā"n s'ee"n ndúúcū chii duú n'geeté
diituú n'dáí ca 'cai yā. **24** Tuu'mi
ní gobernador Pilato mii"n ní ca'a
yā orden chi dií"n yā tan'dúúcā chí
ne"n'e 'ii"n"yā"n s'ee"n. **25** Ní n'deechí yā
sa"n'a chi nguovi Barrabás mii"n chi
canúú"n vácūú. Sá"n'a mii"n ní dii"n sa
chi 'cuu"mí"n 'ii"n"yā"n ye"n'e Israel
contra ye"n'e gobierno ní 'mii"nu"n sa
'áamá tiná"n. Sá"n'a 'cūú chi chiica
'ii"n"yā"n s'ee"n chi n'deechí yā sa"n". Ní
nca'a yā Jesús mii"n chí soldados
cu'nee"nga'á sa tan'dúúcā chi ne"n'e
'ii"n"yā"n s'ee"n.

Ye"n"ē chí cu'nee"nga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Taachí cue"n'e yā cuaa"n cyúúní
mii"n ndúúcū Jesús mii"n, soldados
sta'á yā 'áamá sa"n'a ye"n'e yá"n'a
Cirene chi nguovi sa Simón. Sa"n'a
mii"n ní yúúní canuu"n sa chi cue"n'e
sa cueeti. Soldados a fuerza
di'cuíitu yā Simón mii"n chí candéé
sa cruz ye"n'e Jesús mii"n ní cue"n'e sa
cuaa"n daami Jesús mii"n.

27 Néené 'yaa"n 'ii"n"yā"n ye"n'e yá"n
Jerusalén mii"n cue"n'e yā n'dáa yā
Jesús mii"n ndúúcū n'daataá chí
diituú ngueecu yā ní ya'ai yā cáávā
Jesús mii"n. **28** Jesús mii"n ní ch'ínu
yā n'daataá s'éé"n ní ca"n'a yā chii
yā tā"n'a s'ee": Ndís'tii, daiya 'ii"n"yā"n
ye"n'e yá"n Jerusalén, nguéé cueecú
ní cáávā 'úú, naati cueecú ní cáávā

maá"n ní ní caavā daiya ní. **29** Ti
ndaá nguovi chí caa"n'ma"n 'ii"n"yā"n:
¿De'ē chúúcā n'dai n'daataá chí nguéé
ncuuvi daiya tá ní n'daataá chí
nguéé ntaavi daiya tá ní n'daataá
chi nguéé daiya tá chí ca'a ta daiya
tá chí chiicu? **30** Tuu'mi ní 'ii"n"yā"n
s'ee"n tucá'a yā ca"n'a yā 'tuucá: Díí
yiicū cun'daá nduú ní vmnaa"n ye"n"é
'nū. Ca"n'a ntúú"n yā chii yā yiicū
n'gaiyáá: Cun'díí nee"n dí nús'uu.

31 Caati ndúúti chí 'ii"n"yā"n chi taa"n yā
'caaca yā yá"n'a cueeé chí tan'dúúcā
'úú, ¿áá nguéé caniicu cá yā 'caaca
yā yá"n'a chí cuu"má"n chí tan'dúúcā
ndís'tii? Tíicā nga"n'a Jesús.

32 Nguovi mií"n ní candéé ntúú"n yā
na 'uvi sa"n'a chí n'gii"nu"n 'ii"n"yā"n
chi cu'nee"nga'a yā sa"n'a s'ee"
dáamá ndúúcū Jesús mii"n. **33** Taachí
ndaa yā lugar ye"n"ē 'áamá yiicū
'líí chí nguovi Calavera, mii"n ya
chi'néé"nga'a yā Jesús mii"n ndúúcū
nduu 'uúví sa"n'a chí n'gii"nu"n 'ii"n"yā"n,
'áamá sa lado ta cuaacú Jesús
mii"n, ni táamá sá lado tá 'cueé
yā. **34** Tuu'mi ní taachi snée yā
i'nee"nga'a yā, Jesús mii"n ca"n'a yā:
N'díí, Chiidá, nadich'eecú ní ye"n'e
sa"n'a s'uun' caati nguue déénu sá de'ē
chi 'túúcā idii"n sa. Tuu'mi ní soldados
tun'dáa sa suerte na catecai Jesús
chí ca'a sa 'áamá sá ndúúcū taama
sa. **35** 'Ii"n"yā"n ye"n'e yá"n Jerusalén mii"n
snée yā n'giinu yā níicú 'ii"n'tye"n"ē
n'gii"nyu"nneé"n yā Jesús mii"n. Ní
nga"n'a yā ngii yā ye"n'e Jesús: Sá"n'a
'cūú ní nadanguá"n'i sa taná"n'a 'ii"n"yā"n.
¿De'ē cuuvi chí nguéé nadinguá"n'i
maá"n sa sa"n'a nduuti chí sa"n'a mii"n
chi Cristo chí Ndýuüs dicho'ó yā?

36 'Tíicá ntúú"n soldados
n'gii"nyu"nneé"n sa Jesús mii"n. Che"n'e

niiⁿnúⁿ yā ní ca'a yā vinagre. ³⁷Ní caⁿa yā chii yā Jesús miiⁿ: Ndúuti chi díi chi Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel, nadanguáⁿai maāⁿ di díi.

³⁸Ní canéé nguūⁿ na tiīⁿ cruz yeⁿe Jesús miiⁿ nduudu griego ndúúcū nduudu latín ndúúcū nduudu hebreo, chí ngaⁿa: Sáⁿa 'cūū Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel.

³⁹Áamá chee saⁿā chi vée nuuⁿndi yeⁿe sa chi ca'nééⁿnga'a yā 'áamá lado yeⁿe Jesús cunncáā caⁿa sa ní caⁿa sa chii sa Jesús: Ndúuti chi díi chi Cristo miiⁿ nadinguáⁿai di maaⁿ di ní nadinguáⁿai ntuuⁿ di nús'uu. ⁴⁰Táamá saⁿā chi cu'nééⁿnga'a yā táamá lado yeⁿe Jesús 'caa'va sa ndúúcū sáⁿa 'cūū ní caⁿa sa chii sa saⁿā: Díi ć'áá nguéé 'va'a di Ndyuūs? Dii ní dáamá condenado ndúúcū nús'uu. ⁴¹S'uūⁿ ní cuaacu níiⁿnyúⁿ n'geenu yú ngii ti vée nuuⁿndi yeⁿe yú chi nadíiⁿvé yú nuuⁿndi yeⁿe yú naati sáⁿa 'cūū nguéé deⁿē vee nuuⁿndi diíⁿ sa.

⁴²Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dii, Jesús, n'gaacú ní yeⁿe 'úú taachí ndaá ní naachi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe.

⁴³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā saⁿā: Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíi díi, ti maaⁿ ní cunee di nduucú na lugar chi nguivi paraíso.

Jesús ch'iī yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴Taachí chii maⁿa nguivi chii maāⁿ nútúⁿmáⁿ fⁿyeeⁿdi ndíi taanduū n'g^eecu 'íinú chiinū.

⁴⁵Yáⁿā ní nduovi maāⁿ ní cortina yeⁿe yaācū templo nda'ai náávtáⁿā.

⁴⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ 'cai yā: N'dii, Chiidá, na ta'á ní cu'neéⁿ espíritu

yeⁿé. Ch'íinú caⁿa yā chuū, ní Jesús ch'iī yā.

⁴⁷Taachí saⁿā chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe soldados romanos n'diichi sa chí ch'iī Jesús, tuu'mi ní caⁿa sa: De'e chúucá ch'eete Ndyuūs. Cuaacu níiⁿnyúⁿ sáⁿa 'cūū saⁿā chi nguéé nuuⁿndi yeⁿé sa.

⁴⁸Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí cheⁿe yā ní n'diichi yā chí chii, ngu^ecundíi yā ch'eⁿe niiⁿnuⁿ yā taachi cueⁿé yā vaacu yā. ⁴⁹Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí n'diichi yā Jesús miiⁿ, ndúúcū n'daataá chí cheⁿe ndúúcū Jesús miiⁿ ndii yáⁿāa yeⁿe Galilea, ch'eetinéé yaⁿai yā ch'íinu yā dendu'ū chi 'túucá.

Ch'iichi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰Véé 'áamá saⁿā chí n'dai ní n'daacā sa chi ngúúví sá José. Sáⁿā miiⁿ ní saⁿā ch'eete yeⁿé 'iiⁿntyéⁿé ch'eete yeⁿé 'iiⁿyāⁿ Israel. ⁵¹Saⁿā miiⁿ ní yeⁿe yáⁿ Arimatea chi yáⁿāa yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel. Ní saⁿā nguéé ndúúvídaama sa ndúúcū tanáⁿā 'iiⁿntyéⁿé ti nguéé canee yiinú sa ndúúcū chi diíⁿ yā. Tí saⁿā miiⁿ canee ngíinú sá tiempo chi Ndyuūs ndaa yā iⁿyeeⁿdí 'cūū ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁵²Ní cueⁿe sa ndaa sa nanááⁿ gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁵³Cuayiivi taachi José ndivíi sa cuerpo yeⁿe Jesús na cruz ní ch'eēcu sa áamá sábana na cuerpo yeⁿe yā tan'dúúcā costumbre yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel ní ch'iichi sa na 'áamá yáinyāⁿ ngai chi din'dái yā cheeti yiivi yaava naachí mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéé nnúuⁿ yā. ⁵⁴Nguivi miiⁿ ní nguivi viernes chi 'iiⁿyāⁿ

ch'iindiyaáⁿ yā tanducuéⁿē cáavā 'viicu pascua ní cáavā nguivi chi cuchiī chi sábado chi nguivi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel.

⁵⁵N'daata s'eeⁿ chí can'daa Jesús ndii na yáⁿāa Galilea, cueⁿe tá ní n'diichi tá yáinyāⁿ ní táchacanuúⁿ cuerpo yeⁿe Jesús. ⁵⁶Ní taachí n'daataá s'eeⁿ ndaa tá vaacu tá, n'nuuⁿ tá perfumes ndúúcū pomadas chi n'deevē ngeeⁿ. Ní nguivi cuayiivi, ní nguivi sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ tan'dúúcā chi ngaⁿa ley yeⁿe yā.

Jesús nanduuchí yā yeⁿē nguuaⁿ tináⁿā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Nguivi domingo chi maaⁿ ní nguivi vmnááⁿ vmnaanⁿ yeⁿē ndeete, tyaaⁿ n'dái cueⁿe n'daataá s'ééⁿ ní cueⁿe yā ndúúcū tanáⁿā n'daataá. Candéé yā especias chi deeveⁿ ngeéⁿ chí 'āā véé yaáⁿ yā. ²Taachí ndaa yā na yáinyāⁿ miiⁿ, 'āā ntéé tuuú ch'eeté miiⁿ na cheendi yáinyāⁿ ti canee 'aama lado. ³Tuu'mi ní taachí sndaa yā cheeti yáinyāⁿ miiⁿ, nguéé ndaacá yā cuerpo yeⁿe Jesús. ⁴Taachí n'diichi yā chuū, ní dii'yá yā chiī, tuu'mi ní neééⁿ na 'uvi saⁿā 'diituú yā ndúúcū catecai chi deeveⁿ ngii. ⁵Ní n'daataá s'eeⁿ dii'yá n'dai yā chiī ní n'diichi yā ndii na yáⁿāa. Saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa sa: ¿Deⁿé cuuví chí in'nuúⁿ ní 'iiⁿyāⁿ chi candúúchí yā yeⁿē nguuaⁿ tináⁿā? ⁶'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'āā ntéé canée yā 'muuⁿ. 'Āā nduuuchi yā nguuaⁿ tináⁿā. N'gáacú ní yeⁿē nduudu chí caⁿa yā taachi canée yā ndúúcu ní na yáⁿāa Galilea taachí 'āā cuéé 'cuúvi yā. ⁷Ní Jesús

miiⁿ ní caⁿa yā chiī yā ndís'tii: 'Úú Saⁿāa chi Daiya Nduuūs ní 'iiⁿyāⁿ canéé chí ncaⁿa yā 'úú taⁿā 'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cu'neeⁿngaⁿá yā 'úú; naati ndiichi ndii 'íinú nguivi 'úú nduuchí yeⁿe nguuaⁿ tinaⁿā.

⁸Tuu'mi ní n'daata s'eeⁿ n'gaacu tá yeⁿē nduudu yeⁿē Jesús miiⁿ. ⁹Ní cueⁿe tá yeⁿe yáinyāⁿ ní cunaⁿā ta ní caⁿā tá chii tá ndu'u ndiicháámá apóstoles ndúúcū tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā miiⁿya. ¹⁰N'daata s'eeⁿ chí caⁿa ta chii tá apóstoles ní ta María yeⁿe yáāⁿ Magdala, ndúúcū ta Juana, ndúúcū tá María chí cheecuú Jacobo, ndúúcū tanáⁿā n'daata s'eeⁿ. ¹¹Apóstoles ní nadicadiinúúⁿ yā chí táⁿā s'eeⁿ ní loca tá cáavā chi ngaⁿa tá. Ní nguéé s'téénu yā nduudu yeⁿē tá.

¹²Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿe sa ngéenū sa na yáinyāⁿ. Taachí ndaa sa, tuu'mi ní n'diichi núúⁿ sa cheeti yaínyāⁿ ní 'āā dámaāⁿ sábanas canee miiⁿ. Saⁿā ní cueⁿe yiinu sá yeⁿe chí chóoo ní cunaⁿā sa na vaacu sa.

Saⁿā s'eeⁿ ní cueⁿe sa cuaaⁿ cyúúní chí ngeⁿe cuaaⁿ na yáāⁿ Emaús (Mr. 16.12-13)

¹³Nguivi mííⁿ nūuⁿ, 'uvi saⁿā s'eeⁿ cueⁿé yā 'áamá yáāⁿ 'lííⁿ chí nguivi Emaús chi canee taanduū ndiichúúví kilómetros yeⁿe yáāⁿ Jerusalén. ¹⁴Ní taachí cueⁿe yā cuaaⁿ cyúúní ní índeé yā yeⁿe tanducueⁿē dendu'ū chí chiī. ¹⁵'Nááⁿ chí índeé yā ní itiinguuneeⁿ vi'i yā, maaⁿ Jesús miiⁿ ndaa niiⁿnúⁿ yā ní cueⁿé yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶Taachí n'diichi yā Jesús miiⁿ nguéé

iintiinaaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ¹⁷ Jesúś caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De^é índeé ndís'tii? ¿De^é cuuví tátii ndaachi yinú nī?

¹⁸ Saⁿ'a chi nguivi Cleofas nan'gueecútaⁿa yā. ¿Áá díi, 'áamá n'dyáⁿ a dii chi canuuⁿ di yúuní na yáaⁿ Jerusalén chi nguéé déénu di de^é chii nguivi s'eeⁿ na yáaⁿ Jerusalén miiⁿ?

¹⁹ Tuu'mi ní Jesúś caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De^é chii yáaⁿ miiⁿya? 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Jesúś yeⁿe yáaⁿ Nazaret, chi 'áamá saⁿ'a profeta ní diiⁿ yā 'áamá ntiiⁿnyuⁿ n'dai ndúucū poder. Ní diiⁿ yā n'deee n'dái vaadi n'giinu ní ngaⁿa yā ndiuudu yeⁿé Ndyuūs nanáaⁿ Ndyuūs ní nanáaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ²⁰ Chiiduuⁿ n'geeté ndúucū 'iiⁿntyéⁿ e yeⁿé yú tun'dáa nuuⁿndi yeⁿé Jesúś ní nca'a yā Jesúś 'iiⁿyāⁿ ní caⁿ'a yā chí 'cuuvi yā. Níscí s'neeⁿnga'á yā Jesúś. ²¹ Nús'uu ní snéé yúuní 'nū ní cunee ngiinu 'nū chí sáⁿa 'cūu ní nadinguáⁿai sa 'iiⁿyāⁿ yeⁿé nación Israel chi nación yeⁿé 'nū. Maaⁿ ní 'iinuⁿ nguivi chí chii chuū. ²² Ní ná n'duuvi n'daataá chí chiicá yā dáamá nduucú 'nū cheⁿé yā tyaaⁿ na yáinyáⁿ ní cueⁿe yíinuⁿ 'nū. ²³ Ní ndaá yā nanaáⁿ 'nū ní caⁿ'a yā chi nguéé ndaaca yā cuerpo yeⁿé Jesúś miiⁿ. Ní n'diichí yā n'duuvi ángeles chí caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí Jesúś miiⁿ 'áá nduuchí yā yeⁿé nguaanⁿ tináⁿá. ²⁴ Ni cheⁿé n'duovi saⁿ'a chi chiicá nduucú 'nū na yáinyáⁿ ní ndaaca sa tan'dúucā chi ngaⁿa n'daataá s'eeⁿ naati nguéé n'diichi sa Jesúś.

²⁵ Tuu'mi ní Jesúś caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a s'eeⁿ: De^é chútícā vaadicadíñinuⁿ yeⁿé ndís'tii ndúucū staava yeⁿé ní chí cheechi chí nguéé s'téenu ní

tanducuéⁿé chi caⁿ'a saⁿ'a profetas.

²⁶ ¿Áá nguéé canee nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs chi Cristo miiⁿ canéé chí 'cueenú yā cuuvi cosas chi 'túucā ní cuayiivi míⁿ cunaⁿ'á yā ná va'ai cheeti nguivi?

²⁷ Tucá'a Jesúś caⁿ'a yā yeⁿé tanducuéⁿé chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs ndíi taachí dinguuⁿ Moisés ndúucū chi dingúuⁿ nducyaaca profetas. Ní ngaⁿa Jesúś yeⁿé chí dinguúⁿ yā yeⁿé Cristo ndíi cuáaⁿ vmnaaⁿ yeⁿé chi canéé chi chóoo yeⁿé yā.

²⁸ Tuu'mi ní taachi ndaá yā na yáaⁿ 'líiⁿ chi cueⁿe yā, Jesúś miiⁿ ní diiⁿ yā chi candiicá ca yā. ²⁹ Saⁿ'a s'eeⁿ diiⁿcuítu sa Jesúś chi canee yā ndúucū sa, ní caⁿ'a sa chii sa Jesúś: N'díi cuneé ní nduucú 'nū, ti cuuvi chíinuⁿ yeⁿ e ní. Áá cuéé cuuvi 'daā. Tuu'mi ní Jesúś cueⁿe yā ndúucū saⁿ'a s'eeⁿ cuaaⁿ cheeti va'ā ní canée yā ndúucu sa.

³⁰ Taachí Jesúś miiⁿ vee yā na mesa ní cheⁿé yā ndúucū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní sta'á yā pan ní caⁿ'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan miiⁿ. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

³¹ Tuu'mi nūuⁿ saⁿ'a s'eeⁿ iintiinaaⁿ sa Jesúś miiⁿ, naati Jesúś ndaanaáⁿ yā yeⁿ e saⁿ'a s'eeⁿ. ³² Ní saⁿ'a s'eeⁿ ngaⁿa sa ngií sa viⁱ: ¿Áá nguéé chicadiinuuⁿ yú na staava yeⁿé yú chi ya'ai taachi snúuⁿ yú yúuní taachí índeé yā ndúucu yú, ní ngi'cueéⁿ yā ndiuudu yeⁿé Ndyuūs s'uuúⁿ?

³³ Hora míⁿ nūuⁿ nducueeⁿ sa ní cunaⁿ'á sa na yáaⁿ Jerusalén. Ní ndaaca sa ndu'ü ndiicháámá apóstoles ndúuvidaama yā ndúucū tanáⁿá 'iiⁿyāⁿ chi snéé yā ndúucu yā. ³⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿa yā nguaaⁿ maáⁿ yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ Jesúś nduuchi yā

nguaaⁿ tináⁿā ní che'enaáⁿ yā yeⁿe Simón.

³⁵Tuu'mi ní 'uuvi saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa yā táacā chiī yúúní chi cueⁿe yā. Tiī ní iintiinaáⁿ Jesús miiⁿ taachí n'deé yā pan.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿe discípulos yeⁿe yā

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶Taachí saⁿa s'eeⁿ ngaⁿa sa chuū, Jesús miiⁿ ní cheⁿe naáⁿ yā naavtaⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿá yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuuví 'diíⁿ ndúúcū ndís'tii.

³⁷Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dii'yá yā chii ti nadicádíínuuⁿ yā chí n'diichi yā 'aama espíritu. ³⁸Naati Jesús miiⁿ caⁿá yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿Deē cúúví chí dii'yá ní chii? ¿Deē cúúví chí 'tíicá nadacádíínuuⁿ ní na staava yeⁿe ní? ³⁹Cuin'diichí ní taá ndúúcū ca'á. 'Úu maáⁿ chuū. Cuituu'ví ní 'úu. Cuin'diichí ní. 'Úu nguéé 'aama espíritu tan'dúúcā chí nadacádíínuuⁿ ní. Áamá espíritu nguéé 'iini ní nguéé yuütē tan'dúúcā chi inaaⁿ ndís'tii chi vée yeⁿe 'úu.

⁴⁰Taachi Jesús caⁿa yā nduudú 'cūu, ch'iⁿi yā ta'a yā ndúúcū ca'a yā. ⁴¹Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé s'téenu yā ti yeenú r'dai yā ní ngeⁿe yiinu yā. Ní cáávā chuū Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿Áá nguéé deē vee 'muuⁿ chi che'e yú?

⁴²Tuu'mi ní ca'a yā 'áamá tááⁿ 'yaácañ ndúúcū 'aama taaⁿ va'ai ndí'i. ⁴³Cristo miiⁿ ní sta'a yā ní che'e yā nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴Ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndúúdú 'cūu caⁿá taachi canee ndúúcū ndís'tii. Canéé chí cúúví cuaacu tanducuénⁿē dendlu'ū chi canéé nguūⁿ yeⁿe 'úu na libro yeⁿe Ndyuūs chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿe Moisés

ndúúcū yeⁿe profetas ndúúcū yeⁿe salmos.

⁴⁵Tuu'mi ní Jesucristo diiⁿ yā chí tuumicadiinuuⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs. ⁴⁶Ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ:

'Tíicá canéé yeⁿē 'úu chí Cristo 'úu. 'Tíicá canee chí 'cueenú cuuvi ní 'cuúví. Ní nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ndii chí ndii 'ínmú nguuví. ⁴⁷Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canéé chí caaⁿmaⁿ yā nduudu miiⁿ chi ndaacadaami 'iiⁿyāⁿ yeⁿē nuuⁿndi yeⁿe yā vmnaaⁿ núú'máⁿ na yáāⁿ ní Ndyuūs nadach'eeccú yā nuuⁿndi yeⁿe yā cáávā chí duuchí. Ní vmnaáⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Jerusalén. Cuayiivi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe núú'máⁿ naciones yeⁿe 'ínyeeⁿdí. ⁴⁸Ndís'tii ní cuuví ní testigos yeⁿe chuū ti n'diichi ní chuū ní canéé chí caaⁿmaⁿ ní 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁹Cuin'diichí ní. 'Úu dicho'o Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chí caⁿá Chiidá chí ndaā nanááⁿ ndís'tii. 'Cueetinéé nuúⁿ ní na yáāⁿ Jerusalén ndíí chí ndaāca ní poder yeⁿe Ndyuūs, poder chí cuchii yeⁿē cuaaⁿ 'nííⁿnúⁿ.

Jesús cunaⁿa yā va'ai cheeti nguuví

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰Cheⁿe Jesús ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ na yáāⁿ 'lííⁿ Betania ní di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁵¹Taachí chíiinu di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, cueⁿe yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cundaa yā va'ai cheeti nguuví. ⁵²Cuayiivi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dich'eeeté yā Ndyuūs ní cunaⁿa ntuúⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén. Ní neené yeenu taavi yā. ⁵³Ní 'áamá cheetinéé yā na yaácañ templo ní ngaⁿá yā chí ch'eeete Ndyuūs. Ní i'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicá chíi.